

MODUL ZA OSPOSOBLJAVANJE ZA ČLANOVE ERV-A:

FINANCIJSKO IZVJEŠTAVANJE PREMA MSFI-U I FINANCIJSKA ANALIZA KAO STRATEŠKI INSTRUMENT EUROPSKOG RADNIČKOG VIJEĆA

PROJECT VS/2019/0025

"EWC – PROCESSING FINANCIAL INFORMATION AS A KEY FACTOR FOR EFFECTIVE COMMUNICATION AND NEGOTIATION"
RECEIVED FUNDING FROM THE EUROPEAN UNION

Pregled sadržaja

Dio I:	Financijski izvještaji. Osnovne informacije	5
Dio II:	Pravni okviri financijskog izvješćivanja	14
Dio III:	Sadržaj i značaj pojedinih stavki financijskog izvještaja. Bilanca	23
Dio IV:	Sadržaj i značaj pojedinih stavki financijskog izvještaja. Račun dobiti i gubitka	40
Dio V:	Sadržaj i značaj pojedinih stavki financijskog izvještaja. Izvještaj iz novčanih tokova	57
Dio VI:	Sadržaj i značaj pojedinih stavki financijskog izvještaja. Ovisnosti između financijskih izvještaja	63
Dio VII:	Financijska analiza. Osnovna pitanja	66
Dio VIII:	Financijska analiza. Analiza pokazatelja	71
Dio IX:	Pokazatelji likvidnosti	73
Dio X:	Pokazatelji operativnog rizika. zaduženost	79
Dio XI:	Pokazatelji produktivnosti (aktivnosti)	87
Dio XII:	Pokazatelji rentabilnosti	68
Dio XIII:	Priloge	101
Privitak br. 1	Bilanca – aktiva – imovina	101
Privitak br. 2	Povlaštena informacija – europski okvir	109
Privitak br. 3	Industrija 4.0	125

FINANCIJSKI IZVJEŠTAJI

OSNOVNE INFORMACIJE

Zadaća br. 1 [rasprava]

- Molimo navesti elemente široko povezane s pojmom okruženje za poduzeća.

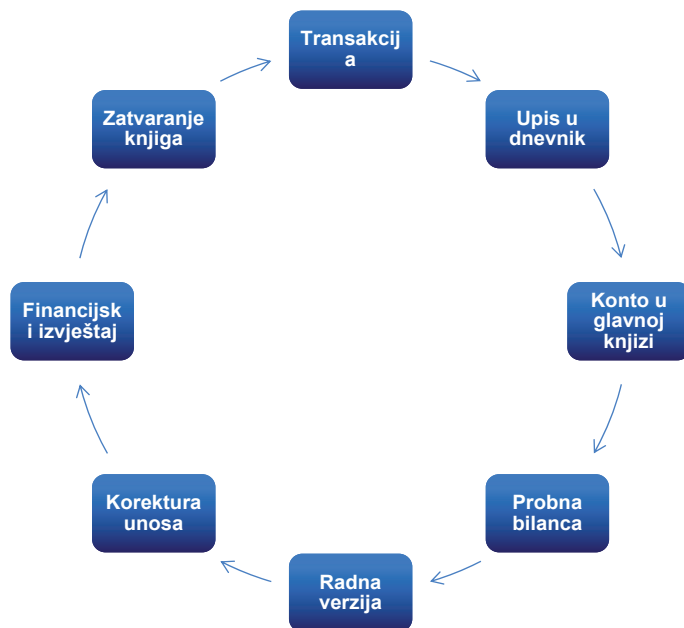
Zadaća br. 2 [rasprava]

- Molimo navesti izvore informacija o poduzeću i njegovom okruženju.

Definicija financijskog izvještaja

- Financijski izvještaj strukturiran je prikaz financijskog stanja i financijskih rezultata djelatnosti poduzeća.
- Financijski izvještaj je periodično izvješće kojim se prikazuje stanje poduzeća.
- Ovo je zbirka informacija o materijalnoj i financijskoj situaciji, te novčanim tokovima.
- Financijskim izvještajem se zatvara računovodstveni proces u računovodstvenom razdoblju.
- Financijski izvještaj je finalni proizvod procesa obrade podataka u računovodstvenom sustavu.

Računovodstveni ciklus (protok informacija)

6

Cilj financijskog izvještavanja

- Općeniti cilj financijskih izvještaja je pružanje informacija o financijskom stanju, financijskim rezultatima djelatnosti poduzeća i novčanim tokovima poduzeća, što je od koristi širokom krugu korisnika prilikom donošenja njihovih ekonomskih odluka. Financijski izvještaji također prikazuju rezultate uprave u upravljanju resursima koji su njoj povjereni.
- Radi ispunjenja ovog cilja, financijski izvještaji daju informacije o:
 - imovini
 - obvezama
 - vlasničkom kapitalu
 - prihodima i rashodima, uključujući dobitke i gubitke
 - novčanim tokovima.
- Takva informacija, zajedno s podacima sadržanim u dodatnoj informaciji financijskog izvještaja, od koristi je za korisnike financijskih izvještaja u procjeni budućih novčanih tokova poduzeća, a pogotovo njihovih rokova, te stupnja sigurnosti.

7

7

Zadaća br. 3 [rasprava]

- Probajte odrediti elemente financijskog izvještaja.
- Probajte odrediti sadržaj financijskog izvještaja (općenito).
- Probajte odrediti pozitivne strane financijskih izvještaja.
- Probajte odrediti ograničenja financijskih izvještaja.

Elementi financijskih izvještaja

- Potpuni financijski izvještaj obuhvaća:
 - Izvještaj iz financijskog stanja (bilanca) na kraju razdoblja
 - Izvještaj o dobiti ili gubitku i ostaloj sveobuhvatnoj dobiti tijekom razdoblja (prezentirani kao pojedinačni izvještaj ili prikaz odjeljaka o dobiti i gubicima u zasebnom izvještaju o dobitima ili gubicima, nakon kojeg neposredno slijedi izvještaj koji obuhvaća cijeli dohodak koji počinje s dobiti ili gubitkom)
 - Prikaz izmjena u vlasničkom kapitalu za određeno razdoblje
 - Prikaz novčanih tokova za određeno razdoblje
 - Bilješke koje sadrže sažetak bitnih računovodstvenih načela i druga objašnjenja
 - Usporedne informacije određene normom.
- Poduzeće može koristiti druge naslove dokumenata od onih navedenih gore. Svi financijski izvještaji trebaju biti pripremljeni s istom razinom pouzdanosti.
- Kada poduzeće primjenjuje retrospektivno računovodstveno načelo ili retrospektivno restrukturira stavke u svojim financijskim izvještajima ili reklasificira stavke u svojim financijskim izvještajima, mora također predstaviti i izvještaj o financijskom stanju (bilancu) na početku najranijeg komparacijskog razdoblja.
- Izvješća prezentirana izvan financijskih izvještaja - uključujući izvješće uprave, izvješća o okolišu i izvještaje o dodanoj vrijednosti - nadilaze opseg MSFI-ja.

Zadaća br. 4 [rasprava]

- Molimo navesti osnovnu strukturu i sadržaj financijskih izvještaja.

Struktura i sadržaj financijskih izvještaja (općenito)

- Financijski izvještaj se jasno identificira, te se isti razlikuje od drugih podataka sadržanih u istom objavljenom dokumentu.
- MSFI se primjenjuje isključivo na financijski izvještaj, a ne na ostale informacije prezentirane u godišnjem izvješću ili drugom dokumentu. Stoga je važno omogućiti korisnicima razlikovanje informacija pripremljenih korištenjem MSFI-ja od ostalih informacija, koje mogu biti njima od koristi, ali koje ne podliježu ovim propisima.
- Svaki dio financijskog izvještaja je jasno identificiran.
- Osim toga potrebno je naglasiti i ponavljati sljedeće informacije, ukoliko isto je neophodno za ispravno razumijevanje prezentiranih informacija:
 - naziv izvještajnog subjekta ili druge identifikacijske podatke, kao i sve promjene gore navedenih podataka, do kojih je došlo od prethodnog dana bilance, te koje su se dogodile od prethodnog datuma bilance
 - utvrđivanje odnosi li se financijski izvještaj na jednu jedinicu ili grupu poduzeća
 - dan bilance ili razdoblje obuhvaćeno financijskim izvještajem, ovisno o djelu financijskog izvještaja
 - valuta prezentacije definirana je u MRS-u 21, te su prikazane posljedice promjena tečaja stranih valuta
 - razina zaokruživanja korištena prilikom prezentacije iznosa u financijskom izvještaju.

Komparativne informacije

- MRS zahtjeva otkrivanje komparativnih informacija u odnosu na prethodno razdoblje za sve iznose navedene u financijskom izvještaju, isto u samom financijskom izvještaju, kao i u dodatnim informacijama, osim ako standard ne zahtjeva drukčije.
- Jedinica je dužna prezentirati najmanje dva razdoblja u svakom financijskom izvještaju.
- Treći izvještaj iz financijske situacije mora biti prezentiran, ukoliko jedinica primjenjuje načela računovodstva retrospektivno, transformira ili reklasificira stavke, te su nanesene korekture imale bitan utjecaj na informacije sadržane u izvještaju iz financijske situacije na početku komparativnog razdoblja.
- U slučaju izmjene ili reklasificiranja komparativnih iznosa zahtijevaju se različita otkrivanja.

Pozitivne strane financijskih izvještaja

- Financijski izvještaj sadrži najviše **agregirane ekonomske vrijednosti** koje su isto predmet, kao i rezultat gospodarske djelatnosti, a zahvaljujući izražavanju u novcu svode se na zajednički nazivnik,
- **Sintetički karakter brojki** navedenih u izvješću olakšava komunikaciju,
- Forma i sadržaj financijskih izvještaja **stalno se razvija i poboljšava** radi odražavanja promjena u ekonomskoj realnosti, a osim toga karakteristike informacija sadržanih u izvješću (razumljivost, objektivnost, usporedivost i sl.) ispunjavaju očekivanja korisnika, te su navedene u propisima koji se odnose na pripremu izvještaja,
- Financijski podaci prezentirani u izvještajima **dokumentiraju se, vrednuju i prezentiraju** sukladno stalno ažuriranim i vrlo preciznim računovodstvenim načelima (tako zvani Standardi računovodstva),
- Izvještaji podliježu **stalnom usklađivanju**, ovo je proces stvaranja računovodstvenih načela, koji je sličan u pojedinim zemljama.

Ograničenja financijskih izvještaja [1]

- **Ovisnost o povijesnim troškovima.** Ovo je problem koji se pojavljuje prilikom pregledavanja bilance, u kojoj vrijednosti imovine i obveza se mogu mijenjati s vremenom. Neke se stavke, poput tržišnih vrijednosnih papira, mijenjaju u skladu s njihovim tržišnim vrijednostima, ali druge se stavke, poput osnovnih sredstava, ne mijenjaju. Bilanca može onda dovoditi u zabludu, ukoliko se veliki dio predstavljenog iznosa temelji na povijesnim troškovima.
- **Efekti inflacije.** Ukoliko stopa inflacije je relativno visoka, iznosi koji se odnose na imovinu i obveze u bilanci će se činiti pretjerano niskim, jer nisu korigirani za koeficijent inflacije. To se uglavnom odnosi na dugotrajnu imovinu.
- **Nematerijalna imovina se ne evidentira.** Puno nematerijalne imovine se ne bilježi kao imovina. Umjesto toga, svi izdaci nastali zbog stvaranja elemenata nematerijalne imovine odmah se naplaćuju po trošku. Ova politika može drastično umanjivati vrijednost tvrtke, pogotovo one koja je potrošila veliki iznos na izgradnju imidža marke ili razvoj novih proizvoda. Ovo je poseban problem za start-up poduzeća, koja su stvorila intelektualno vlasništvo, ali koja su do sada generirala minimalnu prodaju.
- **Promjene u vremenu.** Gledajući samo jedno izvještajno razdoblje korisnik financijskih izvještaja može dobiti pogrešnu sliku financijskih rezultata ili novčanih tokova poduzeća. Svako razdoblje se može razlikovati od uobičajenih operativnih rezultata poduzeća, možda zbog naglog porasta prodaje ili sezonskih učinaka. Bolje je pregledavati veliki broj financijskih izvještaja za redom kako bi stekli bolji uvid u trenutne rezultate.

Ograničenja financijskih izvještaja[2]

- **Nisu uvijek usporedivi u različitim poduzećima.** Ukoliko korisnik želi usporediti rezultate različitih poduzeća, njihovi financijski izvještaji nisu uvijek usporedivi, budući da jedinice koriste različitu računovodstvenu praksu. Ove se informacije mogu pronaći analizom otkrivanja koje prate financijske izvještaje.
- **Kreativno računovodstvo.** Upravljački tim poduzeća može namjerno iskriviti prezentirane rezultate. Do ove situacije može doći kada postoji preveliki pritisak za prikazivanjem izvrsnih rezultata, primjerice u slučaju kada plan bonusa omogućuje isplatu istog, isključivo u situaciji kada raste prijavljena razina prodaje. Možemo pretpostaviti postojanje ovog problema u situaciji kada prijavljeni rezultati nadilaze razinu iznad norme određene gospodarske grane.
- **Nedostatak nefinancijskih (kvalitativnih) elemenata.** Financijski izvještaji se ne odnose na nefinancijska pitanja, poput utjecaja djelatnosti poduzeća na okoliš ili lokalnu zajednicu. Poduzeće koje prikazuje izvrsne financijske rezultate može imati užasne rezultate na ovim drugim područjima.
- **Nedostatak verifikacije.** Ukoliko financijski izvještaji nije revidiran isto znači da nitko nije provjerio računovodstvena načela, prakse i kontrolne mehanizme emitenta, kako bi se uvjerio da je isti pripremio točan financijski izvještaj. Revizijsko izvješće priloženo uz financijski izvještaj dokaz je takve revizije.
- **Nema prediktivne vrijednosti.** Informacije u zbirki financijskih izvještaja sadrže informacije o povijesnim rezultatima ili financijskoj situaciji poduzeća na određeni dan. Izjave ne moraju nužno pružati bilo kakvu vrijednost u predviđanju toga, što se može dogoditi u budućnosti. Primjerice poduzeće može prijaviti odlične rezultate u jednom mjesecu dok općenito neće imati prodaju u slijedećem mjesecu budući da je ugovor na kojem je prodaja bila zasnovana istekao.

Asimetrija informacije

- Jedan od ključnih čimbenika računovodstva i financijskog izvješćivanja je pružanje financijske informacije svakome, tko bi istu mogao trebati.
- Dalje korisnici koriste ove računovodstvene informacije za donošenje poslovnih i investicijskih odluka ili mogu uopće ne donositi odluke.
- Da bi donijeli prave odluke, dostavljene informacije moraju biti pouzdane i primjerene.
- U financijskom izvješćivanju često nailazimo na pojavu asimetrije informacije.
- Ovo je situacija u kojoj strana ima više ili manje informacija nego druga strana.

Dvije vrste asimetrije informacija koje se odnose na financije

Negativna selekcija	Moralno kockanje
Skrivena informacija	Skrivene aktivnosti / ponašanje
Jedna strana ima informacijsku prednost u odnosu na drugu stranu	Jedna strana može promatrati aktivnosti dok druga strana nema tu mogućnost
Skrivena informacija o prošlosti / aktualnom stanju	Skrivena informacija o budućnosti
Primjer: Nabava rabljenog automobila	Primjer: Učitelji pridaju veću ulogu ispitima nego domaćim zadaćama

Upravljanje informacijom

Razlozi rasta dobiti	Razlozi pada dobiti
Bonusi na financijske rezultate	Optimalizacija poreznih opterećenja
Podmirivanje obaveza	Povećavanje šansi za uspješnu državnu potporu
Poboljšanje percepcije poduzeća (tj. smanjenje percepcije rizika)	Registriranje većih troškova u razdoblju ekonomske krize pomaže povećati profitabilnost u budućnosti

PRAWNI OKVIRI FINANCIJSKOG IZVJEŠĆIVANJA

Pravni okviri računovodstva

Konvencije u računovodstvu

- U praksi postoje četiri glavne računovodstvene konvencije:
 - **konzervativizam** je konvencija kojom se, kada su dostupne dvije vrijednosti transakcije, bilježi transakcija s nižom vrijednošću. Prema ovoj konvenciji, profit se nikada ne smije precijeniti, a za gubitke uvijek je potrebno sačuvati rezervu.
 - **kohezija** naređuje korištenje istih računovodstvenih načela od jednog razdoblja računovodstvenog ciklusa do narednog, tako da se isti standardi primjenjuju prilikom izračunavanja dobiti i gubitka.
 - **važnost** znači da sve relevantne činjenice trebaju biti evidentirane u računovodstvu. Računovođe trebaju registrirati važne podatke i izostaviti nebitne informacije.
 - **potpuno otkrivanje** uključuje otkrivanje svih informacija, isto korisnih kao i štetnih za poduzeće, te koja su od bitnog značaja za vjerovnike i dužnike.

Dvije ključne računovodstvene konvencije [1]

- **Općeprihvaćena računovodstvena načela (GAAP) i Međunarodni standardi financijskog izvještavanja (MSFI)** su dvije osnovne računovodstvene sheme korištene aktualno na svijetu. Iako su se organizacije zadužene za ove dvije strukture angažirale u raspravu kako bi umanjile razlike između okvira, i dalje postoje neke bitne razlike.
- Razlike između GAAP-a i MSFI-ja obuhvaćaju:
 - **Pravila i načela.** GAAP se temelji na pravilima, što znači da je pun vrlo specifičnih pravila koji se odnose na postupanje s velikim brojem transakcija. Ovo uzrokuje određene igre u sustavu budući da korisnici stvaraju transakcije kojima je cilj manipulirati pravilima kako bi postigli bolje financijske rezultate. Pravila kao osnova također uzrokuju veliki broj standarda, zbog čega je tekst GAAP-a značajno veći nego MSFI. MSFI se, pak, temelji na općim načelima koje definiraju opće smjernice, te se od korisnika očekuje da slijedi najbolja načela.
 - **Zalihe sukladno LIFO.** GAAP omogućuje poduzeću korištenje metode procjene zaliha sukladno načelu LIFO dok sukladno MSFI-ju je isto zabranjeno. LIFO ima tendenciju generiranja izuzetno niske razine prijavljenog dohotka i u većini slučajeva ne odražava stvarni tijek zaliha, zbog toga pozicija MSFI-ja je teoretski ispravnija.

Dvije ključne računovodstvene konvencije[2]

- **Vrednovanje dugotrajne imovine.** GAAP zahtijeva da se dugotrajna imovina knjiži po trošku nakon umanjivanja za akumuliranu amortizaciju. MSFI dopuštaju revalorizaciju dugotrajne imovine radi povećavanja prijavljenih iznosa u bilanci. Teoretski je pristup MSFI-ja ispravniji, no zahtijeva i značajno veći računovodstveni napor.
- **Ažuriranje izmjena.** GAAP zahtijeva da se vrijednost elemenata zaliha ili dugotrajne imovine otpisuje i ažurira do njihove tržišne vrijednosti; GAAP također određuje kako se iznos otpisa ne može vratiti natrag, ukoliko se nakon toga tržišna vrijednost elemenata imovine povećava. Prema MSFI-ju, otpis se može poništiti. Stajalište GAAP-a pretjerano je konzervativno budući da ne odražava pozitivne promjene tržišne vrijednosti.
- **Troškovi razvojnih radova.** GAAP zahtijeva da se svi troškovi razvoja terete na troškove u trenutku nastanka. MSFI dopuštaju kapitalizaciju i amortizaciju nekih od tih troškova kroz više razdoblja. Stajalište MSFI-ja može biti previše "agresivno", omogućujući odgađanje troškova koje bi istovremeno trebalo teretiti troškovima.

MSFI

- Međunarodni standardi financijskog izvješćivanja (MSFI*) određuju zajednička načela, zahvaljujući kojima financijski izvještaji na cijelom svijetu mogu biti koherentni, transparentni i usporedivi.
- MSFI izdaje Odbor za međunarodne računovodstvene standarde (International Accounting Standards Board - IASB).
- Odbor određuje način na koji poduzeća moraju voditi i izvještavati o svojim kontima kroz određivanje vrsta transakcija i drugih događaja koji imaju financijski učinak.
- MSFI su osnovani radi stvaranja zajedničkog računovodstvenog jezika kako bi poduzeća i njihovi financijski izvještaji mogli biti konzistentni i pouzdani od poduzeća do poduzeća i od zemlje do zemlje.
- **Europska unija je prva značajna nadležnost u svijetu, koja je usvojila MSFI.**

* MSFI se ponekad pogrešno smatra Međunarodnim računovodstvenim standardima (MRS), koji su stariji standardi zamijenjeni MSFI-jevima. MRS se izdavao od 1973. do 2000. godine, a 2001. godine Odbor za međunarodne računovodstvene standarde (IASB) zamijenio je Komitet za međunarodne računovodstvene standarde (IASC).

Koristi standarda MSFI

- Standardi MSFI garantiraju transparentnost putem povećavanja međunarodne usporedivosti i kvalitete financijskih informacija, omogućujući investitorima i ostalim sudionicima na tržištu donošenje svjesnih ekonomskih odluka.
- Standardi MSFI povećavaju odgovornost putem smanjivanja informacijskih nedostataka između dostavljača kapitala i ljudi kojima su povjerali svoj novac. MSFI pružaju informacije potrebne za ocjenu odluka donošanih od strane uprava poduzeća. Kao izvor globalno usporedivih informacija, standardi MSFI od velikog su značaja i za regulatore na cijelom svijetu.
- Standardi MSFI doprinose ekonomskoj učinkovitosti, pomažući u prepoznavanju prilika i ugroženosti na cijelom svijetu, time poboljšavajući alokaciju kapitala. Upotrebljavanje jednog pouzdanog računovodstvenog jezika poduzećima smanjuje trošak kapitala, te smanjuje troškove međunarodnog izvještavanja.

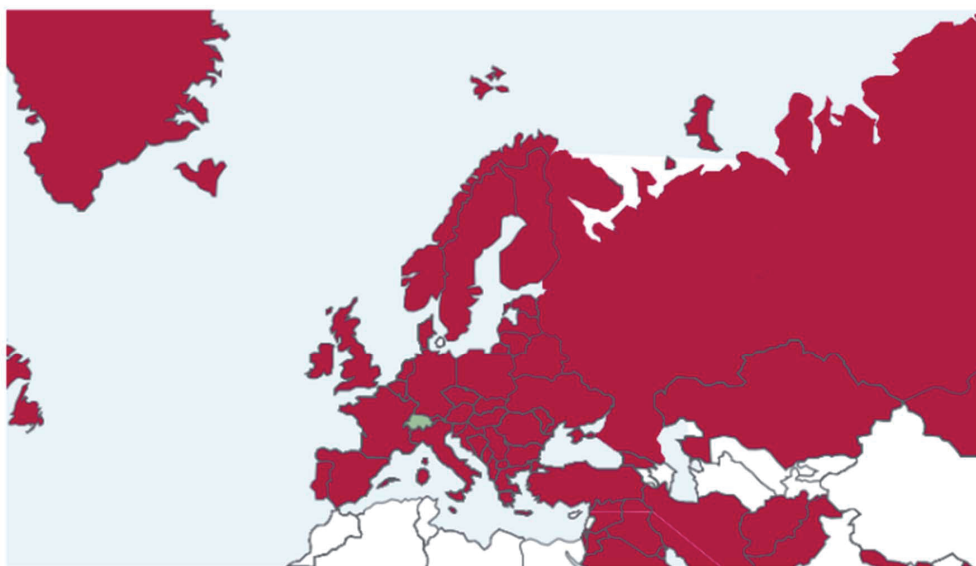
Europski zakonodavni okviri koji se odnose na financijsko izvješćivanje

- **DIREKTIVA 2013/34/EU EUROPSKOG PARLAMENTA I VIJEĆA** od 26. lipnja 2013. o godišnjim financijskim izvještajima, konsolidiranim financijskim izvještajima i povezanim izvješćima za određene vrste poduzeća, o izmjeni Direktive 2006/43/EZ Europskog parlamenta i Vijeća i o stavljanju izvan snage direktiva Vijeća 78/660/EEZ i 83/349/EEZ
- **UREDBA (EZ) br. 1606/2002 EUROPSKOG PARLAMENTA I VIJEĆA** od 19. srpnja 2002. o primjeni međunarodnih računovodstvenih standarda
- **UREDBA KOMISIJE (EZ) br. 1126/2008** od 3. studenoga 2008. o usvajanju određenih međunarodnih računovodstvenih standarda u skladu s Uredbom (EZ) br. 1606/2002 Europskog parlamenta i Vijeća
- **ODLUKA KOMISIJE od 12. prosinca 2008.** o upotrebi nacionalnih računovodstvenih standarda i Međunarodnih standarda računovodstvenog izvještavanja od strane izdavatelja vrijednosnica iz trećih zemalja tijekom pripreme konsolidiranih financijskih izvještaja (priopćena pod brojem dokumenta C(2008) 8218)
- **UREDBA KOMISIJE (EZ) br. 1569/2007** od 21. prosinca 2007. o uspostavi mehanizma za utvrđivanje istovjetnosti računovodstvenih standarda koje primjenjuju izdavatelji vrijednosnih papira iz trećih zemalja u skladu s direktivama 2003/71/EZ i 2004/109/EZ Europskog parlamenta i Vijeća
- **UREDBA KOMISIJE (EZ) br. 809/2004** od 29. travnja 2004. o provedbi Direktive 2003/71/EZ Europskog parlamenta i Vijeća u pogledu informacija koje sadrže prospekti te o njihovom obliku, upućivanju na informacije i objavljivanju takvih prospekata i distribuciji oglasa

Europski zakonodavni okviri koji se odnose na nefinancijsko izvješćivanje

- **DIREKTIVA 2014/95/EU EUROPSKOG PARLAMENTA I VIJEĆA** od 22. listopada 2014. o izmjeni Direktive 2013/34/EU u pogledu objavljivanja nefinancijskih informacija i informacija o raznolikosti određenih velikih poduzeća i grupa

MSFI sukladno europskim nadležnostima

Nadležnosti koje zahtijevaju primjenu MSFI - 43
Nadležnosti koje dopuštaju primjenu MSFI – 1

- Države članice mogu dozvoliti ili zahtijevati da društva koja imaju vrijednosne papire dopuštene u promet na reguliranom tržištu EU-a pripremaju godišnje financijske izvještaje sukladno MSFI-jevima.

Italija

- Nacionalno nadležno tijelo – Organismo Italiano di Contabilità (OIC)
- www.fondazioneoic.eu

Područje primjene MSFI-ja	Status	Dodatne informacije
Standardi MSFI se primjenjuju na domaća javna društva	✓	Sva su domaća društva, čijih se promet vrijednosnim papirima odvija na reguliranom tržištu, dužne u svojim konsolidiranim financijskim izvještajima primjenjivati standarde MSFI-ja odobrene od strane EU.
Standardi MSFI su dozvoljeni MSSF, ali se ne primjenjuju u domaćim javnim društvima		
Standardi MSFI se primjenjuju ili su dopušteni u slučaju kotacije stranih društava	✓	Standardi MSFI odobreni od strane EU se primjenjuju u konsolidiranim financijskim izvještajima, osim kod stranih društava, kod kojih EU priznaje nadležnosti izvornih nacionalnih standarda kao istovjetnih standardima MSFI-ja. U takvoj situaciji društva mogu koristiti svoje nacionalne standarde.
Standard MSFI za mala i srednja poduzeća se primjenjuju ili su dozvoljeni		Ne.
Razmatra se standard MSFI za mala i srednja poduzeća		Ne.

29

PROJECT VS/2019/0025
"EWC – PROCESSING FINANCIAL INFORMATION AS A KEY FACTOR FOR EFFECTIVE COMMUNICATION AND NEGOTIATION"
RECEIVED FUNDING FROM THE EUROPEAN UNION

Rumunjska

- Nacionalno nadležno tijelo – Corpul Experților Contabili și Contabililor Autorizați din România (CECCAR)
- <http://www.ceccar.org>

Područje primjene MSFI-ja	Status	Dodatne informacije
Standardi MSFI se primjenjuju na domaća javna društva	✓	Sva su domaća društva, čijih se promet vrijednosnim papirima odvija na reguliranom tržištu, dužne u svojim konsolidiranim financijskim izvještajima primjenjivati standarde MSFI-ja odobrene od strane EU.
Standardi MSFI su dozvoljeni MSSF, ali se ne primjenjuju u domaćim javnim društvima		
Standardi MSFI se primjenjuju ili su dopušteni u slučaju kotacije stranih društava	✓	Standardi MSFI odobreni od strane EU se primjenjuju u konsolidiranim financijskim izvještajima, osim kod stranih društava, kod kojih EU priznaje nadležnosti izvornih nacionalnih standarda kao istovjetnih standardima MSFI-ja. U takvoj situaciji društva mogu koristiti svoje nacionalne standarde.
Standard MSFI za mala i srednja poduzeća se primjenjuju ili su dozvoljeni		Nie.
Razmatra se standard MSFI za mala i srednja poduzeća		Nie.

30

PROJECT VS/2019/0025
"EWC – PROCESSING FINANCIAL INFORMATION AS A KEY FACTOR FOR EFFECTIVE COMMUNICATION AND NEGOTIATION"
RECEIVED FUNDING FROM THE EUROPEAN UNION

Poljska

- Nacionalno nadležno tijelo – Komitet Standardów Rachunkowości(KSR) działający przy Ministerstwie Finansów.
- www.mf.gov.pl

Područje primjene MSFI-ja	Status	Dodatne informacije
Standardi MSFI se primjenjuju na domaća javna društva	✓	Sva su domaća društva, čijih se promet vrijednosnim papirima odvija na reguliranom tržištu, dužne u svojim konsolidiranim financijskim izvještajima primjenjivati standarde MSFI-ja odobrene od strane EU.
Standardi MSFI su dozvoljeni MSSF, ali se ne primjenjuju u domaćim javnim društvima		
Standardi MSFI se primjenjuju ili su dopušteni u slučaju kotacije stranih društava	✓	Standardi MSFI odobreni od strane EU se primjenjuju u konsolidiranim financijskim izvještajima, osim kod stranih društava, kod kojih EU priznaje nadležnosti izvornih nacionalnih standarda kao istovjetnih standardima MSFI-ja. U takvoj situaciji društva mogu koristiti svoje nacionalne standarde.
Standard MSFI za mala i srednja poduzeća se primjenjuju ili su dozvoljeni		Ne.
Razmatra se standard MSFI za mala i srednja poduzeća		Ne.

31

PROJECT VS/2019/0025
"EWC – PROCESSING FINANCIAL INFORMATION AS A KEY FACTOR FOR EFFECTIVE COMMUNICATION AND NEGOTIATION"
RECEIVED FUNDING FROM THE EUROPEAN UNION

Sjeverna Makedonija

- Nacionalno nadležno tijelo – Министерство за финансии на Република Македонија
- www.finance.gov.mk

Područje primjene MSFI-ja	Status	Dodatne informacije
Standardi MSFI se primjenjuju na domaća javna društva	✓	Primjenjuje se.
Standardi MSFI su dozvoljeni MSSF, ali se ne primjenjuju u domaćim javnim društvima		
Standardi MSFI se primjenjuju ili su dopušteni u slučaju kotacije stranih društava	✓	Primjenjuje se.
Standard MSFI za mala i srednja poduzeća se primjenjuju ili su dozvoljeni	✓	Primjenjuju se za neka mala i srednja poduzeća. Potpuni standardi MSFI-ja se primjenjuju ne samo za dionička društva i financijske institucije, već i za velike i srednje tržišne subjekte, te neke druge. Sva ostala poduzeća dužna su koristiti MSFI za mala i srednja poduzeća.
Razmatra se standard MSFI za mala i srednja poduzeća		

32

PROJECT VS/2019/0025
"EWC – PROCESSING FINANCIAL INFORMATION AS A KEY FACTOR FOR EFFECTIVE COMMUNICATION AND NEGOTIATION"
RECEIVED FUNDING FROM THE EUROPEAN UNION

Hrvatska

- Nacionalno nadležno tijelo – Računovodstvo i financije (RiF)
- www.rif.hr/naslovnica

Područje primjene MSFI-ja	Status	Dodatne informacije
Standardi MSFI se primjenjuju na domaća javna društva	✓	Sva su domaća društva, čijih se promet vrijednosnim papirima odvija na reguliranom tržištu, dužne u svojim konsolidiranim financijskim izvještajima primjenjivati standarde MSFI-ja odobrene od strane EU.
Standardi MSFI su dozvoljeni MSSF, ali se ne primjenjuju u domaćim javnim društvima		
Standardi MSFI se primjenjuju ili su dopušteni u slučaju kotacije stranih društava	✓	Standardi MSFI odobreni od strane EU se primjenjuju u konsolidiranim financijskim izvještajima, osim kod stranih društava, kod kojih EU priznaje nadležnosti izvornih nacionalnih standarda kao istovjetnih standardima MSFI-ja. U takvoj situaciji društva mogu koristiti svoje nacionalne standarde.
Standard MSFI za mala i srednja poduzeća se primjenjuju ili su dozvoljeni		Ne.
Razmatra se standard MSFI za mala i srednja poduzeća		Ne.

33

Španjolska

- Nacionalno nadležno tijelo – Instituto de Contabilidad y Auditoria de Cuentas (ICAC)
- www.icac.meh.es

Područje primjene MSFI-ja	Status	Dodatne informacije
Standardi MSFI se primjenjuju na domaća javna društva	✓	Sva su domaća društva, čijih se promet vrijednosnim papirima odvija na reguliranom tržištu, dužne u svojim konsolidiranim financijskim izvještajima primjenjivati standarde MSFI-ja odobrene od strane EU.
Standardi MSFI su dozvoljeni MSSF, ali se ne primjenjuju u domaćim javnim društvima		
Standardi MSFI se primjenjuju ili su dopušteni u slučaju kotacije stranih društava	✓	Standardi MSFI odobreni od strane EU se primjenjuju u konsolidiranim financijskim izvještajima, osim kod stranih društava, kod kojih EU priznaje nadležnosti izvornih nacionalnih standarda kao istovjetnih standardima MSFI-ja. U takvoj situaciji društva mogu koristiti svoje nacionalne standarde.
Standard MSFI za mala i srednja poduzeća se primjenjuju ili su dozvoljeni		Ne.
Razmatra se standard MSFI za mala i srednja poduzeća		Ne.

34

- Nacionalno nadležno tijelo – ИНСТИТУТ НА ДИПЛОМИРАНИТЕ ЕКСПЕРТ-СЧЕТОВОДИТЕЛИ В БЪЛГАРИЯ (IDES).
- www.ides.bg/en/Institution.aspx

Područje primjene MSFI-ja	Status	Dodatne informacije
Standardi MSFI se primjenjuju na domaća javna društva	✓	Sva su domaća društva, čijih se promet vrijednosnim papirima odvija na reguliranom tržištu, dužne u svojim konsolidiranim financijskim izvještajima primjenjivati standarde MSFI-ja odobrene od strane EU.
Standardi MSFI su dozvoljeni MSSF, ali se ne primjenjuju u domaćim javnim društvima		
Standardi MSFI se primjenjuju ili su dopušteni u slučaju kotacije stranih društava	✓	Standardi MSFI odobreni od strane EU se primjenjuju u konsolidiranim financijskim izvještajima, osim kod stranih društava, kod kojih EU priznaje nadležnosti izvornih nacionalnih standarda kao istovjetnih standardima MSFI-ja. U takvoj situaciji društva mogu koristiti svoje nacionalne standarde.
Standard MSFI za mala i srednja poduzeća se primjenjuju ili su dozvoljeni		Ne.
Razmatra se standard MSFI za mala i srednja poduzeća		Ne.

Načela porezne transparentnosti za međunarodna poduzeća

- Izvješćivanje prema državama od redovnog financijskog izvješćivanja se razlikuje po tome što su poduzeća dužna objavljivati podatke za svaku zemlju u kojoj posluju, umjesto pružanja jedinstvene zbirke informacija na globalnoj razini.
- 2016. Europska komisija je predložila direktivu kojom bi se velika međunarodna poduzeća zaduživala za objavljivanje ključnih informacija o tome, gdje ostvaruju dobit i gdje plaćaju porez u EU u pojedinim zemljama.
- Poduzeća će također morati otkrivati koliko plaćaju poreza na djelatnost koju vode izvan EU. U slučaju poreznih nadležnosti, koje ne poštuju standarde dobrog poreznog upravljanja, takve će se informacije morati objaviti podijeljeno na pojedine kategorije.
- Ovi dodatni zahtjevi koji se odnose na transparentnost će se primjenjivati za svako multinacionalno poduzeće – isto europsko, kao i neeuropsko, koje:
 - Aktualno je aktivno na jedinstvenom tržištu EU
 - Stalno je prisutno u EU
 - Ostvaruje globalnu dobit iznad 750 000 000 EUR godišnje
- Zahtjev se temelji na radovima Komisije kojima je cilj riješiti problem izbjegavanja oporezivanja poduzeća u Europi, procjenjuje se da ovo EU zemlje košta oko 50-70 milijardi EUR godišnje. Isto će pomoći u analiziranju poreznog djelovanja međunarodnih tvrtki. Dovedi će ove tvrtke do plaćanja poreza tamo, gdje ostvaruju dobit.

SADRŽAJ I ZNAČAJ POJEDINIH STAVKI FINACIJSKOG IZVJEŠTAJA

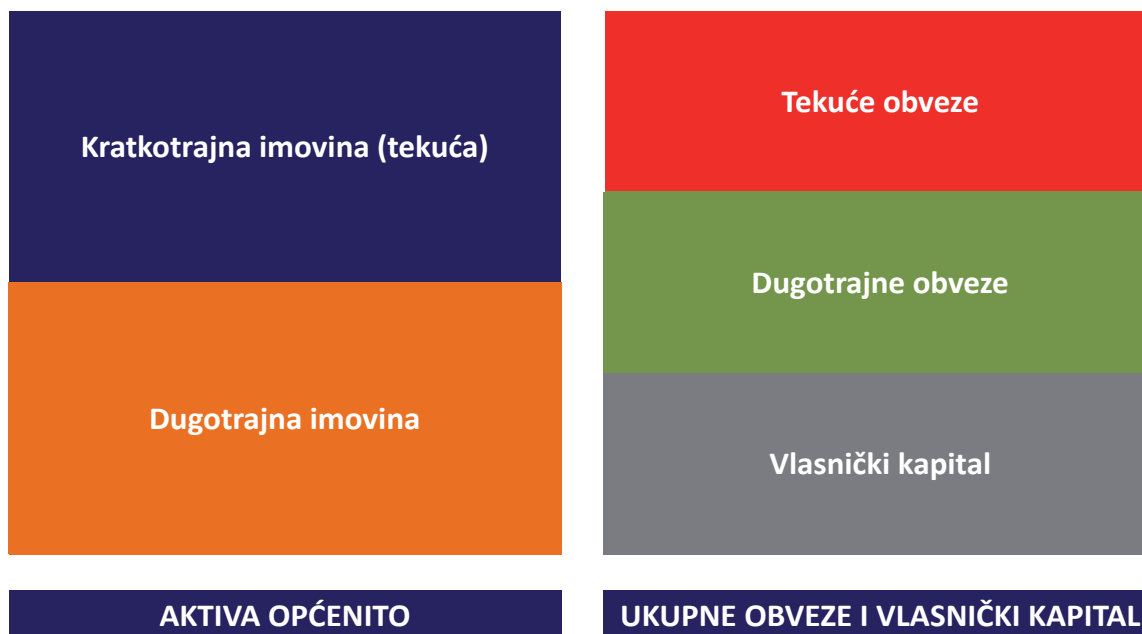
BILANCA

OSNOVNA JEDNADŽBA

- Bilanca je jedan od tri osnovna finacijska izvještaja.
- Bilanca prikazuje zbroj imovine društva te način financiranja ove imovine putem dugova (obveza) ili vlasničkim kapitalom.
- Bilanca je također povezana s osnovnom jednadžbom:

Osnovna segmentacija bilance

PROJECT VS/2019/0025
"EWC - PROCESSING FINANCIAL INFORMATION AS A KEY FACTOR FOR EFFECTIVE COMMUNICATION AND NEGOTIATION"
RECEIVED FUNDING FROM THE EUROPEAN UNION

39

Tekuća imovina

- **Gotovina i njezini ekvivalenti**
Gotovina, najlikvidnija od sve imovine, pojavljuje se u prvoj stavki bilance. U okviru te stavke paušalno se uključuje i novčane ekvivalente, koje obuhvaćaju kratkotrajnu imovinu s dospijećem manjim od tri mjeseca ili imovinu, koju društvo može likvidirati u kratkom roku, poput tržišnih vrijednosnih papira. Tvrtke će obično otkrivati informaciju o ekvivalentima, koje posjeduju u bilješkama do bilance.
- **Potraživanja**
Ovaj konto obuhvaća saldo svih prihoda od prodaje, koja je još uvijek kreditirana, nakon odbijanja svih rezervi za sumnjive račune (koji generiraju trošak nepovratnih iznosa). S trenutkom kada poduzeća naplate svoja potraživanja konto se smanjuje, dok se gotovina povećava za isti iznos.
- **Zalihe**
Zalihe obuhvaćaju iznose za sirovine, robu u pripremi te gotove proizvode. Poduzeće koristi ovaj konto prilikom prijavljivanja prodaje.

PROJECT VS/2019/0025
"EWC - PROCESSING FINANCIAL INFORMATION AS A KEY FACTOR FOR EFFECTIVE COMMUNICATION AND NEGOTIATION"
RECEIVED FUNDING FROM THE EUROPEAN UNION

Ekvivalenti novčanih sredstava

- Novčana sredstva obuhvaćaju zakonska novčana sredstva, račune, kovanice, novčanice, dobivene ali ne deponirane čekove, te čekovne i štedne račune. Ekvivalenti novčanih sredstava su sve kratkotrajne investicijske štedne račune s rokom dospelja ne duljim od 90 dana. Obuhvaćaju bankovne certifikate depozita, suglasnosti bankara, trezorske zapise, komercijalne papire i druge instrumente tržišta novca.
- Novčana sredstva i njihovi ekvivalenti se razlikuju od drugih tekućih aktiva, kao što su vrijednosni papiri i potraživanja, ovisno o karakteru. Ipak neki vrijednosni papiri se mogu klasificirati kao novčani ekvivalent, ovisno o računovodstvenoj politici tvrtke.

Potraživanja

- Potraživanja predstavljaju kreditnu prodaju tvrtke, koju klijenti još nisu podmirili u potpunosti. Tvrtke omogućuju svojim klijentima plaćanje u razumnom, produženom roku, kada su dogovoreni uvjeti. U slučaju nekih transakcija klijent može dobiti popust za ranije podmirivanje potraživanja.
- Postoji puno opasnosti povezanih s prenošenjem velike bilance AR, u tome:
 - nevraćeni dug – visoka potraživanja koja se ne vraćaju već duže vrijeme, otpisuju se kao nepovratni iznosi. Do takve situacije dolazi kada klijenti, koji nakon kupnje na kredit proglašavaju bankrotu ili ne plaćaju fakture zbog drugih razloga
 - nedostatak novčanog toka – tvrtka treba imati novčane tokove za svoju djelatnost. Kreditna prodaja može povećati prihode i dohotke, no ne osigurava realne novčane priljeve. Ovo je dopustivo u kratkoročnoj perspektivi, ali u dugoročnoj perspektivi može dovesti do situacije kada će tvrtka gubiti gotovinu, te će morati preuzeti druge obveze za financiranje operacija

Zalihe

- Zalihe su obračun tekućih aktiva, koje se nalaze u bilanci, te koje se sastoje od svih sirovina, proizvodnje u tijeku, te gotovih proizvoda koje tvrtka skladišti.
- Smatra se da su zalihe najmanje likvidne od svih kratkotrajnih aktiva.
- Postoji poveznica između konta zaliha i prodane robe ili proizvoda u obračunu dobiti i gubitka.

Zadaća br. 5 [rasprava]

- Molimo pogledati kratkotrajnu imovinu (tekuću) u priloženoj bilanci, te probati opisati sadržaj.

Dugotrajna imovina

- **Trajna sredstva**

Materijalnu trajnu imovinu uglavnom čine trajna sredstva. Obuhvaćaju prije svega građevine, zemljište, pravo trajnog korištenja, strojeve korištene u proizvodnji, transportna sredstva. Sukladno propisima u trajna sredstva poduzeća se mogu uključivati i strana trajna sredstva, ukoliko poduzeće koristi iste na osnovi ugovora o najmu, zakupa ili lizinga. U takvim slučajevima poduzeće amortizira i ova sredstva s obzirom na njihovu potrošnju. U materijalnu trajnu imovinu uključuje se i trajna sredstva u izgradnji te predujmove za trajna sredstva.

- **Nematerijalna imovina**

Ova stavka uključuje sva nematerijalna trajna sredstva tvrtki, koja se mogu identificirati ili ne. Nematerijalnu imovinu koju je moguće identificirati čine patenti, licence i tajne formule. Neidentificiranu nematerijalnu imovinu čine marka i vrijednost firme.

Trajna sredstva [1]

- Trajna sredstva općenito obuhvaćaju materijalnu dugotrajnu imovinu tvrtke. Takva imovina ima materijalni karakter, moguća je za identificiranje, te se očekuje da će generirati ekonomski povrat za društvo najmanje kroz godinu dana ili kroz jedan operativni ciklus (ovisno o tome, koje je od ovih razdoblja dulje). Ovaj konto može obuhvaćati među drugima strojeve, alate, vozila, građevine, zemljište, uredski prostor, uredske uređaje i opremu. Potrebno je naglasiti kako od svih klasa imovine zemljište je uglavnom jedna od ovih imovina, koja općenito ne gubi svoju vrijednost.
- Ukoliko tvrtka proizvodi strojeve (za prodaju), iste se ne klasificiraju kao nekretnine, uređaje i oprema. Strojeve koje se koristi prilikom proizvodnje strojeva za prodaju uključujemo u trajna sredstva, dok se strojevi proizvođeni za prodaju klasificiraju kao zalihe. Isto se odnosi na tvrtke koje se bave nekretninama, koje imaju građevine i zemljište u vlasništvu. Njihove uredske zgrade i zemljište su trajna sredstva, dok su kuće za prodaju zalihe.

Trajna sredstva [2]

- Konto trajnih sredstava se često definira kao kumulirana amortizacija. Isto znači da ukoliko tvrtka ne nabavi nove dodatne uređaje (zato njihovi investicijski rashodi iznose nulu), svake godine trajna sredstva trebaju polako smanjivati svoju vrijednost radi amortizacije. Ovo je moguće opisati bolje uz pomoć rasporeda amortizacije.
- Općenito trajna sredstva nisu previše likvidna. Tvrtka može prodati svoje uređaje, ali nije to toliko lako, koliko je laka prodaja njezinih zaliha ili investicija, uključujući i obveznice i dionice. Vrijednost trajnih sredstva će varirati između poduzeća ovisno o njihovoj djelatnosti.

47

PROJECT VS/2019/0025
"EWC – PROCESSING FINANCIAL INFORMATION AS A KEY FACTOR FOR EFFECTIVE COMMUNICATION AND NEGOTIATION"
RECEIVED FUNDING FROM THE EUROPEAN UNION

Nematerijalna imovina

- Nematerijalnu imovinu možemo opisati kao sva prava koje jedinica posjeduje, a koje je moguće koristiti u gospodarstvu. Primjeri takvih prava su: licence, patenti, autorska prava, zaštitni znakovi, registrirani dizajni i sl., te troškovi završenih razvojnih radova, predujmove za nematerijalnu imovinu i dobar ugled firme (goodwill). Također ovdje će se prikazivati i vrijednost računalne opreme koju je tvrtka nabavila.
- Pravna nematerijalna imovina se u pravilu vrlo brzo otpisuje s obzirom na njeno brzo starenje. Često su računalni programi zastarjeli čak nakon nekoliko godina. Ipak neka nematerijalna imovina godinama drži svoju vrijednost. Ovo se primjerice odnosi na vrijednost nabavljenih zaštićenih znakova. Brendovi poznatih tvrtki znaju imati visoku vrijednost, koju drže kroz duga razdoblja.

48

PROJECT VS/2019/0025
"EWC – PROCESSING FINANCIAL INFORMATION AS A KEY FACTOR FOR EFFECTIVE COMMUNICATION AND NEGOTIATION"
RECEIVED FUNDING FROM THE EUROPEAN UNION

Identificirana i neidentificirana nematerijalna imovina

- Nematerijalna imovina moguća za identifikaciju je imovina, koju možemo odvojiti od druge imovine, a čak i prodati. Ovo je imovina poput intelektualnog vlasništva, patenta, autorskih prava, zaštićenih znakova i trgovački nazivi. Softver i druga imovina koja se odnosi na računalo osim uređaja se također kontira kako identificirana nematerijalna imovina.
- Neidentificirana nematerijalna imovina je imovina koju nije moguće fizički odvojiti od društva. Najdominantniji, nemogući za identifikaciju element nematerijalne imovine je vrijednost tvrtke. Unutarnje generirana vrijednost tvrtke se bilježi kao gubitak, dok vanjski generirana vrijednost tvrtke, kada društvo nabavlja ili se spaja s drugim društvom, se bilježi kao element imovine. Ovo znači, da u situaciji kada tvrtka plaća iznos koji prelazi pristojnu vrijednost druge tvrtke, razlika čini vrijednost tvrtke. Ovaj element imovine se ne amortizira kao trajna sredstva, već se regularno testira radi potencijalnog gubitka vrijednosti. Društvo preuzima gubitak radi gubitka vrijednosti ukoliko odluči da vrijednost tvrtke nije toliko visoka, koliko je njezina računovodstvena vrijednost.
- Drugi ključan, nemogući za identificiranje element zaliha je branding i ugled. Dok tvrtka može prodavati svoj zaštitni znak, logo i druge, odvajanje dobrog brenda i ugleda od jake tvrtke može biti vrlo teško. Očekuje se da će ovaj brend generirati dobru ekonomsku dobit za tvrtku u budućnosti.

Zadaća br. 6 [rasprava]

- Molimo pogledati dugotrajnu imovinu u priloženoj bilanci, te probati opisati sadržaj.

Tekuće obveze

- **Obračuni s dobavljačima**

Ovo su tekuće obveze. Ovo je iznos, koji tvrtka duguje dobavljačima za robu ili usluge koje je nabavila na kredit.

- **Tekući dug**

Obuhvaća ostale obveze osim obračuna s dobavljačima, koji će dospjeti u roku jedne godine ili jednog operativnog ciklusa tvrtke (ovisno o tome koje od ovih razdoblja je dulje). Zaduženje za plaćanje može imati i dugoročnu verziju, koja obuhvaća note s dospijećem duljim od jedne godine.

- **Tekući dio dugoročnog duga**

Ovo je iznos koji može ali ne mora biti obračunat zajedno s tekućim dugom. Bez obzira na činjenicu što se ove stavke mogu činiti sličnima, tekući dio duga je iznos s dospijećem u određenoj godini duga, kojeg rok dospijeća prelazi jednu godinu. Primjerice ukoliko tvrtka uzima bankovni kredit koji mora biti otplaćen u roku od 5 godina, konto će obuhvatiti dio ovog kredita koji dospijeva sljedeće godine.

Obračuni s dobavljačima

- Obračuni s dobavljačima se generiraju kada tvrtka nabavlja robu ili usluge od svojih dobavljača na kredit. Očekuje se da će se ove obveze otplaćivati tijekom godine ili u okviru jednog operativnog ciklusa (ovisno o tome koje je od ovih razdoblja dulje).
- Obveze se smatraju jednom od najlikvidnijih formi tekućih obveza u bilanci. Obveze na kontu jednog subjekta su često na kontu drugog prikazani kao uplaćeni iznos.

Tekući dug

- Nije tako da sva društva imaju stavku tekućeg duga, ali ove koje imaju, koriste istu u odnosu na kredite koje su uzele s dospijećem kraćim od jedne godine. Neke tvrtke definiraju tu stavku kao mjenične obveze.
- Tekući dug se razlikuje od obveza koje proizlaze iz obračuna s dobavljačima budući da se ove obveze odnose na robu i usluge posuđene na kredit.

Tekući dio dugoročnog duga

- Dugoročni dug će imati termin dospijeća dulji nego jedna godina. Ovo može iznositi od dvije, pet, do deset ili čak trideset godina. Tekući dio dugoročnog duga je iznos glavnice i kamata ukupnog iznosa, koji se plaća tijekom jedne godine.
- Ne može se ovo miješati s tekućim dugom, kao što su krediti s dospijećem kraćim od jedne godine.
- Neke tvrtke konsolidiraju ova dva iznosa u bilanci stavljajući njih u opću stavku tekućeg duga.

Zadaća br. 7 [rasprava]

- Molimo pogledati tekuće obveze u priloženoj bilanci, te probati opisati njihov sadržaj.

Dugoročne obveze

- **Obveznice**
Ovaj konto obuhvaća amortizirani iznos svih obveznica, koje je društvo izdalo.
- **Dugoročni dug**
Ovaj konto obuhvaća ukupni iznos dugoročnog duga (isključujući tekući dio, ukoliko ovaj konto je naveden u kratkoročnim obvezama). Ovaj konto dolazi od rasporeda otplaćivanja duga, koji određuje sve dospjele dugove poduzeća, troškove kamata i glavnice za svako razdoblje.

Obveznice

- Obveze koje proizlaze iz obveznica se generiraju kada društvo izdaje obveznice radi generiranja gotovine. Kao emitent obveznica društvo je primatelj kredita. S tim u vezi čin izdavanja obveznica stvara obvezu. Stoga se plaćene obveznice pojavljuju na strani pasiva bilance. Općenito gledajući obveze koje proizlaze iz obveznica se bilježe u dugoročnoj klasi obveza.
- Obveznice se izdaju s premijom, popustom ili prema nominalnoj vrijednosti. Sve ovisi o razlici između stope kupona i tržišnom rentabilnošću prilikom izdavanja. U trenutku izdavanja obveznica emitent registrira nominalnu vrijednost obveznica. Dobiva novčana sredstva za poštenu vrijednost obveznica, a pozitivna (negativna) razlika (ukoliko dođe do iste) se registrira kao premija (popust) od obveznica koje se naplaćuju.

Dugoročni dug

- Raspored duga određuje iznos ukupnog duga poduzeća u roku dospijeća, obično korištenim u poduzećima za pripremu analize novčanih tokova.
- Kamatni troškovi u rasporedu duga se upisuju na konto dobiti i gubitka, završni saldo duga se upisuje u bilancu, a otplata glavnice – prolazi kroz konto novčanih tokova (financijska djelatnost).
- Raspored duga je jedan od pomoćnih dokumenata, koji povezuju tri financijska izvještaja.
- Vrste dugova obuhvaćaju među drugima::
 - Zajmovi (banka, biznis)
 - krediti
 - lizing
 - dužnički zapisi
 - obveznice

Zadaća br. 8 [rasprava]

- Molimo pogledati dugoročne obveze u priloženoj bilanci, te probati opisati njihov sadržaj.

Vlasnički kapital

- **Temeljni kapital**

Ovo je vrijednost sredstava, koje su dioničari uložili u društvo. Kada se prvi put osniva tvrtka općenito dioničari ulažu gotovinu. Primjerice investitor otvara tvrtku i ulaže 10 milijuna EUR. Novčana sredstva (imovina) su narasla za 10 milijuna EUR, a temeljni kapital (kapitalni račun) će narasti za 10 milijuna EUR, bilancirajući bilancu.

- **Zadržana dobit**

Ovo je ukupni iznos neto dohotka, koji je tvrtka odlučila zadržati. U svakom razdoblju tvrtka može isplaćivati dividende od svojeg neto dohotka. Svi iznosi koji ostaju u društvu se dodaju do zadržane dobiti.

Temelji kapital

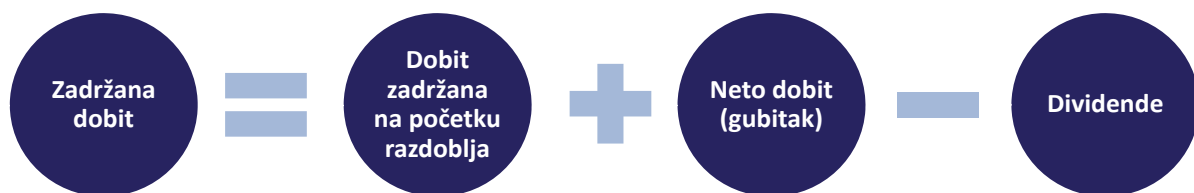
- Temeljni kapital (kapital dioničara, uloženi kapital ili uplaćeni kapital) je iznos, koji su dioničari društva uložili za korištenje u obavljanju djelatnosti. Kada se osniva tvrtka, ukoliko njezinu imovinu čini gotovina koju su dioničari uložili, bilanca je uravnotežena s desne strane temeljnim kapitalom, kapitalnim računom.
- Dionički kapital je glavna stavka, koju tvrtke dijele na različite vrste izdanih dionica. Ovo mogu biti redovite dionice, te povlaštene dionice, pri čemu ove zadnje obuhvaćaju nominalnu vrijednost dionice.
- Dionički kapital je odvojen od drugih kapitala generiranih od strane jedinice. Kao što naziv „uplaćeni kapital” pokazuje, ovaj kapitalni račun se odnosi samo na iznos, koji su investitori i dioničari „uplatili”, obrnuto do iznosa koje generira samo poduzeće, a koji se upisuje na konto zadržanih dobiti.

Višak i dodatni uplaćeni kapital

- Temeljni kapital obuhvaća dva dodatna konta bilance o kojima je potrebno voditi računa, a koje čine višak i dodatni uplaćeni kapital.
- Uneseni višak je računovodstvena stavka, koja nastaje kada društvo izdaje dionice koje prelaze njihovu nominalnu vrijednost ili kada izdaje dionice bez nominalne vrijednosti. Ovaj konto sadrži i dobiti iz izdavanja, otkupa i povlačenja dionica, te dobiti i gubitke od prodaje predviđenih financijskih instrumenata.
- Ako bi društvo prikupilo 1 milijun EUR iz dionica nominalne vrijednosti 100 tisuća EUR imalo bi uneseni višak u iznosu od 900 tisuća EUR. Nominalna vrijednost dionica je u stvari dovoljna brojka, budući da dionice ne mogu biti povlačene po njihovoj nominalnoj vrijednosti.
- Zaključno, ako društvo izda 1 milijun EUR redovitih dionica nominalne vrijednosti 100 tisuća EUR, vlasnički kapital se dijeli na osnovne elemente na slijedeći način:
 - redovite dionice o vrijednosti 100 tisuća EUR
 - 900 000 EUR viška (ili dodatni uplaćeni kapital)
 - ukupni temeljni kapital u iznosu od 1 milijuna EUR
- Ova stavka ovisi jedino o izdavačkoj cijeni kapitala, a ne o tržišnoj vrijednosti. Kada se dionice društva kotiraju na burzi izmjene njihovih cijena ne utječu na vrijednost ove stavke u bilanci.

Zadržana dobit [1]

- Zadržana dobit je dio dobitka tvrtke, koji se ne isplaćuje kao dividende za dioničare, već se rezervira za ponovno ulaganje.
- Obično se ova sredstva koriste za nabavu obrtnog kapitala i dugotrajnih sredstava (kapitalni rashodi) ili podmirivanje dužničkih obveza.
- Zadržana dobit se prikazuje u bilanci u djelu koji se odnosi na vlasnički kapital dioničara, na kraju svakog obračunskog razdoblja.

Zadržana dobit[2]

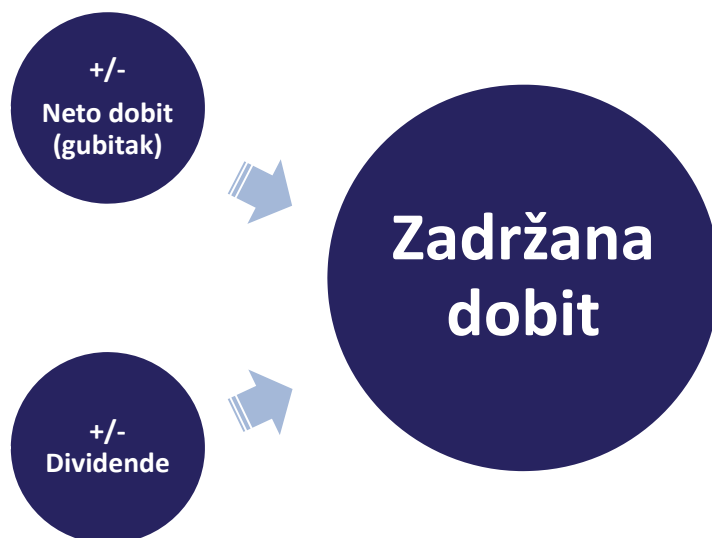
- Na kraju svakog obračunskog razdoblja zadržana dobit se prikazuje u bilanci kao kumulirani dohodak iz prethodne godine (u tome dohodak iz tekuće godine) minus dividende isplaćene dioničarima.
- U slijedećem obračunskom ciklusu završni saldo RE iz prethodnog obračunskog razdoblja postaje zadržana dobit koja otvara saldo.
- Saldo zadržane dobiti ne mora uvijek biti dodatna brojka, budući da može odražavati situaciju u kojoj neto gubitak iz tekućeg razdoblja je veći od početnog salda zadržane dobiti. Alternativno velika distribucija dividendi, koja prelazi iznos salda zadržane dobiti, može dovesti do situacije da će isti biti negativan.

Cilj zadržane dobiti

- Zadržana dobit korisna je poveznica između računa dobiti i gubitka, te bilance budući da su iste registrirane u okviru vlasničkog kapitala, koji spaja oba izvještaja.
- Cilj održavanja ove zarade može biti različiti, te obuhvaća nabavu novih uređaja i strojeva, izdatke za istraživanja i razvoj ili druge aktivnosti, koje mogu potencijalno generirati rast za poduzeće.
- Ukoliko tvrtka ne vjeruje da može dobiti dovoljan povrat iz ulaganja od ove zadržane dobiti (to znači zarađivati više nego trošak kapitala), često će ponovno distribuirati ovu dobit u korist dioničara kao dividende ili otkup dionica.

Čimbenici koji utječu na razinu zadržane dobiti

- Promjena zadržane dobiti najčešće proizlazi iz dva čimbenika:

Zadaća br. 9 [rasprava]

- Molimo pogledati vlasnički kapital u priloženoj bilanci, te probati opisati njegov sadržaj.

Značaj bilance

- **Likvidnost** – usporedba tekuće imovine društva i njezinih tekućih obveza daje sliku likvidnosti.
- **Financijska poluga** – opisuje na koji način se tvrtka financira, što ukazuje na činjenicu koliko financijskog rizika tvrtka preuzima.
- **Performanse** – koristeći račun dobiti i gubitka vezano na bilancu možemo procijeniti koliko efikasno tvrtka koristi svoju imovinu.
- **Stopa povrata** – bilanca može služiti i za ocjenu načina kako tvrtka generira svoje povratke.

Ograničenja bilance

- Bilanca ima neke mane:
- **Vremenski odlomak** – dozvoljava ocijeniti jedino razliku između konkretnog trenutka i druge pojedine točke u prošlosti
- **Računovodstveni iznosi** – iznosi navedeni u bilanci mogu biti značajno manji nego njihova stvarna tržišna vrijednost
- **Različiti računovodstveni sustavi i načini rješavanja amortizacije i zaliha** – iskrivljuju podatke proknjižene u bilanci
- **Stavke u bilanci se ne procjenjuju na isti način** – neka imovina i obveze se procjenjuju prema povijesnom trošku, dok se druge procjenjuju na osnovi njihove tekuće tržišne vrijednosti. Odabrana metoda mjerenja može značajno utjecati na prijavljene troškove.
- **Imovina ili obveze izvan bilance** – bez obzira što se ne prijavljuju u bilanci i dalje čine aktiva i pasiva društva. Jedino imovina nabavljena kroz transakcije se prikazuje u bilanci. Zato se ne unosi neka vrlo vrijedna imovina, koja nije orijentirana na transakcije, te se ne može izraziti u novčanim kategorijama.

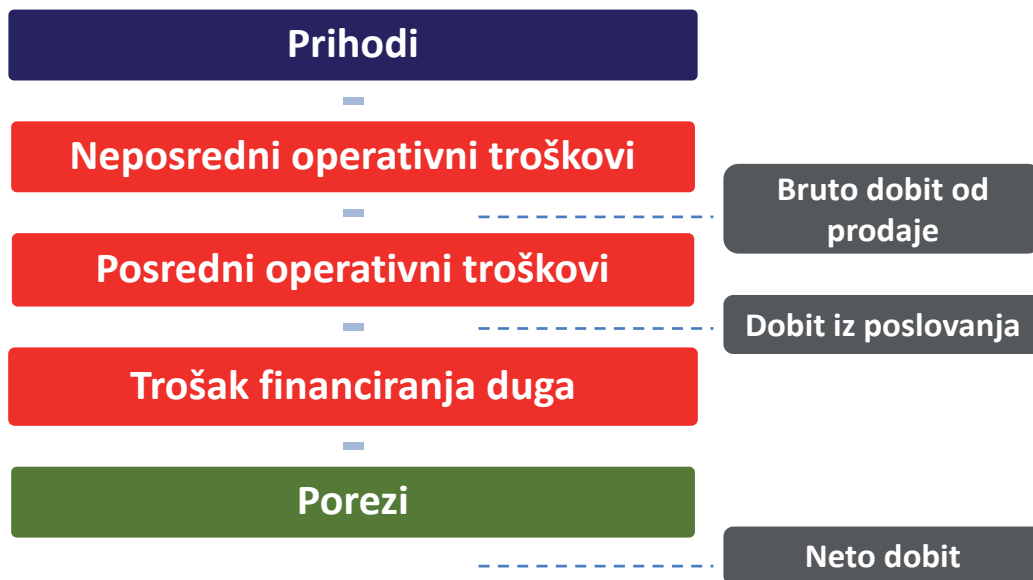
SADRŽAJ I ZNAČAJ POJEDINIH STAVKI FINACIJSKOG IZVJEŠTAJA

RAČUN DOBITI I GUBITKA

Račun dobiti i gubitka (bilanca rezultata)

- Račun dobiti i gubitka je jedan od najosnovnijih financijskih izvještaja tvrtke, koji prikazuje financijske rezultate u određenom razdoblju.
- Dobit ili gubitak se onda određuje dodavanjem svih prihoda i umanjivanjem za sve izdatke isto od operativne djelatnosti, kao i neoperativne.
- Konto rezultata na jasan i logičan način predstavlja prihode, troškove, bruto dobit, troškove prodaje i administrativne troškove, druge izdatke i prihode, uplaćene poreze, te neto dobit.
- Račun rezultata se dijeli na razdoblja, koje prikazuju djelatnost tvrtke na logičan način .
- Najčešća podjela na razdoblja je podjela na mjesece (za unutarnje izvještavanje), makar neke tvrtke mogu koristiti dugoročni ciklus. Ovi periodični izvještaji se objedinjuju u ukupne iznose za kvartalne i godišnje rezultate.
- Račun dobiti i gubitka je konstruiran na način da prikazuje za redom elemente koji utječu na financijski rezultat poduzeća.
- Može se reći da na neki način elementi koji čine financijski rezultat su poredani od najbliže povezanih s neposrednom djelatnošću poduzeća do ovih najviše udaljenih.

Osnovna segmentacija računa dobiti i gubitka

72

Elementi računa dobiti i gubitka

- Račun dobiti i gubitka može neznatno varirati između različitih tvrtki budući da rashodi i dohodi će ovisiti o vrsti operacija ili vođene djelatnosti. Ipak postoji nekoliko općih elemenata narudžbe, koji su vidljivi na računu dobiti i gubitka.
- Najčešće stavke računa dobiti i gubitka obuhvaćaju:
 - prihode / prodaju
 - trošak prodane robe (COGS)
 - bruto dobit
 - Troškove marketinga, reklame i promidžbe
 - opće i administrativne izdatke (G&A)
 - EBITDA
 - troškove amortizacije
 - dobit iz poslovanja (ili EBIT)
 - kamate
 - druge izdatke
 - EBT (dohodak prije oporezivanja)
 - poreze na dohodak
 - neto dobit

73

41

Prihodi od prodaje

- Prihodi od prodaje su dohodak koji društvo dobiva od prodaje proizvoda, robe ili pružanja usluga.
- U računovodstvu termini „prodaja” i „prihodi” se mogu koristiti naizmjenično, te imaju isto značenje.
- Potrebno je napomenuti da isto ne znači dobivanje gotovine. Dio prihoda od prodaje se može uplaćivati u gotovini, a dio se može uplaćivati kreditiranjem pod istim uvjetima kao potraživanja.
- Prihodi od prodaje se mogu navesti u računu dobiti i koristi kao iznos bruto prihoda ili neto prihod.
- Neto prihodi obuhvaćaju sve odbitke od povrata robe, mogućnosti nedostavljanja robe te trošak nenaplativih potraživanja (također kao trošak nenaplativih potraživanja, koji utječe na bilancu kao otpis na sumnjiva konta).
- S druge strane bruto dohoci ne obuhvaćaju ove odbitke.

Izvori prihoda

- Postoje prihodi od poslovanja i neoperativni prihodi. Prihodi od poslovanja opisuju iznos dobiveni od osnovne djelatnosti tvrtke. Prodaja robe ili usluga bi bila primjer prihoda od poslovanja. Neoperativni prihodi se odnose na novac dobiveni od financijske djelatnosti. Primjeri obuhvaćaju prihode od kamata i dividendi.
- Za većinu tvrtki postoji nekoliko slijedećih tipičnih konta prihoda:
 - prihodi od prodaje proizvoda, usluga ili naknade za usluge: ovo je osnovni konto prihoda od prodaje za većinu tvrtki i obično ima i određeni naziv, isti kao i prihodi od prodaje ili prihodi od usluga
 - prihodi od kamata: na ovom se kontu knjiže kamate dobivene od ulaganja, kao što su posjedovani dugovi. Obično ovo se uvrštava u neoperativni prihod.
 - prihodi od najma: na ovom se kontu knjiži iznos zarađen od unajmljivanja zgrada ili uređaja, te se smatra neoperativnim prihodom
 - prihodi od dividendi: iznos dividendi dobivenih od posjedovanih dionica drugih društava. I ovo su neoperativni prihodi.

Modeli prihoda

- **Prihodi koji se temelje na transakcijama**
Naplate od prodaje robe, koje najčešće imaju oblik jednokratnih uplata od klijenata.
- **Prihodi od usluga**
Prihodi se generiraju pružanjem usluga klijentima, te se obračunavaju na osnovi vremenskih jedinica. Primjerice broj sati pružanja savjetodavnih usluga.
- **Prihodi od projekta**
Prihodi stečeni zahvaljujući jednokratnim projektima s aktualnim ili novim klijentima.
- **Prihodi koji se ponavljaju**
Zarada od tekućeg plaćanja za trajne usluge nakon prodaje klijentima. Model prihoda koji se ponavljaju je model koji tvrtke koriste najčešće, budući da je predvidljiv, te osigurava stalni izvor prihoda tvrtke. Postoji puno različitih vrsti tokova prihoda koji se ponavljaju:
 - Naknade za pretplate (npr. Netflix „ciklički tok prihoda“)
 - Najam, lizing ili posuđivanje imovine
 - Sadržajne licence za treće strane
 - Brokerske provizije
 - Naknade za reklame

76

Operativni troškovi

- **Trošak prodane robe**
Trošak prodane robe (COGS) se mjeri kao „neposredni trošak” koji je nastao prilikom proizvodnje sve robe ili usluga. Obuhvaća troškove materijala, neposredne troškove rada i posredne opće troškove tvornice, te je izravno proporcionalan prihodima. Kada rastu prihodi potrebni su dodatni resursi za proizvodnju proizvoda ili usluga. COGS je često druga stavka na računu dobiti i gubitka, koja dolazi neposredno nakon prihoda od prodaje. COGS se odbija od prihoda da bi dobili bruto dobit od prodaje.
- COGS obuhvaća sve troškove koje se odnose na proizvodnju proizvoda ili pružanje usluga koje pruža tvrtka. U slučaju proizvoda ovi troškovi mogu obuhvaćati varijabilne troškove povezane s proizvodnjom, kao što su sirovine ili rad. Mogu također obuhvaćati fiksne troškove poput općih troškova tvornice, troškove skladištenja te ponekad i troškove amortizacije, ovisno o odgovarajućim načelima računovodstva.
- COGS ne obuhvaća opće troškove prodaje, kao što su osobni dohoci uprave i troškovi reklame. Ovi će se troškovi sniziti ispod linije bruto dobiti u djelu koji se odnosi na troškove prodaje, te opće i administrativne troškove (SG&A).

77

Računovodstvo troškova prodane robe

- MSFI omogućuje različita načela obračunavanja troškova prodane robe. Skraćeno postoje četiri glavne vrste klasifikacije troškova prodane robe:
 - First-in-first-out (FIFO)
 - Last-in-first-out (LIFO)
 - Ponderirana prosječna
 - Konkretna identifikacija

Zadaća br. 10 [vježba]

- **FIFO vs. LIFO**
- Pretpostavimo da je poduzeće zabilježilo slijedeće primanje u skladište:

Broj partije	Broj jedinica	Pojedinačni trošak u EUR
1	100	10
2	100	15
3	100	20
Ukupno	300	4500

- Pretpostavimo da tvrtka proizvodi i prodaje svoj proizvod u parijama od 100 komada. Ukoliko inflacija je dodatna, trošak proizvodnje će narastati s vremenom. Pretpostavimo onda da jedna partija od 100 jedinica se proizvodi u svakom vremenskom razdoblju, a trošak proizvodnje raste u svakom slijedećem razdoblju.
- Razmotri detalje koje se odnose na tri partije proizvodnje navedene u gornjoj tablici. Pretpostavimo da su brojevi partija poredani prema datumu proizvodnje partije.
- Trebalo bi biti jasno da tvrtka neće biti u stanju prodati točno 100 jedinica proizvoda u svakom razdoblju. Morati će prodati iste sukladno dobivenim narudžbama, te sukladno dostupnosti proizvoda u zalihama gotovih proizvoda. Pretpostavimo onda da je tvrtka dobila narudžbu ukupno 150 jedinica nakon proizvodnje 100 jedinica u trećoj partiji.

* U većini zemalja primjenjuju se računovodstveni standardi MSFI, koji ne dozvoljavaju korištenje metode LIFO. Zbog toga tvrtke ne maju taj izbor.

Utjecaj FIFO na financijske izvještaje

- **Visoka kvaliteta vrednovanja bilance**

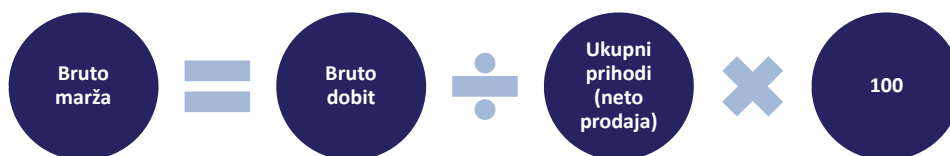
Bilanca sadrži informacije o zalihama, koje imaju bolju kvalitetu, te na taj način osigurava kvalitetne informacije o njihovoj procjeni.

- **Niska kvaliteta prilagođavanja računa dobiti i gubitka**

Budući da se metodom *First-In First-Out* obračunava prvenstveno najstarije troškove, prihode od prodaje zaliha su „neprilagođene” ovim troškovima.

Bruto dobit (od prodaje) / bruto marža

- Bruto dobit (od prodaje) poduzeća je računovodstveni ishod dobiveni putem odbijanja troška prodane robe i vraćanja/ otpisa od prodaje od cjelokupnog prihoda od prodaje.
- Bruto dobit (od prodaje) se koristi za određivanje bruto marže poduzeća.
- Bruto marža služi kao financijska metrika korištena za određivanje bruto profitabilnosti gospodarske djelatnosti. Ona prikazuje koliko dobro prodaja pokriva neposredne troškove povezane s proizvodnjom robe.

Operativni troškovi [2]

- **Troškovi prodaje, opći i administrativni troškovi (SG&A)**
Troškovi SG&A obuhvaćaju sve troškove koji nisu povezani s proizvodnjom, a koje je poduzeće imalo u danom razdoblju. Obuhvaćaju izdatke poput najma, reklame, marketinga, računovodstva, sudskih sporova, putovanja, prehrane, osobnih dohodaka uprave, premija i drugih. Ponekad mogu obuhvaćati i troškove amortizacije, ovisno o tome s čime su povezani.
- Na računu dobiti i gubitka bruto dobit umanjena za SG&A (te trošak amortizacije) je istovjetna operativnoj dobiti, drugačije dobit prije kamata i oporezivanja (EBIT).

82

Troškovi prodaje

- Linja ovih troškova je povezana s posrednim i neposrednim troškovima generiranja prihoda (od prodaje robe ili usluga).
- **Neposredni troškovi prodaje** su troškovi iz konkretnog mjesta prodaje robe ili usluge. Neposredni troškovi prodaje obuhvaćaju troškove transakcije i provizije plaćene prilikom prodaje.
- **Posredni troškovi prodaje** su troškovi sneseni prije ili posije prodaje, te obuhvaćaju osobne dohotke, doprinose i dohotke prodavatelja, putne troškove i troškove smještaja.

83

Opći administrativni troškovi (G&A)

- Opći administrativni troškovi su opći troškovi poduzeća od kojih puno ima stalni karakter ili djelomično stalni. Ovi troškovi se ne odnose neposredno na prodaju robe ili usluga, već se više odnose na tekuće aktivnosti tvrtke.
- Najčešći primjeri su najamnina, osiguranje, komunalne usluge, dostave i troškove povezane s upravljanjem tvrtkom, poput plaća za upravljački kadar, administrativne zaposlenike i prodavače.

Operativni troškovi [4]

- **Amortizacija**

Kada se nabavlja element dugoročne imovine često se isti kapitalizira, a ne knjiži u danom razdoblju. Do ovoga dolazi budući da element imovine će općenito i dalje biti ekonomski koristan, te će generirati dobit nakon završetka obračunskog razdoblja, zato kontiranje iste kao izdatak u tekućem razdoblju će dovesti do povećanja troškova u predmetom razdoblju, te smanjenja u svim budućim razdobljima. Da bi ovo spriječili koriste se troškovi amortizacije radi boljeg prilagođavanja troškova dugoročne imovine za prihode koje iste generiraju.

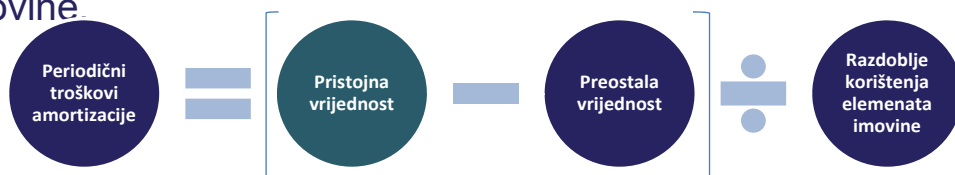
Amortizaciju čine nenovčani troškovi koje su knjigovođe stvorili radi raspoređivanja troškova dugotrajne imovine, kao što su nekretnine, tvornice i oprema (dugotrajna imovina)

Postoje tri metode knjiženja troškova amortizacije, te se vrsta korištenog obračuna prilagođava karakteru opreme. Primjerice u slučaju vozila, koje puno brže gube na vrijednosti tijekom prvih nekoliko godina često se bira metoda ubrzane amortizacije.

Metode knjiženja amortizacije [1]

▪ Linearna metoda amortizacije

Ovo je najčešće korištena metoda amortizacije, te je najjednostavnija za knjiženje. Ova metoda zahtijeva samo ravnomjerni trošak kroz cijelo razdoblje korištenja dugotrajne imovine.

Primjerice tvrtka nabavlja zgradu za 50 milijuna eura, koji će se koristi narednih 25 godina ali bez preostale vrijednosti.

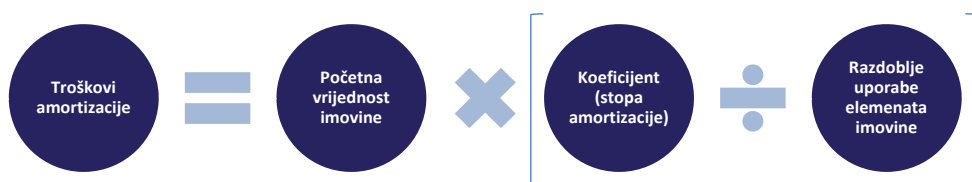
Troškovi amortizacije iznose 2 milijuna eura, do čega možemo doći dijeljenjem 50 milijuna eura kroz 25.

86

Metode knjiženja amortizacije [2]

▪ Ubrzana metoda amortizacije (metoda padajućeg salda)

Ova se metoda koristi kada element imovine podliježe brzom amortizaciji u prvim godinama. Sam naziv ukazuje da se troškovi amortizacije smanjuju s vremenom. Da bi ovo napravio, knjigovođa bira koeficijent veći od jedan. U linearnoj metodi amortizacije trošak se određuje putem umnožavanja primjerene vrijednosti kroz 1/ razdoblje uporabe. U ovom obračunu koeficijent iznosi 1. U ubrzanom metodi koeficijent može iznositi 1, 5, 2 ili više. Koeficijent 2, koji se smanjuje poznati je kao tehnika dvostrukog padajućeg salda.

Trošak amortizacije se mijenja svake godine budući da se umnožava za početnu vrijednost dugotrajne imovine, koja se s vremenom smanjuje zbog akumulirane amortizacije. Bitno je napomenuti da se u ovoj metodi preostala vrijednost ignorira.

Primjerice tvrtka ima vozilo o vrijednosti 100 tisuća eura, te će isto koristiti 5 godina. Tvrtka želi koristiti ubranu metodu amortizacije. U prvoj godini trošak amortizacije iznosi 40 tisuća eura ($100 * 2/5$ EUR). Slijedeće godine trošak amortizacije iznosi 24 tisuća eura ($(100 \text{ tisuća eura} - 40 \text{ tisuća EUR}) * 2/5$).

87

Metode knjiženja amortizacije[3]

▪ Pojedinačno obračunavanje amortizacije

Sukladno ovoj metodi trošak amortizacije na jedinicu proizvedene jedinice se obračunava dijeljenjem primjerene vrijednosti umanjene za preostalu vrijednost elementa imovine za razdoblje uporabe elementa imovine u jedinicama. Ova metoda osigurava veći trošak kada je proizvodnja visoka, sve da bi se prilagodili potrošnji uređaja. Ovo metoda je također od najveće koristi u slučaju strojeva za proizvodnju.

Primjerice tvrtka ima stroj o vrijednosti 100 tisuća eura, preostale vrijednosti od 5 tisuća eura. Proizvedene jedinice iznose 95 000. Zatim na pojedinačnoj osnovi trošak iznosi $(100\ 000\ \text{EUR} - 5\ 000\ \text{EUR}) / 95\ 000 = 1\ \text{USD}$. Društvo proizvodi 10 000 komada godišnje, te snosi troškove u iznosu od 10 000 EUR.

Pojedinačno obračunavanje amortizacije se koristi u rudarskoj djelatnosti.

88

Metode knjiženja amortizacije[4]

▪ Metoda zbroja godina

Metoda zbroja godina jedna je od ubrzanih metoda amortizacije. Veći troškovi se snose u prvim godinama, a manji u kasnijim godinama djelatnosti.

U metodi zbroja godina ostalo razdoblje uporabe elementa imovine se dijeli kroz zbroj godina, te množi za osnovu amortizacije radi određivanja troška.

89

49

Operativni troškovi [5]

- Marketing, reklama i promidžba
- Osobni dohoci, doprinosi i plaće
- Najam i osiguranje
- Drugi

Dobit iz poslovanja (EBIT)

- **Dohodak prije kamata i oporezivanja**

EBIT označava dobit prije kamata i oporezivanja ali je jedan od zadnjih međuzbrojeva u računu dobiti i gubitka prije neto dobiti. EBIT se ponekad opisuje kao dohodak od poslovne djelatnosti, te se njemu daje naziv budući da proizlazi iz odbijanja svih troškova iz poslovanja (troškovi proizvodnje i izvan proizvodnje) od prihoda od prodaje.

Dijeljenje EBIT kroz prihode od prodaje rezultira operativnom maržom, koja se izražava u postotku (tj. 15% operativne marže).

Marža se može usporediti s ranijim operativnim maržama tvrtke, tekućom maržom dobiti tvrtke i bruto maržom ili maržama drugih tvrtki u istoj grani.

Kapitalni troškovi [1]

- **Kamatni troškovi**

Kamatni troškovi su jedan od osnovnih troškova prikazanih na računu dobiti i gubitka. Tvrтка mora financirati svoju imovinu kroz dug ili kapital. U prvom slučaju tvrtka će morati snositi troškove povezane s troškovima kredita. Shvaćanje kamatnih troškova tvrtke je odličan način shvaćanja strukture njezinog kapitala i financijskih rezultata.

Kamate se često prikazuju kao zasebna stavka ispod EBIT-a (dobiti prije kamata i poreza). Alternativno neke tvrtke mogu koristiti kamate u dijelu SG&A ovisno o računovodstvenoj praksi, koju koriste kod sebe.

Najčešće kamatni troškovi proizlaze iz novca, koji firma posuđuje. Ipak korištenje lizinga kapitala je druga transakcija koja generira kamatne troškove. Kada tvrtka iznajmljuje element imovine od druge tvrtke, saldo lizinga generira trošak kamata, koji se pojavljuje na računu dobiti i gubitka.

92

Kapitalni troškovi [2]

- **Drugi izdaci**

Tvrtke često imaju druge izdatke, koje druge gospodarske grane mogu izbjeći. Drugi izdaci mogu obuhvaćati stvari poput istraživanja i razvoja (R&D), plaće temeljene na dionicama, otpise zbog gubitka vrijednosti, dobiti / gubitke od prodaje investicija, prihodi od valuta i puno drugih troškova, koje sektor ili konkretna tvrtka može izbjeći.

Dobit prije oporezivanja

▪ EBT (dobit prije oporezivanja)

EBT znači dobit prije oporezivanja, te se umanjuje oduzimanjem kamatnih troškova od dobiti iz poslovanja. Ovo je zadnji od međuzbrojeva prije neto dobiti.

Kapitalni troškovi [3]

▪ Porezi

Porezi su obvezne pristojbe koje vladina jedinica – lokalna, područna ili nacionalna - naređuje i naplaćuje od fizičkih osoba ili korporacija, radi financiranja djelatnosti vlade. U ekonomiji se porezima tereti svakoga, tko snosi teret proizvoda, neovisno o tome je li ovo porezni subjekt, kao tvrtka ili krajnji potrošači robe tvrtke.

Postoji nekoliko općih vrsta poreza:

- Porez na dohodak – postotak od zarade uplaćen federalnoj vladi
- Porez na dohodak pravnih osoba – postotak od dobiti poduzeća koji se tretira kao porez za vladu radi financiranja federalnih programa
- Porez na dodanu vrijednost (PDV) – porez kojim se tereti neku robu i usluge
- Porez na nekretnine – temelji se na vrijednosti zemljišta i nekretnina
- Tarife – porezi na uvezenu robu naplaćivani radi jačanja poduzeća unutar zemlje
- Porez na nekretnine – iznos naplaćen od pristojne tržišne vrijednosti nekretnine u trenutku smrti

Porezni sustavi se razlikuju u posjednim zemljama, te je važno da fizičke osobe i korporacije pažljivo prouče nove porezne propise koje se odnose na prostor, prije nego će na njemu zarađivati ili u njemu voditi djelatnost.

Porez na dohodak i „računovodstveni” porez

- Porez proknjiženi u financijskom izvještaju tvrtke rijetko odgovara porezima prijavljenim u poreznoj prijavi. Ovo se događa budući da svaki element (financijski podaci i porezna prijava) imaju različite svrhe, korisnike, te način knjiženja. Financijski podaci tvrtke služe investitorima i zajmodavcima i kao takvi – se stvaraju s ciljem dostavljanja pouzdane informacije o financijskoj situaciji subjekta. Porezna prijava ipak služi vladi ili nadležnom poreznom tijelu, te je njezina svrha pridržavanje javnoj poreznoj politici.
- Financijski izvještaji će sadržavati informacije o poreznom teretu ali stvarni porez za uplatu će dolaziti iz porezne prijave.
- Dihotomija u prijavljivanju ove dvije stavke stvara razlike, koje je potrebno objediniti i proknjižiti. Ove su razlike ili stalne, koje se nikad ne mijenjaju ili prolazne, koje nisu dugotrajne, te se mijenjaju s vremenom.

96

Tri glavni ciljevi knjiženja poreza na dohodak

- **Optimalizacija dobiti**
Prije svega računovodstvo poreza na dohodak tvrtke treba biti u skladu s operativnom strategijom. Isto znači da bi maksimalizirala prihode tvrtka mora shvatiti na koji način snosi porezna opterećenja, te mora na adekvatan način koristiti ove strategije.
- **Fleksibilnost u financiranju**
Kao drugo obračunavanje poreza na dohodak omogućuje tvrtki održavanje fleksibilnosti u financiranju. Postoje različite posljedice financiranja djelatnosti dugom i / ili kapitalom, a struktura kapitala tvrtke može utjecati na porez na dohodak. Poznavanje takvih učinaka omogućava tvrtki planiranje i održavanje fleksibilnost u financiranju na adekvatan način, te zadržavanje otvorenih opcija.
- **Odgađanje plaćanja**
I na kraju, obračunavanje poreza dozvoljava tvrtki upravljanje novčanim tokovima i minimalizaciju iznosa poreza plaćenih u gotovini. Korisno je odgađanje plaćanja poreza u budućnosti, a ne u sadašnjosti. Tvrtka će željeti odbiti porez ranije, a ne kasnije radi maksimalizacije vrijednosti svojeg novca.

97

Neto dobit

- Neto dobit je iznos računovodstvene dobiti, koju je tvrtka ostavila nakon podmirivanja svih izdataka. Neto dobit se dobiva uračunavanjem prihoda od prodaje i oduzimanjem COGS, SG&A, amortizacije, kamatnih troškova, poreza i svih drugih izdataka.
- Neto dobit je zadnja stavka na računu dobiti i gubitka. Neki računi dobiti i gubitka će ipak imati dolje odvojenu sekciju, u koju će uvrštavati uvodnu zadržanu dobit.

Zadaća br. 11 [rasprava]

- Molimo pogledati priloženi račun dobiti i gubitka, te probati razmotriti njegovu strukturu.

Značaj računa dobiti i gubitka [1]

- **Pružuje informacije o prihodima tvrtke.**
Jedna od prednosti računa dobiti i gubitka je činjenica što dostavljene informacije su neposredno povezane s dohodima organizacije. Ovo je točan dokument, kojim se prolazi kroz sve prihode i izdatke nastale u razdoblju ocjenjivanja. Prelazi operacije, u tome poreze, izdatke i plaćanje kamata. Ne postoji bolji dokument za provjeru potpunih informacija o prihodima tvrtke.
- **Olakšava analizu.**
Račun dobiti i gubitka olakšava ocjenu financijskog stanja tvrtke u određenom vremenskom razdoblju. Neki ključni podaci su neposredno navedeni u dokumentu, te nema potrebe raditi procjenu istih.
- **Olakšava usporedbu u vremenu.**
Kada pregledavaš račune dobiti i gubitka u dugoročnom razdoblju možeš usporediti rezultate tvrtke. Višekratnim uspoređivanjem se ukidaju neke nedostatke ovog dokumenta, budući da se mogu otkriti trendovi, te ukinuti jednokratne pristojbe, koje mogu utjecati na podatke.
- **Može se koristiti kao alat za prognoziranje.**
Račun dobiti i koristi je osnova prognoza budućih računovodstvenih razdoblja. Ove se prognoze koriste za generiranje proračuna tvrtke, koji mogu obuhvaćati 12 mjeseci, 5 godina ili čak 10 godina ovisno o tome, što se procjenjuje. Ove se procjene koriste za predviđanje problema, koji mogu nastati u budućnosti, što omogućuje tvrtki pripremu plana reakcije na situacije, koje proizlaze iz plana dobiti i gubitka. Ovo olakšava rješavanje problema, prije nego što isti postane preozbiljan.

Značaj računa dobiti i gubitka [2]

- **Može se izdavati u dva popularna formata.**
Postoje dvije vrste računa dobiti i gubitka, koje poduzeća danas široko izdaju. Prvi je jednostupanjski račun dobiti i gubitka, koji je najpopularniji. Konstrukcija jednostupanjskog formata jasno prikazuje prihode, rashode i obračun dobiti. U višestupanjskom računu dobiti i gubitka stavke izgledaju drukčije. Podaci su prezentirani zajedno s obračunom, što na kraju daje više podataka, ali je ovaj dokument složeniji za čitanje.
- **Ovo je alat, koji zajmodavci koriste radi budućih mogućnosti financiranja.**
Račun dobiti i koristi je jedan od financijskih izvještaja, koji zajmodavci ocjenjuju prilikom donošenja odluke o dodijeli financiranja.
- **Mjeri uspjeh ili neuspjeh određenih područja djelatnosti.**
Račun dobiti i gubitka je korisni alat za opće mjerenje stanja tvrtke. Može se također koristiti za određivanje općeg stanja pojedinih odjela u tvrtki. Informacije iz ovog financijskog dokumenta se mogu koristiti za provjeru, koliko dobro pojedina područja funkcioniraju.
- **Omogućuje identifikaciju potencijalne konkurentske prednosti.**
Većina poduzeća generira račun dobiti i gubitka, koji je negdje dostupan. Javne tvrtke su najčešće dužne otkrivati takve informacije.

Ograničenja računa dobiti i gubitka

- **Može pogrešno prezentirati vrijednost tvrtke.**

Računi dobiti i gubitka obuhvaćaju također novac koji će doći od potraživanja. Ovo su fondovi, koji još nisu dobiveni. Obuhvaćaju i potraživanja kao troškove, čak i ako nisu podmirena. Ukoliko dođe do većeg broja jednokratnih troškova ili jednokratnih prihoda isto zatamnjuje sliku tvrtke.

- **Ne dopušta procjenu kvalitativnih čimbenika.**

Račun dobiti i gubitka obuhvaća jedino financijske rezultate aktivnosti. Ne analizira, na koji način tvrtka zarađuje na prodaji od svojih klijenata.

SADRŽAJ I ZNAČAJ POJEDINIH STAVKI FINACIJSKOG IZVJEŠTAJA

IZVJEŠTAJ IZ NOVČANIH TOKOVA

Osnovna segmentacija bilance novčanih tokova

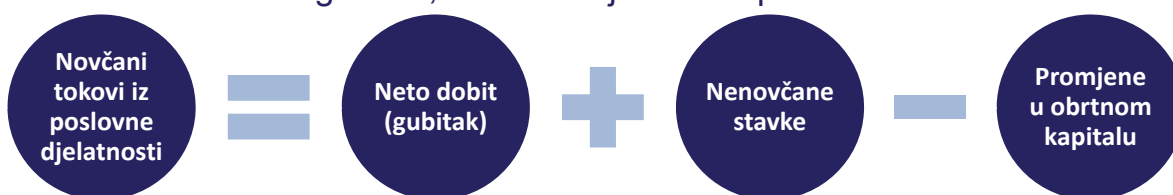
- Bilanca novčanih tokova pokazuje koliko se novčanih sredstava generira i koristi u određenom razdoblju.
- Ukupni iznos novčanih sredstava dostavljenih ili korištenih u jednoj od tri djelatnosti se zbraja radi dobivanja ukupne promjene u gotovini za razdoblje, koje se kasnije dodaje u stanje novčanih sredstava na početku godine, da bi dobili najnižu liniju bilance novčanih tokova i stanje novčanih sredstava na kraju godine.

Novčani tokovi iz poslovne djelatnosti

- Novčani tokovi iz poslovne djelatnosti su dio bilance novčanih tokova tvrtke, koja predstavlja količinu novčanih sredstava, koje tvrtka generira (ili koristi) iz vođenja svoje poslovne djelatnosti za određeno razdoblje.
- Poslovna djelatnost obuhvaća generiranje prihoda, podmirivanje izdataka i financiranje obrtnog kapitala.

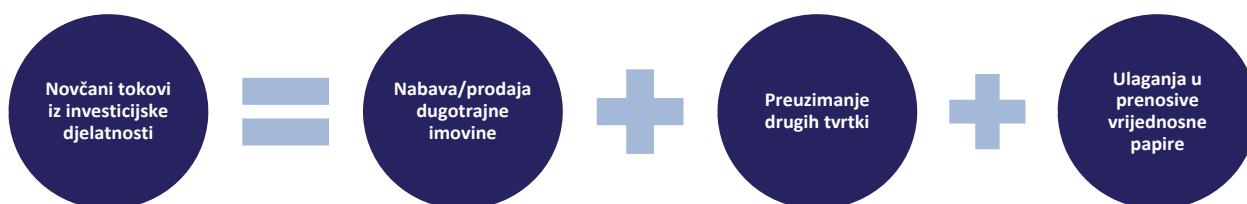
Konfiguriranje novčanih tokova iz poslovne djelatnosti

- Novčani tokovi iz poslovne djelatnosti se obračunavaju počevši od neto dobiti, koja dolazi iz donjeg djela računa dobiti i gubitka. Budući da račun dobiti i gubitka koristi računovodstvena pravila nastanka poslovnog događanja, isti obuhvaća izdatke koji stvarno još nisu plaćeni. S tim u vezi neto dohodak mora biti korigiran kroz dodavanje svih negotovinskih troškova, kao što su amortizacija, plaće u obliku dionica i druge.
- Nakon korigiranja neto dobiti potrebno je korigirati sve nenovčane izdatke za izmjene salda obrtnog kapitala. Budući da knjigovođe prepoznaju prihod na osnovi datuma dostavljanja robe ili usluge (a ne s datumom faktičnog plaćanja), dio prihoda može ostati nepodmiren, čime stvara saldo potraživanja. Isto se odnosi na izdatke, koji su dodani u računu dobiti i gubitka, ali faktički još nisu uplaćeni.

Novčani tokovi iz investicijske djelatnosti [1]

- Tokovi novčanih sredstava iz investicijske djelatnosti su dio bilance novčanih tokova tvrtke, koji predstavlja koliko novaca je korišteno (ili generirano) za investicije u određenom razdoblju.
- Investicijska djelatnost obuhvaća nabavu dugotrajne imovine (kao što su materijalna dugotrajna imovina), preuzimanje drugih poduzeća, te ulaganja u prenosive vrijednosne papire (dionice i obveznice)

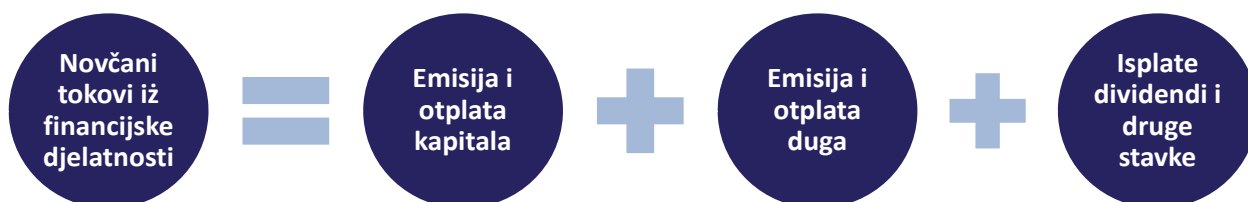

Novčani tokovi iz investicijske djelatnosti [2]

Investicijska djelatnost obuhvaća	Investicijska djelatnost ne obuhvaća
Nabavu trajne imovine (PP&E) – kapitalni izdaci	Plaćanja kamata ili dividenda
Prihodi od prodaje trajne imovine	Dug, vlasnički kapital ili druge vrste financiranja
Preuzimanje drugih tvrtki	Amortizacija trajne imovine (čak i ako je nabava ove imovine dio ulaganja)
Prihodi od prodaje drugih poduzeća (prodaja)	Svi prihodi i troškovi
Nabava vrijednosnih papira namijenjenih stavljanju u promet (npr. dionice, obveznice itd.)	
Prihodi od prodaje prenosivih vrijednosnih papira	

Novčani tokovi iz financijske djelatnosti [1]

- Novčani tok iz financijske djelatnosti je neto iznos financiranja koji tvrtka generira u određenom razdoblju, koji se koristi za financiranje djelatnosti.
- Financijska djelatnost obuhvaća emisiju i otplatu kapitala, isplatu dividendi, emisiju i otplatu potraživanja iz lizinga kapitala. Društva, koja zahtijevaju kapital će skupljati novac kroz emisiju duga ili vlasničkog kapitala, te će se prikazivati u ovom dijelu bilance novčanih tokova.

Novčani tokovi iz financijske djelatnosti [2]

- **Emisija (otplata) duga**
Društvo emitira dug kao način financiranja svoje djelatnosti. Što više novaca to bolje, budući da će se moći brže razvijati. U suprotnom do vlasničkog kapitala, emisija duga ne daje nikakav vlasnički udio u tvrtki, zatim vlasništvo aktualnih dioničara ne slabi. Emisija duga je novčani tok budući da tvrtka nalazi investitore koji su htjeli djelovati kao zajmodavci. Ipak u slučaju povrata ovih investitora, otplaćivanje duga je priljev novčanih sredstava.
- **Emisija (otplata) vlasničkog kapitala**
Ovo je slijedeći način financiranja djelatnosti tvrtke. Suprotno od duga, vlasnici dionica imaju neki udio u poduzeću kao uzvrat novcu koji su tvrtki dali na raspolaganje. Buduća zarada se mora dijeliti s ovim dioničarima ili investitorima. Emisija kapitala je dodatni izvor gotovine, znači ovo je priljev gotovine. Suprotno – otplaćivanje kapitala je priljev novčanih sredstava. Ovo je otkup kapitala od svojih investitora kroz isplatu gotovine, time se i povećava udio koji posjeduje samo društvo.

Saldo novčanih sredstava

- Zadnji dio izvješća iz novčanih tokova je usklađivanje ukupne novčane stavke, koja se spaja s bilancom.
- **Neto porast (pad) novčanih sredstava i zatvaranje salda novčanih sredstava (stanje novčanih sredstava na kraju godine)**

Nakon dobivanja svih neto gotovinskih salda za svaki od tri djela bilance novčanih tokova, zbrajamo sve da bi našli povećanje ili smanjenje neto gotovine u danom razdoblju. Dalje određujemo taj iznos i dodajemo ga do gotovinskog salda otvaranja, da bi konačno utvrdili gotovinski saldo zatvaranja. Ovaj će se iznos prijaviti u bilanci u djelu tekuće imovine.
- **Otvaranje gotovinskog salda (stanje novčanih sredstava na početku godine)**

Gotovinski saldo otvaranja je gotovinski saldo zatvaranja prethodne godine. Ovaj se iznos može naći na osnovi bilance novčanih tokova iz prethodne godine, te u bilanci.

111

Zadaća br. 12 [rasprava]

- Molimo provjeriti priloženu bilancu novčanih tokova, te probati opisati njezin sadržaj.

112

Značaj bilance novčanih tokova

- **Određivanje optimalnog gotovinskog salda**

Bilanca novčanih tokova pomaže i pri određivanju optimalnog gotovinskog salda tvrtke. Ukoliko određivanje optimalnog gotovinskog salda je moguće, tvrtka može odlučiti o nedjelovanju i / ili višku i / ili manjku gotovinske stavke. Nakon određivanja gotovinske stavke vodstvo može uložiti višak gotovine, ukoliko takav postoji ili posuditi sredstva iz vanjskih izvora adekvatno za pokrivanje gotovinskog deficita.

- **Upravljanje gotovinom**

Pravilno upravljanje novčanim sredstvima je moguće ukoliko bilanca novčanih tokova je pripremljena na odgovarajući način. Vodstvo može pripremiti procjenu informacija o različitim priljevima gotovine, kao i isplati gotovine, kako bi planiranje budućnosti bilo od pomoći za njih.

- **Proračunske odluke**

Budući da priprema proračuna kapitala je povezana s odlukom o kapitalnim rashodima u različitim oblicima u dugoročnom razdoblju, protok novčanih sredstava je za ovaj cilj vrlo važan.

- **Prednost blagajničkog načela nad obračunskim načelom**

Bez sumnje bilanca novčanih tokova ili blagajničko računovodstvo je pouzdaniji način nego primjena obračunskog načela budući da u drugom slučaju napravljeni je niz tehničkih korektura. Računovodstvo novčanih tokova je oslobođeno takvih problema.

113

Ograničenja bilance novčanih tokova

- **Nije u mogućnosti prezentirati neto dobit**

Bilanca novčanih tokova u stvari ne prikazuje neto dobit tvrtke za razdoblje budući da ne uključuje nenovčane stavke, koje je lako odrediti na osnovi računa dobiti i gubitka. Može se koristiti kao dodatak računu dobiti i koristi.

- **Nije u stanju odrediti likvidnost i poziciju solventnosti**

Praktički bilanca novčanih tokova ne pomaže pri procjeni likvidnosti niti solventnosti tvrtke. Procjena likvidnosti se ne može procjenjivati na osnovi bilance novčanih tokova, koja predstavlja jedino novčanu stavku na kraju razdoblja. Od pomoći je samo ako je moguće ispuniti iznose potraživanja.

- **Ne dozvoljava procjenu rentabilnosti**

Praktički novčani tokovi poslovne djelatnosti nisu od pomoći u obračunavanju rentabilnosti tvrtke, budući da ne uključuju niti troškove niti prihode.

- **Ne ocjenjuje buduće novčane tokove**

Budući da bilanca novčanih tokova se priprema na osnovi povijesnog troška, te kao takav ne pomaže prepoznavati buduće / prognozirane novčane tokove.

- **Usporedba između gospodarskih grana nije moguća**

Budući da dokumenti koji se odnose na bilancu novčanih tokova ne procjenjuju ekonomsku efikasnost tvrtke, nije moguće napraviti usporedbu s drugim gospodarskim granama, primjerice tvrtka koja ima manje ulaganja kapitala će imati manji tok gotovine nego tvrtka, koja ima više ulaganja kapitala, koje jače utječu na protok gotovine.

114

SADRŽAJ I ZNAČAJ POJEDINIH STAVKI FINANCIJSKOG IZVJEŠTAJA

OVISNOSTI IZMEĐU FINANCIJSKIH IZVJEŠTAJA

**Financijski izvještaji su povezani između sebe te
ovise o sebi**

Neto dobit i zadržane dobiti

Income Statement		Balance Sheet	
Revenue	124 071	Assets	
Cost of Goods Sold (COGS)	44 096	Cash	167 971
Gross Profit	79 975	Accounts Receivable	5 100
Expenses		Inventory	17 738
Salaries and Benefits	31 450	Property & Equipment	45 500
Rent and Overhead	11 998	Total Assets	236 309
Depreciation & Amortization	20 500		
Interest	2 500	Liabilities	
Total Expenses	66 448	Accounts Payable	3 902
Earnings Before Tax	13 527	Debt	50 000
		Total Liabilities	53 902
Taxes	1 120	Shareholder's Equity	
Net Earnings	12 407	Equity Capital	170 000
		Retained Earnings	12 407
		Shareholder's Equity	182 407
		Total Liabilities & Shareholder's Equity	236 309

PROJECT VS/2019/0025
"EWC - PROCESSING FINANCIAL INFORMATION AS A KEY FACTOR FOR EFFECTIVE COMMUNICATION AND NEGOTIATION"
RECEIVED FUNDING FROM THE EUROPEAN UNION

117

Trajna imovina, amortizacija i investicijski izdaci [2]

Income Statement	Balance Sheet	Cash Flow Statement	
Revenue	124 071	Operating Cash Flow	
Cost of Goods Sold (COGS)	44 096	Net Earnings	12 407
Gross Profit	79 975	Plus: Depreciation & Amortization	20 500
Expenses		Less: Changes in Working Capital	19 936
Salaries and Benefits	31 450	Cash from Operations	12 971
Rent and Overhead	11 998		
Depreciation & Amortization	20 500	Investing Cash Flow	
Interest	2 500	Investments in Property & Equipment	15 000
Total Expenses	66 448	Cash from Investing	15 000
Earnings Before Tax	13 527		
		Financing Cash Flow	
Taxes	1 120	Issuance (repayment) of debt	-
Net Earnings	12 407	Issuance (repayment) of equity	170 000
		Cash from Financing	170 000
		Net Increase (decrease) in Cash	167 971
		Opening Cash Balance	-
		Closing Cash Balance	167 971

PROJECT VS/2019/0025
"EWC - PROCESSING FINANCIAL INFORMATION AS A KEY FACTOR FOR EFFECTIVE COMMUNICATION AND NEGOTIATION"
RECEIVED FUNDING FROM THE EUROPEAN UNION

Obrtni kapital (kapital koji radi)

Balance Sheet		
Assets		
Cash	167 971	181 210
Accounts Receivable	5 100	5 904
Inventory	17 738	19 601
Property & Equipment	45 500	42 350
Total Assets	236 309	249 065
Liabilities		
Accounts Payable	3 902	4 800
Debt	50 000	50 000
Total Liabilities	53 902	54 800
Shareholder's Equity		
Equity Capital	170 000	170 000
Retained Earnings	12 407	24 265
Shareholder's Equity	182 407	194 265
Total Liabilities & Shareholder	236 309	249 065

Cash Flow Statement		
Operating Cash Flow		
Net Earnings	12 407	24 265
Plus: Depreciation & Amortization	20 500	18 150
Less: Changes in Working Capital	19 936	1 769
Cash from Operations	12 971	28 239

PROJECT VS/2019/0025
"EMC – PROCESSING FINANCIAL INFORMATION AS A KEY FACTOR FOR EFFECTIVE COMMUNICATION AND NEGOTIATION"
RECEIVED FUNDING FROM THE EUROPEAN UNION

FINANCIJSKA ANALIZA

OSNOVNA PITANJA

Korisnost podataka (financijskih izvještaja)

Dostupnost podataka

Opseg podataka

Kontinuitet podataka

Pouzdanost informacija

PROJECT VS/2019/0025
"EWC - PROCESSING FINANCIAL INFORMATION AS A KEY FACTOR FOR EFFECTIVE COMMUNICATION AND NEGOTIATION"
RECEIVED FUNDING FROM THE EUROPEAN UNION

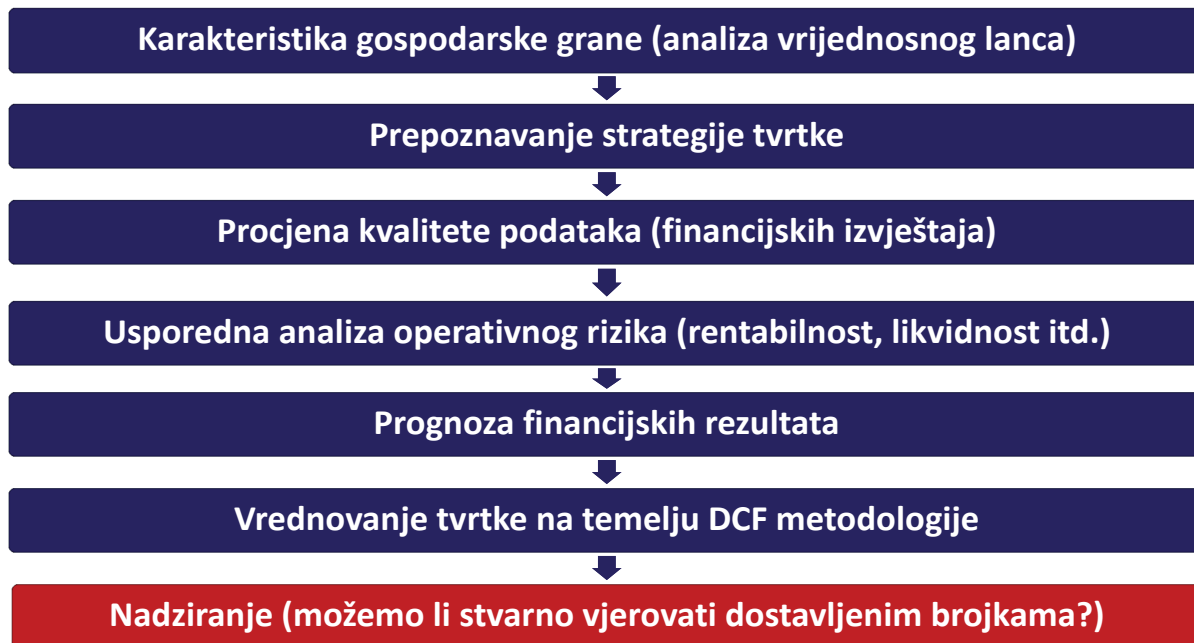
Osnovne faze financijske analize

Ključna područja bitna za učinkovitu financijsku analizu

Primjeri faza učinkovite financijske analize

PROJECT VS/2019/0025
"EWC - PROCESSING FINANCIAL INFORMATION AS A KEY FACTOR FOR EFFECTIVE COMMUNICATION AND NEGOTIATION"
RECEIVED FUNDING FROM THE EUROPEAN UNION

124

4 vrste financijske analize

- Analiza na osnovi određenih podataka (izvora informacija):
 - Vanjska analiza
 - Unutarnja analiza
- Analiza na osnovi Modus Operandi:
 - Horizontalna analiza (vodoravna) – analiza trendova
 - Vertikalna analiza (okomita) – statička analiza, analiza strukture
- Analiza u odnosu na određene jedinice (subjekte):
 - Pojedinačna analiza
 - Analiza presjeka (usporedna analiza, npr. s gospodarskom granom)
- Analiza na osnovi vremenskog razdoblja:
 - Kratkoročna analiza
 - Dugoročna analiza

PROJECT VS/2019/0025
"EWC - PROCESSING FINANCIAL INFORMATION AS A KEY FACTOR FOR EFFECTIVE COMMUNICATION AND NEGOTIATION"
RECEIVED FUNDING FROM THE EUROPEAN UNION

Opseg financijske analize

Subjektivni	Vremenski	Prostorni	Predmeti
<ul style="list-style-type: none">• pojedinačna analiza• analiza presjeka	<ul style="list-style-type: none">• analiza ex post• tekuća analiza (operativna)• analiza ex ante	<ul style="list-style-type: none">• sustavna rješenja• uvjeti tržišta• konkurenti• pozicija poduzeća na tržištu	<ul style="list-style-type: none">• imovina društva• izvori financiranja društva• prihodi• troškovi• financijski rezultati• itd.

126

Vrste korištenih usporedbi (reference)

U vremenu

U prostoru

S traženim podacima

127

Pokazatelji koji ometaju interpretaciju rezultata financijske analize

PROJECT VS/2019/0025
EWC – PROCESSING FINANCIAL INFORMATION AS A KEY FACTOR FOR EFFECTIVE COMMUNICATION AND NEGOTIATION
RECEIVED FUNDING FROM THE EUROPEAN UNION

FINANCIJSKA ANALIZA

ANALIZA POKAZATELJA

Analiza pokazatelja

- Analiza pokazatelja je dio financijske analize, koja je proširenje uvodne analize financijskih izvještaja.
- Zadaća analize pokazatelja je dostavljanje informacija o gospodarskim operacijama, funkcioniranju poduzeća, a prije svega njegove financijske kondicije.
- Analize pokazatelja se temelje na korištenju više mjerača, koji omogućuju istraživanje više aspekta djelatnosti gospodarske jedinice.
- Izbor pokazatelja ovisi samo o potrebama korisnika, budući da ne postoji metoda kojom bi se radila gradacija njihove bitnosti za procjenu djelatnosti.
- Bitno pitanje u analizi pokazatelja je izbor osnove za usporedbe koja se primjenjuje prilikom ocjenjivanja – ovo je referenca određenih pokazatelja do prethodnih razdoblja, znači istraživanje kroz prizmu dinamike pojava.

Vrste finansijskih pokazatelja

Pokazatelji likvidnosti

- ocjenjuju mogućnosti održanja likvidnosti u poduzeću (tj. je li društvo u stanju ispuniti sve kratkoročne obveze)
- mjere količinu gotovine, koju tvrtka ima u svakom obračunskom razdoblju
- korisno za ocjenu strategije upravljanja gotovinom

Pokazatelji operativnog rizika

- ocjenjuju opseg rizika, koje proizlazi iz strukture kapitala poduzeća i operativnog modela
- mjere kreditnu sposobnost i sposobnost otplaćivanja obveza
- korisne za ocjenu finansijske poluge

Pokazatelji rentabilnosti

- ocjenjuju sposobnost tvrtke u generiranju prihoda, uzimajući u obzir investicije uložene u imovinu ili kapital
- mjere rentabilnost fondova korištenih u operativnom modelu
- korisne za ocjenu rentabilnosti

Pokazatelji produktivnosti

- ocjenjuju produktivnost koju je tvrtka u stanju postići svojom djelatnošću
- mjere produktivnost pojedinih resursa
- korisne za identificiranje područja koji zahtijevaju ispravke

POKAZATELJI LIKVIDNOSTI

Definicija

- Gledajući iz financijske perspektive poduzeća likvidnost je mjerilo koliko jednostavno ovo poduzeće može ispuniti svoje kratkotrajne financijske obveze.
- Stavke u bilanci tvrtke obično su navedene od najviše do najmanje likvidnih. S tim u vezi gotovina se uvijek navodi u gornjem djelu imovine, dok je druga vrsta imovne, kao što su nekretnine, uređaji i oprema (PP&E) navedena na kraju.
- Najčešća mjerila likvidnosti su:
 - koeficijent tekuće likvidnosti – kratkotrajna imovina umanjena za tekuće obveze
 - koeficijent ubrzane likvidnosti – odnos samo najlikvidnije imovine (gotovina, potraživanja itd.) i tekućih obveza
 - koeficijent gotovinske likvidnosti – novčana sredstva u blagajni u odnosu na tekuće obveze

Koeficijent tekuće likvidnosti

$$\frac{\textit{kratkotrajna imovina}}{\textit{tekuće obveze}}$$

- Kratkotrajna imovina se navodi na slijedeći način:
 - gotovina
 - prenosivi vrijednosni papiri (koji bi obuhvaćali dionice, obveznice i druga ulaganja u javnom prometu)
 - zalihe (proizvodi, gotova roba, sirovine itd., koji mogu biti prodani)
 - potraživanja (novčana sredstva od prodaje klijentima na kredit)
- Tekuće obveze se navode na slijedeći način:
 - obračuni s dobavljačima (novac dugovan dobavljačima)
 - izračun predujmova i obračunatih prihoda (troškovi koji se prikazuju u trenutku njihovog nastanka bez obzira na činjenicu što novčana sredstva još nisu uplaćena)
 - nerealizirani dohodak (drukcije odgođeni prihodi) – generira se kada tvrtka dobiva naplatu za robu i / ili usluge, koje još nije dostavila / realizirala. U računovodstvu pravila nastanka poslovnih događaja se prihode uključuje isključivo kada su ostvareni. Kada klijent plaća za robu / usluge unaprijed, tvrtka ne registrira nikakve prihode na računu dobiti i gubitka, a umjesto toga registrira obvezu o svojoj bilanci.

134

PROJECT VS/2019/0025
"EWC – PROCESSING FINANCIAL INFORMATION AS A KEY FACTOR FOR EFFECTIVE COMMUNICATION AND NEGOTIATION"
RECEIVED FUNDING FROM THE EUROPEAN UNION

Koeficijent ubrzane likvidnosti

$$\frac{\textit{novčana sredstva i ekvivalenti + prenosivi vrijednosni papiri + potraživanja}}{\textit{tekuće obveze}}$$

- Koeficijent ubrzane likvidnosti (drugi naziv Acid-test) je mjerilo mogućnosti tvrtke podmirivanja kratkotrajnih obveza kroz imovinu, koju posjeduje, a koja se može lako zamijeniti za gotovinu.
- Takva imovina su: gotovina, prenosivi vrijednosni papiri i potraživanja.
- Ova imovina je poznata kao „brza”, budući da se može brzo zamijeniti za gotovinu.

135

PROJECT VS/2019/0025
"EWC – PROCESSING FINANCIAL INFORMATION AS A KEY FACTOR FOR EFFECTIVE COMMUNICATION AND NEGOTIATION"
RECEIVED FUNDING FROM THE EUROPEAN UNION

Koeficijent trenutne likvidnosti

$$\frac{\text{gotovina i njezini ekvivalenti}}{\text{tekuće obveze}}$$

- Koeficijent trenutne likvidnosti je koeficijent likvidnosti, koji ukazuje na mogućnost tvrtke podmirivanja kratkotrajnih obveza novčanim sredstvima ili njezinim ekvivalentima.
- U usporedbi s drugim koeficijentima likvidnosti, kao što su koeficijent tekuće likvidnosti i koeficijent ubrzane likvidnosti, koeficijent trenutne likvidnosti je rigoroznija i konzervativnija mjera, budući da se za obračun koristi samo novčana sredstva i ekvivalente novčanih sredstava – najlikvidniju imovinu društva.

136

Koeficijent operativne novčane dostatnosti

$$\frac{\text{novčani tokovi iz poslovne djelatnosti}}{\text{tekuće obveze}}$$

- Koeficijent operativne novčane dostatnosti je mjerilo kako tvrtka može podmiriti svoje tekuće obveze novčanim tokovima generiranim od osnovne poslovne djelatnosti.
- Drugim riječima ovaj koeficijent pokazuje koliko tvrtka zarađuje na svojoj poslovnoj djelatnosti za jedan dolar tekućih obveza.
- Budući da je zarada povezana s obračunom između razdoblja, kojim vodstvo može manipulirati, pokazatelj operativne novčane dostatnosti se smatra točnijom kratkotrajnom mjerom likvidnosti poduzeća.
- Alternativno, formula novčanih tokova iz poslovne djelatnosti je istovjetna neto dobiti + nenovčanim troškovima (amortizacija) + izmjenama obrtnog kapitala.

137

Novčani tokovi iz poslovne djelatnosti u CAPEX

Novčani tokovi iz poslovne djelatnosti *CAPEX*

- Ovaj koeficijent informira, koliko gotovine iz novčanih tokova tvrtke iz poslovne djelatnosti se usmjerava za kapitalne izdatke.
- Ovo je koeficijent financijskog rizika, kojim se procjenjuje koliko veliki naglasak tvrtka stavlja na ulaganja u kapitalno intenzivne projekte. U idealnom slučaju projekte, o kojih realizaciji tvrtka odluči će prikazati pozitivan iznos neto sadašnje vrijednosti, čak i u slučaju najgoreg predviđanja dosadašnje primijenjene diskontne stope, porezne stope ili stope rasta dohotka.

Koeficijent obrambenog intervala

$$\frac{\text{gotovina} + \text{potraživanja} + \text{vrijednosni papiri}}{\frac{(\text{godišnji operativni troškovi} - \text{bezgotovinski troškovi (amortizacija)})}{365}}$$

- Koeficijent obrambenog intervala je pokazatelj financijske likvidnosti, koji ukazuje koliko dana tvrtka može djelovati bez potrebe za korištenjem drugih izvora kapitala osim njezine kratkotrajne imovine.
- Izvori kapitala obuhvaćaju dugotrajnu imovinu, kao što su patenti tvrtke ili ulaganja u trajna sredstva, koji imaju relativno malu likvidnost. Ovo znači da se za njih može posvetiti značajno puno više vremena na prodaju po pristojnoj tržišnoj cijeni.

Koeficijent pokrivanja kamata novčanim tokovima iz poslovne djelatnosti

$$\frac{\text{Novčani tokovi iz poslovne djelatnosti} + \text{porez na dohodak} + \text{stalni troškovi}}{\text{ukupni troškovi kamata}}$$

- Ovim se koeficijentom mjeri mogućnost tvrtke izvršavanja periodičnih otplata kamata na svoj dug.
- Glavni je cilj ovog koeficijenta određivanje vjerojatnosti koliko tvrtka neće moći ispunjavati obveze otplaćivanja svojih kredita.

140

Obrtni neto kapital (radni kapital)

kratkotrajna imovina – tekuće obveze

iii

(vlasnički kapital + dugotrajne obveze + dugotrajne rezerve + dugotrajni izračun predujmova i obračunatih prihoda) – dugotrajna imovina

- Obrtni neto kapital je razlika između kratkotrajne imovine tvrtke i tekućih obveza u njezinoj bilanci.
- Ovo je mjerilo likvidnosti tvrtke i njezine mogućnosti ispunjavanja kratkotrajnih obveza, te operacija koje se odnose na djelatnost tvrtke. Idealna pozicija za to je posjedovanje veće količine kratkotrajne imovine nego tekućih obveza, to znači pozitivnog iznosa salda obrtnog neto kapitala.
- Različiti pristupi obračunavanja obrtnog neto kapitala mogu isključivati novčana sredstva i dugove (ne samo tekući dio) ili obuhvaćati samo potraživanja, zalihe i obveze.

141

Koeficijent udjela obrtnog kapitala u imovini općenito

$$\frac{\text{obrotni kapital}}{\text{imovina općenito}}$$

- Vrijednost ovog koeficijenta ovisi o dužini proizvodnog ciklusa.
- U slučaju kratkog ciklusa vrijednost koeficijenta bi trebala biti niska, dok u dugom ciklusu bi isti trebao imati veći razinu.

Zadaća br. 13 [vježba]

- Molimo analizirati i interpretirati financijsku likvidnost društva iz privitka.

POKAZATELJI OPERATIVNOG RIZIKA

ZADUŽENOST

144

Obveze vs. Dug

Obveze	Dug
Obveze se mogu preuzeti kod vjerovnika, dobavljača ili u bankama, kao i drugim financijskim institucijama	Ovakav dug se preuzima u bankama ili drugim financijskim institucijama
Obveze mogu imati standardnu i nestandardnu formu	Dug ima isključivo standardnu formu
Obveze obuhvaćaju među drugima kratkotrajne i dugotrajne zajmove, obveznice, obračunate naknade, poreze na dohodak i druge obveze	Dug obuhvaća jedino kredite i kratkotrajne i dugotrajne obveznice
Obveze ne mogu biti povezane s određenom kamatnom stopom, te uvjeti plaćanja mogu biti elastični	U slučaju duga općenito postoji određena kamatna stopa plaćena u određenom vremenskom rasporedu

PROJECT VS/2019/0025
"EWC – PROCESSING FINANCIAL INFORMATION AS A KEY FACTOR FOR EFFECTIVE COMMUNICATION AND NEGOTIATION"
RECEIVED FUNDING FROM THE EUROPEAN UNION

145

Vrste pokazatelja operativnog rizika

- Pokazatelji operativnog rizika imaju dva oblika:
 - omjera duga, prva vrsta, se koncentrira na bilanci, te mjeri iznos stranog kapitala u odnosu na kapital ili imovinu društva
 - omjera pokrivenosti, druga vrsta, se koncentrira na računu dobiti i gubitka, te mjeri sposobnost otplaćivanja duga od strane tvrtke.

Koeficijenti duga općenito

dugotrajne obveze ^{a)} + kratkotrajne obveze ^{a)}

imovina općenito

- Koeficijent duga u odnosu na imovinu je omjer financijske poluge, koji pomaže obračunavati stupanj financiranja djelatnosti tvrtke dugom. U više slučajeva visoki omjer poluge ukazuje također na veći stupanj financijskog rizika. Ovo se događa zato što tvrtke koje imaju veći dug karakteriziraju se većom vjerojatnošću neotplaćivanja svojih dugova. Za vrijeme sporijih ciklusa prodaje ili za vrijeme recesije, tvrtka s viskom financijskom polugom može osjetiti gubitak solventnosti s padom novčanih rezervi.
- Koeficijentom duga u odnosu na imovinu se može smatrati i iznos imovine tvrtke, koja je financirana dugom. Može pružati informacije o ranijim odlukama koje je donijela uprava u odnosu na izvore kapitala, koji su izabrali za realizacije pojedinih projekata.

a) – u ovom slučaju riječ je o standardnom dugu, na koji se naplaćuju kamate

Koeficijent duga kapitala (s kamatnom stopom)

dugotrajne obveze ^{a)} + kratkotrajne obveze ^{a)}

dugotrajne obveze ^{a)} + kratkotrajne obveze ^{a)} + vlasnički kapital

- Isto, kako i u slučaju prethodnog koeficijenta, povećani koeficijent obično ukazuje na veći financijski rizik, te zatim ukazuje na slabiju solventnost društva.
- Koeficijent duga daje bolju sliku o financijskoj strukturi tvrtke, te o tome je li tvrtka dobra investicija.
- Dug s kamatnom stopom obuhvaća bankovne kredite, plaćene obveznice, itd. Dug bez kamatne stope obuhvaća obračun predujmova i obračunatih prihoda, obveze koje proizlaze iz dostava i usluga i sl.

a) – u ovom slučaju riječ je o standardnom dugu, na koji se naplaćuju kamate

148

Koeficijent duga vlasničkog kapitala

dugotrajne obveze ^{a)} + kratkotrajne obveze ^{a)}

vlasnički kapital

- Koeficijent duga vlasničkog kapitala služi za ocjenu financijske poluge tvrtke.
- Ovo je mjerilo stupnja u kojem poduzeće financira svoju djelatnost putem duga u odnosu na fondove koje su u cijelosti u njegovom vlasništvu.
- Točnije rečeno, ovo je pokazatelj mogućnosti vlasničkog kapitala pokrivanja svih neotplaćenih dugova u slučaju pogoršanja ekonomske situacije.

a) – u ovom slučaju riječ je o standardnom dugu, na koji se naplaćuju kamate

149

Koeficijent financijske poluge

$$\frac{\text{prosječna vrijednost imovine općenite}}{\text{prosječna vrijednost vlasničkih kapitala}}$$

- Ovaj koeficijent informira o visini udjela vlasničkog kapitala u odnosu na imovinu općenito.
- Vrijednost 3 za ovaj koeficijent znači da svaki 1 EUR kapitala služi za 3 EUR imovine.
- Što veći udio vlasničkog kapitala u odnosu na imovinu općenito to je veća razina sigurnosti, makar gledajući ovo pitanje od strane djelotvornosti i efikasnosti upravljanja nije nužno da je tako bolje.
- Ovaj koeficijent se često definira u kategorijama prosječne imovine općenito, te prosječnog ukupnog vlasničkog kapitala.

Koeficijenti pokrivenosti

- Omjer pokrivenosti je grupa financijskih koeficijenata koji se koriste za mjerenje sposobnosti otplaćivanja financijskih obveza tvrtke.
- Najčešći omjeri pokrivenosti su:
 - koeficijent pokrivenosti kamata – sposobnost pokrivanja troškova kamata (samo) od duga društva
 - koeficijent pokrivenosti duga (obrade) – sposobnost otplaćivanja svih dugova društva, u tome podmirivanja glavnice i kamata
 - koeficijent gotovinske pokrivenosti – sposobnost pokrivanja troškova kamata tvrtke uz pomoć gotovinskog salda
 - koeficijent imovinske pokrivenosti – sposobnost otplaćivanja duga društva vlastitom imovinom

Koeficijent pokrivenosti kamata

$$\frac{\text{dobit iz poslovanja (EBiT)}}{\text{kamatni troškovi duga}}$$

prosječna razina duga * kamatna stopa

- Koeficijent pokrivenosti kamata ocjenjuje koliko puta tvrtka je u stanju plaćati troškove kamata od svojeg duga iz dobiti iz poslovanja.
- Koeficijent pokrivenosti kamata u visini 1,5 se smatra minimalnim prihvatljivim iznosom. Koeficijent ispod 1,5 može signalizirati rizik nesolventnosti, te odbijanje davanja kredita.

152

Koeficijent pokrivenosti duga (obrade)

$$\frac{\text{dobit iz poslovanja (EBiT)}}{\text{dug + kamatni troškovi duga}}$$

- Pokazatelj pokrivenosti duga (obrade) ocjenjuje sposobnost tvrtke korištenja svoje dobiti iz poslovanja za otplatu duga, u tome kamata.
- Ovaj koeficijent se često obračunava, kada tvrtka uzima kredit od banke, financijske institucije ili drugog dobavljača kredita.
- Koeficijent ispod 1 sugerira nemogućnost obrade duga tvrtke.

153

Koeficijent gotovinske pokrivenosti

$$\frac{\text{ukupna gotovina na raspolaganju društva}}{\text{kamatni troškovi duga}}$$

- Ovo je vrlo konzervativno mjerilo budući da uspoređuje samo gotovinu u blagajni (bez druge imovine) s troškovima kamata, koje društvo snosi vezano na svoj dug.

154

PROJECT VS/2019/0025
"EWC – PROCESSING FINANCIAL INFORMATION AS A KEY FACTOR FOR EFFECTIVE COMMUNICATION AND NEGOTIATION"
RECEIVED FUNDING FROM THE EUROPEAN UNION

Koeficijent imovinske pokrivenosti

$$\frac{(\text{imovina općenito – nematerijalna imovina}) – (\text{tekuće obveze – kratkotrajni dug}^{\text{a)})}}{\text{dug općenito}^{\text{a)}}$$

- Pokazatelj imovinske pokrivenosti ocjenjuje sposobnost otplate dugova tvrtke prodajom imovine, koja nije „opterećena” obvezama.
- Drukčije rečeno ovaj pokazatelj ocjenjuje sposobnost otplate dugova tvrtke imovinom nakon ispunjavanja obveza.

a) – u ovom slučaju riječ je o standardnom dugu, na koji se naplaćuju kamate.

155

PROJECT VS/2019/0025
"EWC – PROCESSING FINANCIAL INFORMATION AS A KEY FACTOR FOR EFFECTIVE COMMUNICATION AND NEGOTIATION"
RECEIVED FUNDING FROM THE EUROPEAN UNION

Koeficijent pokrivanja duga novčanim takovima

novčani tokovi iz poslovne djelatnosti

općeniti dug^{a)}

- Prilikom obračunavanja koeficijenta novčanih tokova od duga obično se ne koriste novčani tokovi iz financiranja ili novčani tokovi iz investicija. Ukoliko tvrtka ima strukturu kapitala s dugom kao polugom postoji velika vjerojatnost otplate duga. Nema smisla pretpostavljati da tvrtka otplaćuje svoj dug uz pomoć dužničkog kapitala. Zato novčani tokovi iz financiranja se ne koriste u obračunavanju.
- Novčani tokovi iz investicijske djelatnosti nisu također široko korišteni za obračunavanje koeficijenta, budući da investicijska djelatnost nije dio osnovne djelatnosti koja generira novčana sredstva. Smatra se da je bolje koristiti tokove novčanih sredstava koji su reprezentativniji pokazatelji svakodnevne djelatnosti tvrtke. Novčani tokovi iz poslovne djelatnosti ili neprekinute novčane tokove su dvije dobre opcije.

a) – u ovom slučaju riječ je o standardnom dugu, na koji se naplaćuju kamate.

156

Novčani tokovi za koje nije korištena poluga

NFCF =
dobit iz poslovanja (EBIT)
– porezi
+ amortizacija
– CAPEX
– izmjene u obrtnom kapitalu

- Novčani tokovi za koje nije korištena poluga su teoretska vrijednost tokova novčanih sredstava za društvo koje je u potpunosti oslobođeno duga, zatim koje ne snosi troškove kamata.

157

Zadaća br. 14 [vježba]

- Molimo analizirati i interpretirati dug društva iz privitka.

POKAZATELJI PRODUKTIVNOSTI (AKTIVNOSTI)

Pokazatelji učinkovitosti

- Pokazatelji aktivnosti su također poznati kao pokazatelji iskorištenja imovine ili pokazatelji poslovne efikasnosti.
- Cilj je ove kategorije pokazatelja određivanje kako tvrtka upravlja različitim aktivnostima, pogotovo kako upravlja imovinom.
- Pokazatelji aktivnosti se analiziraju kao pokazatelji tekuće poslovne učinkovitosti.
- Ovi pokazatelji su slika efikasnog upravljanja isto obrtnim kapitalom, kao i dugotrajnom imovinom.
- Učinkovitost neposredno utječe na likvidnost (sposobnost ispunjavanja kratkotrajnih obveza tvrtke), zato neki pokazatelji aktivnosti su također od koristi u procjeni likvidnosti.

Pokazatelj prometa zaliha – koliko puta

$$\frac{\text{troškovi prodanih proizvoda i robe}}{\text{prosječna vrijednost zaliha}}$$

- Pokazatelj prometa zaliha je koeficijent efikasnosti, koji pokazuje koliko efikasno se upravlja zalihama, uspoređujući trošak prodane robe i proizvoda s prosječnim stanjem zaliha za određeno razdoblje.
- Isti mjeri koliko puta prosječne zalihe se „vrte” ili prodaju u određenom razdoblju. Drukčije rečeno mjeri koliko puta je tvrtka prodala ukupni prosječan iznos zaliha tijekom godine.

Pokazatelj prometa zaliha u danima

$$\frac{\text{prosječna vrijednost zaliha}}{\text{troškovi prodanih proizvoda i robe}} * 365$$

- Pokazatelj informira o razmjeru zamrznutog kapitala u obliku zaliha, te pokazuje koliko dugo prosječne zalihe čekaju na prodaju.
- Visoki pokazatelj ciklusa zaliha svjedoči o sporom poslovanju i zamrzavanju kapitala u obliku zaliha, a nizak pokazatelj o efikasnijem djelovanju poduzeća u okviru gospodarenja zalihama.

Pokazatelj prometa potraživanja – koliko puta

$$\frac{\text{prihodi od prodaje}}{\text{prosječni iznos potraživanja}}$$

- Koeficijent informira o tome, koliko puta godišnje je poduzeće u stanju vratiti potraživanja zbog prodanih proizvoda i robe. Visina ovog pokazatelja ovisi o prihvatljivom razdoblju čekanja naplate.

163

Pokazatelj prometa potraživanja u danima

$$\frac{\text{prosječni iznos potraživanja}}{\text{prihodi od prodaje}} * 365$$

- Pokazatelj informira kroz koliko dana društvo je dobivalo svoja potraživanja.

164

Pokazatelj prometa kratkotrajnih obveza – koliko puta

nabava

prosječna vrijednost kratkotrajnih obveza ^{a)}

- Pokazatelj prometa kratkotrajnih obveza je pokazatelj likvidnosti, kojim se mjeri koliko puta društvo plaća vjerovnicima u obračunskom razdoblju.
- Pokazatelj prometa kratkotrajnih obveza je mjera kratkotrajne likvidnosti, pri čemu korisniji je veći pokazatelj prometa obveza.
- U svrhu obračunavanja pokazatelja se pretpostavlja, da društvo izvršava sve narudžbe uz pomoć kredita.
- Ako količina nabava nije neposredno dostupna, moguće je obračunati istu kao trošak prodanih proizvoda i robe plus zalihe na kraju godine minus zalihe na početku godine.
- Alternativno, trošak prodanih proizvoda i robe se ponekad koristi kao približavanje nabave.

a) riječ je uglavnom o tržišnim obvezama

165

Pokazatelj prometa kratkotrajnih obveza u danima

prosječna vrijednost kratkotrajnih obveza ^{a)}
nabava * 365

- Pokazatelj prometa kratkotrajnih obveza u danima ukazuje na broj dana, koji je potreban društvu za otplatu kratkotrajnih obveza (tržišnih).

a) riječ je uglavnom o tržišnim obvezama

166

Pokazatelj prometa imovine općenito

prihodi od prodaje

prosječna vrijednost imovine općenito

- Pokazatelj prometa imovine mjeri opću sposobnost tvrtke u generiranju prihoda uz određenu razinu imovine.
- Omjer 1,20 bi ukazivao da tvrtka generira 1,20 EUR prihoda na svaki 1 EUR prosječne imovine.
- Veći pokazatelj ukazuje na veću učinkovitost. Nizak pokazatelj prometa imovine može biti pokazatelj neefikasnosti ili relativnog intenziteta kapitala poduzeća. Ovaj pokazatelj je također slika strateških odluka vodstva – primjerice odluke o korištenju zahtjevnijeg pristupa (koji manje troši kapital) do svoje djelatnosti ili koji više troši kapital (te manje zahtjevnog) pristupa.
- Budući da ovaj pokazatelj obuhvaća isto trajnu imovinu, kao i kratkotrajnu, neefikasno upravljanje obrtnim kapitalom može iskriviti opće interpretacije. Zato od pomoći je odvojeno analiziranje pokazatelja prometa obrtnog kapitala i trajnih sredstava.

167

Pokazatelj prometa neto obrtnog kapitala

prihodi od prodaje

prosječna vrijednost obrtnog kapitala

- Promet obrtnog kapitala ukazuje koliko efikasno tvrtka generira prihode od obrtnog kapitala. Ovo je zatim mjera koja ukazuje broj dana, koji je neophodan da bi napravili konverziju neto obrtnog kapitala (inače radnog) na prihode od prodaje.
- Može se zaključiti da pokazatelj ukazuje na količinu radnog kapitala, koji je neophodan za generiranje jednog zlota prihoda od prodaje.
- Primjerice pokazatelj prometa obrtnog kapitala na razini 4,0 pokazuje da tvrtka generira 4 EUR prihoda na svaki 1 EUR obrtnog kapitala.
- Visoki pokazatelj prometa obrtnog kapitala ukazuje na veću efikasnost (to je društvo generira visoku razinu prihoda u odnosu na obrtni kapital). U slučaju nekih poduzeća obrtni kapital može biti blizak nuli ili na minusu, zbog čega ovaj pokazatelj se ne može interpretirati.

Ciklus konverzije gotovine

pokazatelj prometa zaliha + pokazatelj prometa potraživanja – pokazatelj prometa kratkotrajnih obveza

- Pokazatelj prometa neto obrtnog kapitala je alternativni naziv za ciklus konverzije gotovine.

PROJECT VS/2019/0025
"EWC – PROCESSING FINANCIAL INFORMATION AS A KEY FACTOR FOR EFFECTIVE COMMUNICATION AND NEGOTIATION"
RECEIVED FUNDING FROM THE EUROPEAN UNION

169

Pokazatelj prometa dugotrajne imovine

prihodi od prodaje

prosječna vrijednost dugotrajne imovine

- Pokazatelj efikasnosti, koji pokazuje koliko dobro ili efikasno društvo koristi svoja trajna sredstva za generiranje prodaje.
- Ovaj pokazatelj dijeli neto prodaju sukladno neto dugotrajnoj imovini u godišnjem periodu.
- Neto dugotrajna imovina obuhvaća količinu materijalne dugotrajne imovine umanjenu za kumuliranu amortizaciju.
- Općenito veći pokazatelj prometa dugotrajne imovine znači efikasnije korištenje ulaganja u trajna sredstva radi generiranja prihoda.
- Na promet imovine mogu utjecati drugi čimbenici od efikasnosti tvrtke. Pokazatelj prometa trajnih sredstava bi bio niži u slučaju društva, koja ima noviju imovinu (a time i manju amortizaciju, i tako ukazanu u financijskom izvještaju uz manju bilančnu vrijednost) u odnosu na društva sa starijom imovinom (koja imaju veću amortizaciju, a time su i prikazani s nižom bilančnom vrijednošću). Pokazatelj trajnih sredstava može biti iregularan budući da prihodi mogu imati stalnu stopu porasta, porast trajnih sredstava može ne prolaziti jednostavno.
- Ovaj pokazatelj se često analizira pored koeficijenta poluge i rentabilnosti.

PROJECT VS/2019/0025
"EWC – PROCESSING FINANCIAL INFORMATION AS A KEY FACTOR FOR EFFECTIVE COMMUNICATION AND NEGOTIATION"
RECEIVED FUNDING FROM THE EUROPEAN UNION

170

Zadaća br. 15 [vježba]

- Molimo analizirati i interpretirati pokazatelje učinkovitosti društva iz privitka.

POKAZATELJI RENTABILNOSTI

Rentabilnost

- Rentabilnost se može definirati kao sposobnost generiranja prihoda od strane poduzeća. Ovo je slika konkurentne pozicije tvrtke na tržištu, a time i kvalitete upravljanja samom tvrtkom.
- Takva procjena se radi u tri osnovna područja – ispituje se rentabilnost:
 - prodaje
 - imovine
 - kapitala

Pokazatelj bruto profitne marže

$$\frac{\text{prihodi od prodaje} - \text{troškovi prodane robe}}{\text{prihodi od prodaje}}$$

- Pokazatelj bruto marže poznati isto kao pokazatelj bruto profitne marže je pokazatelj rentabilnosti, koji uspoređuje bruto maržu poduzeća s prihodima. Prikazuje koliko tvrtka ima dobiti nakon otplaćivanja troška prodane robe (COGS).
- Pokazatelj pokazuje postotak svakog eura prihoda, koji tvrtka ostvaruje kao bruto dobit.
- Primjerice, ako bruto marža se obračunava na 20%, isto znači da na svaki 1 euro generiranog prihoda 0,20 EUR se ostavlja, a 0,80 EUR se pripisuje trošku prodane robe. Ostali iznos može biti korišten za pokrivanje općih i administrativnih troškova, troškova kamata, duga, najma, općih troškova i sl.

174

Pokazatelj operativne rentabilnosti

$$\frac{\text{operativni prihodi}}{\text{prihodi od prodaje}} * 100$$

- Operativna marža je pokazatelj rentabilnosti koji mjeri prihode nakon pokrivanja operativnih i neoperativnih troškova poduzeća. Operativni dohodak je osnova za informaciju koliko ostaje od generirane prodaje kada se nadoknade svi operativni troškovi.
- Tvrtka, koja je u stanju generirati operativnu dobit, te ne djelovati s gubitkom je pozitivan signal za potencijalne investitore i postojeće vjerovnike. Isto znači, da operativna marža društva stvara vrijednost za dioničare, te omogućuje stalnu obradu kredita njegovim davateljima. Što je veća marža koju tvrtka ima, to je manji financijski rizik u usporedbi s nižim pokazateljem.
- Stalni rast marže dobiti pokazuje u vremenu, da se rentabilnost popravlja. Ovo može biti prouzrokovano efikasnom kontrolom operativnih troškova ili drugim čimbenicima, koji utječu na porast prihoda, kao što su cijene, marketing i porast potražnje kod potrošača.

175

Pokazatelj rentabilnosti prometa (ROS)

$$\frac{\text{neto dobit}}{\text{prihodi od prodaje}} * 100$$

- Marža neto dobiti (isto „marža dobiti” ili „pokazatelj marže neto dobiti”) je financijski pokazatelj koji se koristi za obračunavanje postotka dobiti, koji tvrtka ostvaruje od svojih ukupnih prihoda.
- Mjeri iznos neto dobiti koju je tvrtka ostvarila za euro ostvarenih prihoda.
- Općenito neto dobit korištena za obračunavanje marže neto dobiti se korigira za jednokratne stavke da bi osigurali bolju rentabilnost tvrtke.

176

Pokazatelj rentabilnosti bruto dobiti (prije oporezivanja)

$$\frac{\text{neto dobit + porezni troškovi}^{\text{a)}}}{\text{prihodi od prodaje}} * 100$$

- Pokazatelj rentabilnosti dobiti prije oporezivanja ali nakon odbijanja kamata (EBT) je pokazatelj rentabilnosti koristan prilikom analiziranja samostalne rentabilnosti djelatnosti tvrtke, budući da ne obuhvaća porezne obveze.
- Pokazatelj marže prije oporezivanja je također koristan u ocjeni organskog rasta tvrtke u svakoj godini, budući da se koncentrira na unutarnjoj vrijednosti koju tvrtka generira, te isključuje utjecaj porezne politike (npr. porezna optimalizacija).

a) Tako zvana bruto dobiti se može kalkulirati također kao razlika između operativne dobiti i troškovima kamata.

177

Pokazatelj rentabilnosti imovine (ROA)

$$\frac{\text{neto dobit}}{\text{imovina općenito}}$$
$$\frac{\text{neto dobit}}{\text{prosječna imovina općenito}}$$

- Povrat od uložene imovine (ROA) je vrsta pokazatelja povrata ulaganja u imovinu, koji mjeri rentabilnost poduzeća u odnosu na njegovu imovinu općenito.
- Ovaj pokazatelj ukazuje koliko dobro tvrtka djeluje uspoređujući dobit (neto dobit) koju generira s kapitalom uloženim u imovinu.
- Što je veći povrat, to je učinkovitije upravljanje, koje koristi gospodarske zalihe.

178

Korigirani pokazatelj rentabilnosti imovine

- Problem s prethodnom formulom je u tome što neto dobit je povrat za vlasnike dionica, dok imovinu financiraju isto dioničari, kao i vjerovnici. Kamatni troškovi (povrat vjerovnicima) su već odbijeni u brojniku.
- Zato neki preferiraju dodavati povrat iz kamata u brojnik. U takvim slučajevima kamate se moraju korigirati za porez na dohodak, budući da neto dohodak se određuje nakon oporezivanja. Zahvaljujući ovoj regulativi omjer se obračunava na slijedeći način:

$$\frac{\text{neto dobit} + \text{kamatni troškovi} * (1 - \text{porezna stopa})}{\text{prosječna imovina općenito}}$$

179

Pokazatelj operativne rentabilnosti imovine

$$\frac{\text{operativna dobit}}{\text{prosječna imovina općenito}}$$

- U ovom slučaju pokazatelj ROA se mjeri u odnosu na dobit prije odbijanja kamata od glavnice i poreza (ovo je operativna dobit).
- Ovakvo prikazivanje ovog pokazatelja je slika povrata od sve imovine uložene u društvo, neovisno o tome financira li se isto obvezama, dugom ili kapitalom.

180

PROJECT VS/2019/0025
"EWC – PROCESSING FINANCIAL INFORMATION AS A KEY FACTOR FOR EFFECTIVE COMMUNICATION AND NEGOTIATION"
RECEIVED FUNDING FROM THE EUROPEAN UNION

Pokazatelj rentabilnosti ulaganja (ROI)

$$\frac{\text{operativna dobit}}{\text{dugotrajni dug}^{\text{a)}} + \text{kratkotrajni dug}^{\text{a)}} + \text{vlasnički kapital}} * 100$$

- Ovo je pokazatelj koji se uključuje u grupu pokazatelja rentabilnosti. ROI se koristi za mjerenje efikasnosti djelatnosti poduzeća neovisno o strukturi njezine imovine ili izvanrednih čimbenika.
- ROI informira o postotnom povratu (dobiti) od kapitala uloženog u tvrtku. S tim u vezi ovaj se pokazatelj često definira kao pokazatelj rentabilnosti kapitala.

a) – u ovom slučaju riječ je o standardnom dugu, na koji se naplaćuju kamate.

181

PROJECT VS/2019/0025
"EWC – PROCESSING FINANCIAL INFORMATION AS A KEY FACTOR FOR EFFECTIVE COMMUNICATION AND NEGOTIATION"
RECEIVED FUNDING FROM THE EUROPEAN UNION

Pokazatelj rentabilnosti vlasničkog kapitala (ROE)

$$\frac{\text{neto dobit}}{\text{vlasnički kapital}}$$

a) Povlaštena dividenda je dividenda koja se obračunava i naplaćuje na povlaštene dionice društva. U slučaju kada društvo nije u stanju podmiriti sve dividende, potraživanja od povlaštenih dividendi imaju prioritet prije potraživanja od dividendi naplaćenih na redovite dionice. Glavna korist povlaštenih dionica je činjenica, što se plaća značajno veće stope dividende nego na redovite dionice istog društva.

182

Pokazatelj rentabilnosti redovnog vlasničkog kapitala (ROCE)

$$\frac{\text{neto dobit – povlaštena dividenda}^{\text{a)}}}{\text{prosječni redovni vlasnički kapital}}$$

- Pokazatelj ROCE (Return on Common Equity) se odnosi na povrat, koji redovni investitori kapitala dobivaju od ulaganja.
- ROCE se razlikuje od povrata na kapital (ROE) izoliranjem povrata, koji tvrtka primjećuje jedino na svojem redovitom kapitalu, te ne mjeri ukupnu dobit, koju društvo generira na svojem ukupnom kapitalu.
- Kapital dobiveni od investitora kao povlaštene vlasnički kapital se uključuje u ovu kalkulaciju, zbog čega je ovaj pokazatelj reprezentativniji za dobiti iz ulaganja u redovite dionice.
- Cilj je prezentirane formule ukidanje učinaka povlaštenih dionica isto od brojnika, kao i od nazivnika, ostavljajući jedino preostale učinke neto dohotka i vlasničkog kapitala.

a) Povlaštena dividenda je dividenda koja se obračunava i naplaćuje na povlaštene dionice društva. U slučaju kada društvo nije u stanju podmiriti sve dividende, potraživanja od povlaštenih dividendi imaju prioritet prije potraživanja od dividendi naplaćenih na redovite dionice. Glavna korist povlaštenih dionica je činjenica, što se plaća značajno veće stope dividende nego na redovite dionice istog društva.

Zadaća br. 16 [vježba]

- Molimo analizirati i interpretirati pokazatelje rentabilnosti društva iz privitka.

ZAHVALJUJEM NA PAŽNJI

Daniel Kiewra

PhD in Economics

Mobile: +48 601 530 455

Email: daniel@kiewra.pl

LinkedIn <https://www.linkedin.com/in/daniel-kiewra>

Bilanca	Balance sheet
AKTIVA/ IMOVINA	ASSETS
Dugotrajna imovina	Non-current assets
Materijalna dugotrajna imovina	Property, plant and equipment
Imovina iz istraživanja i procjene mineralnih zaliha	Exploration for and evaluation of mineral resources
Nematerijalne i pravne vrijednosti	Intangible assets
Ugled firme	Goodwill
Investicijske nekretnine	Investment property
Ulaganja u povezane jedinice	Investment in affiliates
Dugotrajna financijska imovina	Non-current financial assets
Dugotrajni krediti i potraživanja	Non-current loans and receivables
Imovina iz odgođenog poreza na dohodak	Deferred income tax
Dugoročni obračuni između razdoblja	Non-current deferred charges and accruals
Dugotrajne izvedenice	Non-current derivative instruments
Ostala dugotrajna imovina	Other non-current assets
Kratkotrajna imovina	Current assets
Zalihe	Inventories
Nematerijalna imovina	Current intangible assets
Biološka imovina	Biological assets
Trgovinska potraživanja	Trade receivables
Kredit i ostala potraživanja	Loans and other receivables
Financijska imovina	Financial assets
Novčana sredstva i ekvivalenti	Cash and cash equivalents
Obračuni između razdoblja	Accruals
Imovina iz tekućih poreza	Assets from current tax
Izvedenice	Derivative instruments
Ostala imovina	Other assets
Imovina za prodaju i obustavljeno poslovanje	Assets held for sale and discontinuing operations
Tražene uplate za kapital	Called up capital
Vlasničke dionice	Treasury shares

Bilanca**Balance sheet****PASIVA****EQUITY & LIABILITIES**

Vlasnički kapital dioničara dominirajućeg subjekta	Equity shareholders of the parent
Temeljni kapital	Share capital
Tražene uplate za temeljni kapital	Called up share capital
Dionice / vlasnički udio	Own shares
Dopunski kapital	Supplementary capital
Procjene i tečajne razlike	Valuation and exchange differences
Ostali kapitali	Other capitals
Zadržana dobit / nepokrivene gubitke	Retained earnings / accumulated losses
Ne većinski udio	Non-controlling interests
Dugoročne obveze	Non-current liabilities
Dugoročne obveze iz izvedenica	Non-current liabilities from derivatives
Dugoročne financijske obveze	Non-current financial liabilities
Dugoročne obveze iz obveznica	Non-current liabilities from bonds
Dugoročne obveze iz lizinga	Non-current liabilities from finance leases
Dugoročne trgovinske obveze	Non-current trade payables
Dugoročne rezerve iz doprinosa	Long-term provision for employee benefits
Rezerve iz odgođenog poreza na dohodak	Deferred tax liabilities
Dugoročne rezerve	Non-current provision
Ostale dugoročne obveze	Other non-current liabilities
Dugoročni obračuni između razdoblja (obveze)	Non-current accruals (liability)
Kratkoročne obveze	Current liabilities
Obveze iz izvedenica	Liabilities from derivatives
Financijske obveze	Financial liabilities
Obveze iz obveznica	Non-current liabilities from bonds
Obveznice iz lizinga	Liabilities from finance leases
Trgovinske obveze	Trade payables
Doprinosi	Employee benefits
Obveze iz tekućeg poreza	Current tax liabilities
Rezerve	Provisions
Ostale obveze	Other liabilities
Obračuni između razdoblja (obveze)	Accruals (liability)
Obveze povezane s imovinom za prodaju i obustavljeno poslovanje	Liabilities related to assets held for sale and discontinued operations

Račun rezultata

Income statement

Prihodi od prodaje	Revenues from sales
Prihodi od prodaje proizvoda i usluga	Revenues from sales of products and services
Prihodi od prodaje robe i materijala	Revenues from sales of goods and materials
Ostali prihodi iz osnovne djelatnosti	Other revenues from core activities
Trošak prodaje	Cost of sales
Trošak prodanih proizvoda i usluga	Cost of sales of products and services
Trošak prodane robe i materijala	Cost of goods and materials sold
Bruto dobit / gubitak od prodaje	Gross profit/loss on sales
Troškovi prodaje	Cost of sales
Opći troškovi upravljanja	General and administrative costs
Troškovi operativne djelatnosti (usporedni)	Operating expenses (comparative)
Dobit / gubitak od prodaje	Profit/loss on sales
Ostali operativni troškovi	Other operating revenues
Ostali operativni troškovi	Other operating expenses
Dobit na nefinancijskoj imovini	Profit on non-financial assets
Dobit / gubitak iz operacijske djelatnosti	Operating profit/loss
Financijski prihodi	Financial income
Financijski troškovi	Financial expenses
Tečajne razlike	Foreign exchange
Dobit iz investicija	Net income on investments
Dobit iz izvanrednih situacija	Extraordinary items
Udio udruženih jedinica i zajedničkih aktivnosti u dobiti	Share in profit of associates and joint ventures
Bruto dobit / gubitak	Profit/loss before tax
Porez na dohodak	Income tax
Ostale aktivnosti i odbici od dobiti	Other events and deductions from profit
Udio povezanih jedinica u dobiti	Share in profit of associated companies
Neto dobit / gubitak iz obustavljenog poslovanja	Net profit/loss from discontinued operations
Neto dobit / gubitak	Net profit/loss
Neto dobit / gubitak dioničara dominirajuće jedinice	net profit/loss attributable to equity holders of the parent
Neto dobit / gubitak vlasnika ne većinskih udjela	net profit/loss attributable to non-controlling interests
Ostali ukupni neto dohodak	Other comprehensive income, net
Tečajne razlike povezanih jedinica	Exchange differences from of related affiliates
Dobit iz aktualiziranja procjena	Net income from valuation
Osiguranje novčanih tokova	Cash flow hedges
Ostali elementi ukupnog ostalog dohotka	Other comprehensive income/expenses
Odgođeni porez na ostale ukupne dohotke	Deferred tax on other comprehensive income
Ukupni dohodak općenito	Total comprehensive income
Ukupni dohodak dioničara dominirajuće jedinice	total comprehensive income attributable to equity holders
Ukupni dohodak dioničara bez većinskog udjela	total comprehensive income attributable to non-controlling interests
Amortizacija (note)	Depreciation
Naplaćene kamate	Interest accrued

Troškovi sukladno vrsti	Operating expenses
Amortizacija (trošak)	depreciation (cost)
Potrošnja sirovina i energije	raw material costs
Vanjske usluge	foreign service
Porezi i pristojbe	taxes and surcharges
Plaće	Salaries
Doprinosi i drugi	social security and other
Ostali troškovi po vrsti	other costs
Vrijednost prodane robe i materijala	cost of goods and materials sold

Novčani tokovi**Cash flow statement**

Operativni tokovi	Cash flow from operating activities
Financijski rezultat	Financial result
Udio u rezultatu povezanih jedinica	Share of profit of associates companies
Amortizacija (operativni tokovi)	Depreciation
Tečajne razlike iz poslovne djelatnosti	Exchange differences from operating activities
Kamate i dividende iz poslovne djelatnosti	Interest and dividends from operating activities
Dobit iz investicijske djelatnosti	Net income from investments
Dobit iz izmjene vrijednosti imovine	Net change in assets
Odgođeni porez na dohodak	Income tax deferred
Uplaćeni porez na dohodak	Income tax paid
Plaćanja podmirena u dionicama	Share-based payments
Izmjena stanja rezervi	Change in reserves
Izmjena stanja zaliha	Change in inventories
Izmjena stanja potraživanja	Change in receivables
Izmjena stanja obveza	Change in liabilities
Izmjena stanja obračuna između razdoblja	Change in accruals
Izmjena stanja ostalih aktiva i pasiva	Change in other assets & liabilities
Ostali operativni tokovi	Other adjustments
Operativni tokovi iz obustavljene djelatnosti	Operating cash flow from discontinued operations
Investicijski tokovi	Cash flow from investing activities
Prodaja materijalne dugotrajne imovine, te nematerijalnih vrijednosti	Disposal of property, plant, equipment and intangible assets
Nabava materijalne dugotrajne imovine, te nematerijalnih vrijednosti	Purchase of property, plant, equipment and intangible assets
Prodaja udjela u povezanim subjektima	Proceeds from disposal of shares in associates
Nabava udjela u povezanim subjektima	Purchase of shares in associates
Prodaja nekretnina	Proceeds from disposal of real estate
Nabava nekretnina	Purchase of real estate
Prodaja / dospijeće financijske imovine	Sale/maturity financial assets
Nabava financijske imovine	Purchase of financial assets
Otplata kredita	Repayment of loans
Dani krediti	Loans granted
Kamate i dividende iz investicijske djelatnosti	Interest and dividends from investments
Ostali investicijski tokovi	Other investment cash flows
Investicijski tokovi iz obustavljene djelatnosti	Investment cash flows from discontinued operations
Izdatke za istraživanja i razvoj	Expenditure on research and development
Financijski tokovi	Cash flow from financing activities
Emisija vlasničkih dionica	Issue of shares
Nabava vlasničkih dionica	Purchase of own shares
Emitirani dužnički vrijednosni papiri	Debt securities issued
Otkup dužničkih vrijednosnih papira	Redemption of debt securities
Uzeti krediti i zajmovi	Credits and loans taken
Otplaćeni krediti i zajmovi	Payments of credits and loans taken
Dividende za dioničare dominirajućeg subjekta	Dividends to the shareholders of the parent
Plaćanje lizinga	Lease payments
Druge isplate iz dobiti	Other profit-sharing
Kamate iz financijske djelatnosti	Interest from financial activities
Ostali financijski tokovi	Other financing cash flow
Financijski tokovi iz obustavljene djelatnosti	Financial cash flows from discontinued operations

Neto novčani tokovi	Net cash flow
Tečajne razlike	Exchange rate differences
Bilančna promjena stanja novčanih sredstava	Balance sheet change in cash
Novčana sredstva na početku razdoblja	Cash opening balance
Novčana sredstva na kraju razdoblja	Closing balance of cash

Popis izmjena u vlasničkom kapitalu

Statement of changes in equity

Vlasnički kapital (fond) na početku razdoblja (BO)	Opening balance of equity
Korekture osnovnih grešaka i izmjene računovodstvenih načela	adjustments of fundamental errors and changes in accounting principles
Vlasnički kapital (fond) na početku razdoblja (BO), nakon korektura	Opening balance of equity after adjustments
Temeljni kapital (fond) na početku razdoblja	Opening balance of share capital
Izmjene temeljnog kapitala (fonda)	Changes in share capital
Povećanje (temeljem)	increase (due to)
Izdavanja udjela (emisije dionica)	issuance of shares
.....
Smanjenje (temeljem)	decrease (due to)
Otkup udjela (temeljem)	redemption of shares
.....
Temeljni kapital (fond) na početku razdoblja	Closing balance of share capital
Dospjele uplate za temeljni kapital na početku razdoblja	Opening balance of called up share capital
Izmjena dospjelih uplata za temeljni kapital	Changes in called up share capital
Povećanje (temeljem)	increase (due to)
.....
Smanjenje (temeljem)	decrease (due to)
.....
Dospjele uplate za temeljni kapital na kraju razdoblja	Closing balance of called up share capital
Vlasnički udio (dionice) na početku razdoblja	Opening balance of own shares
Povećanje	increase
Smanjenje	decrease
Vlasnički udio (dionice) na kraju razdoblja	Closing balance of own shares
Dopunski kapital (fond) na početku razdoblja	Opening balance of supplementary capital
Izmjene dopunskog kapitala (fonda)	Changes in supplementary capital
povećanje (temeljem)	increase (due to)
Emisije dionica iznad nominalne vrijednosti,	issue of shares above face value
Iz podjele dobiti (na osnovi zakona)	from profit distribution (statutory)
Iz podjele dobiti (iznad zakonski određene minimalne vrijednosti)	from profit distribution (above the statutory minimum value)
.....
smanjenje (temeljem)	decrease (due to)
Pokrivanje gubitka	loss coverage
.....
Stanje dopunskog kapitala (fonda) na kraju razdoblja	Closing balance of supplementary capital
Kapital (fond) iz aktualizacije procjene na početku razdoblja	Opening balance of revaluation reserve
Izmjene kapitala (fonda) iz aktualizacije procjene	Changes in revaluation reserve
povećanje (temeljem)	increase (due to)
.....
smanjenje (temeljem)	decrease (due to)
Prodaje dugotrajne imovine	sales of tangible fixed assets

.....
Kapital (fond) iz aktualizacije procjene na kraju razdoblja	Closing balance of revaluation reserve
Ostali rezervni kapitali (fondovi) početku razdoblja	Opening balance of other reserve capitals
Izmjene ostalih rezervnih kapitala (fondova)	Changes in other reserve capitals
povećanje (temeljem)	increase (due to)
.....
smanjenje (temeljem)	decrease (due to)
.....
Ostali rezervni kapitali (fondovi) na kraju razdoblja	Closing balance of other reserve capitals
Dobit (gubitak) iz prethodnih godina na početku razdoblja	Opening balance of previous years' profit (loss)
Dobit iz prethodnih godina na početku razdoblja	Opening balance of previous years' profit
Korekture osnovnih grešaka i izmjene računovodstvenih načela	adjustments of fundamental errors and changes in accounting principles
Dobit iz prethodnih godina na početku razdoblja, nakon korektura	Opening balance of previous years' profit, after adjustments
povećanje (temeljem)	increase (due to)
Podjela dobiti iz prethodnih godina	distribution of previous years' profit
.....
Smanjenje (temeljem)	decrease (due to)
.....
Dobit iz prethodnih godina na kraju razdoblja	Closing balance of previous years' profit
Gubitak iz prethodnih godina na početku razdoblja (-)	Opening balance of previous years' loss (-)
Korekture osnovnih grešaka i računovodstvenih načela	adjustments of fundamental errors and changes in accounting principles
Gubitak iz prethodnih godina na početku razdoblja, nakon korektura	Opening balance of previous years' loss, after adjustments
povećanje (temeljem)	increase (due to)
Prijenos gubitka iz prethodnih godina za pokrivanje	previous years' loss brought forward
.....
smanjenje (temeljem)	decrease (due to)
.....
Gubitak iz prethodnih godina na kraju razdoblja	Closing balance of previous years' loss
Dobit (gubitak) iz prethodnih godina na kraju razdoblja	Closing balance of previous years' profit (loss)
Neto rezultat	Net result
Neto dobit	net profit
Neto gubitak (iznos u minusu)	net loss (negative value)
Odbici od dobiti (iznos u minusu)	write-offs on profit (negative value)
Vlasnički kapital (fond) na kraju razdoblja (BZ)	Closing balance of equity
Vlasnički kapital (fond) nakon uključivanja predložene podjele dobiti (pokrivanja gubitka)	Equity including proposed profit distribution (loss coverage)

PRIVITAK BR. 2

Povlaštena informacija – europski okvir

Direktiva 2009/38/EZ ne definira pitanje povlaštenosti informacija. Obuhvaća svojevrsne pravne okvire, na kojima se nadograđuju norme na razini zemalja. Načelo neovisnosti stranaka primijenjeno u čl. 6 direktive, društvenim partnerima ostavlja široko polje za zajedničke dogovore u okviru ugovora o ERV, koji mogu obuhvaćati i pitanja povlaštenosti informacija. Zbog toga u pojedinim situacijama, te zbog faktičnog stanja za dekodiranje načela ponašanja s povlaštenom informacijom će se primjenjivati tri pravna režima: europsko zakonodavstvo, nacionalno zakonodavstvo, te odredbe ugovora o ERV. Zbog toga ovaj studiji ne daje, te ne može davati detaljne smjernice za ponašanje s povlaštenom informacijom, te može jedino davati opće smjernice i svojevrsan odgovor, gdje tražiti pojedine informacije, koje točno reguliraju pojedina pitanja.

Ciljevi direktive 2009/38/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 6. svibnja 2009. o osnivanju Europskog radničkog vijeća ili uvođenju postupka koji obuhvaća poduzeća i skupine poduzeća na razini Zajednice radi obavješćivanja i savjetovanja radnika, dalje: Direktiva ERV, precizirani su u čl. 1. Sukladno ovom propisu svrha je ove Direktive unaprijediti pravo radnika na obavješćivanje i savjetovanje u poduzećima koja posluju na razini Zajednice i skupinama poduzeća koji posluju na razini Zajednice. Uvjeti obavješćivanja radnika i savjetovanja s njima moraju biti određeni i implementirani na takav način, da bi osigurali efikasnosti, te da bi poduzeću ili skupinama poduzeća omogućili efikasno donošenje odluka. Obavješćivanje radnika i savjetovanje s njima se održava na određenoj razini uprave i reprezentacije, ovisno o pitanjima, o kojima je riječ. Što se toga tiče kompetencije europskog radničkog vijeća te način obavješćivanja radnika i savjetovanja s istima, koji je obuhvaćen Direktivom ERV ograničen je samo do transnacionalnih pitanja.

Drugim riječima do realizacije vlastitih ciljeva dolazi kroz preciziranje uvjeta protoka informacija, koje imaju transnacionalni karakter između europskog radničkog vijeća i središnje uprave.

Informacije trebaju doći do predstavnika ovih radnika, na koje će se odluke i savjetovanja odnositi. Ove informacije imaju zajednički nazivnik – ovo moraju biti informacije koje imaju transnacionalni karakter. Sukladno čl. 1 stavak 4 Direktive ERV transnacionalnim se smatraju pitanja koja se odnose na poduzeća koja posluju na razini Zajednice ili skupine poduzeća koje posluju na razini Zajednice kao cjelina ili najmanje dva poduzeća ili podružnice poduzeća ili skupine u dvjema različitim državama članicama.

Motiv 10. ukazuje primjerice na informacije obuhvaćene direktivom, a time na informacije pristup kojima može imati i europsko radničko vijeće. Ovo su: proces spajanja poduzeća, prekogranična spajanja, preuzimanje poduzeća, zajedničke aktivnosti, a time internacionalizacija poduzeća i grupa poduzeća.

Čl. 2 Direktive ERV sadrži definicije „obavješćivanje“ i „savjetovanje“. Važan aspekt ovih definicija je vrijeme, a točnije rok predavanja informacije. U slučaju obavješćivanja, obavijest bi trebala biti prosljeđena u ono vrijeme, na takav način i s takvim sadržajem koji su odgovarajući da bi omogućili poduzimanje dubinske procjene mogućeg utjecaja i, kada je to potrebno, pripremu savjetovanja s nadležnim tijelom poduzeća, koje posluje na razini Zajednice ili skupine poduzeća koja posluju na razini Zajednice.

Također u slučaju savjetovanja od značaja je vremenski faktor, to znači trenutak dobivanja informacije od strane ERV. Savjetovanja bi trebali organizirati na način, koji bi na osnovi dostavljenih informacija, predstavnicima radnika omogućio izražavanje mišljenja na temelju dostavljene obavijesti o predloženim mjerama na koje se savjetovanje odnosi, savjetovanja ne bi trebala imati utjecaj na odgovornost uprave, te bi trebale biti dostavljene u razumnom roku, kako bi se mogle uzeti u obzir u poduzećima koja posluju na razini Zajednice ili skupini poduzeća koja posluju na razini Zajednice.

Vremenski faktor je važan element ne samo po pitanju realizacije ciljeva Direktive ERV, ali i u kontekstu povlaštenosti informacija. Ovo, što danas može biti povlaštena informacija, sutra može biti opće dostupna informacija.

Informacije dostavljane europskom radničkom vijeću se pogotovo odnose na:

- strukturu,
- ekonomsku i financijsku situaciju,
- mogući razvoj djelatnosti,
- proizvodnju i prodaju proizvoda poduzeća ili grupe poduzeća na razini Zajednice.

Obavješćivanje europskog radničkog vijeća, te savjetovanje s istim se pogotovo odnosi na:

- situaciju i tendencije u okviru zapošljavanja,
- situaciju i tendencije u okviru ulaganja, te
- bitne izmjene koje se odnose na organizaciju,
- bitne izmjene povezane s uvođenjem novih metoda rada ili novih procesa proizvodnje,
- bitne izmjene povezane s prenošenjem proizvodnje,
- bitne izmjene povezane sa spajanjem poduzeća,
- bitne izmjene povezane s reduciranjem razmjera ili zatvaranjem poduzeća, poslovnica ili bitnih dijelova poslovnica, uključujući i kolektivna otkazivanja.

Regulirajući osnovna načela djelovanja ERV-a, te pristupa informacijama propisi Direktive ERV obuhvaćaju i činjenicu, da neke od informacija, koje se daju ERV-ima imaju povlašteni karakter.

Sama Direktiva ERV ne sadrži definiciju pojma povlaštenih informacija. Ipak u Direktivi ERV postoji nekoliko propisa, koji obuhvaćaju pitanje ponašanja s informacijom, koja ima povlašteni karakter.

Pitanje povlaštenosti obuhvaćeno čl. 8 Direktive ERV naređuje državama članicama obvezu donošenja odgovarajućih pravnih propisa na osnovi kojih članovi posebnih pregovaračkih tijela ili europskog radničkog vijeća, predstavnici radnika, koji djeluju u okviru postupaka obavješćivanja i savjetovanja i svi stručnjaci, koji im pomažu, nemaju ovlasti otkrivati informacije koje izričito dobiju kao povlaštene, tzv. klauzula o povjerljivosti.

Ova se obveza i dalje primjenjuje, neovisno o tome gdje se ove osobe nalaze, čak i nakon isteka njihovog mandata. Središnja uprava može skratiti razdoblje obuhvaćeno tajnom.

Doslovno čitanje ovog propisa može dovesti do zaključka, da se obaveza povlaštenosti može odnositi na sve informacije predane ERV-u, koje su označene kao povlaštene, bez obzira na karakter informacija.

Ipak sadržaj čl. 11 Direktive ERV može dovesti do obrnutog zaključka, budući da na njegovoj osnovi svaka država članica propisuje odredbe za upravne i sudske žalbene postupke, koje predstavnici radnika mogu pokrenuti, kad središnja uprava naređuje povlaštenost ili ne daje podatke u skladu s tim člankom. Cilj je ovog propisa sprječavanje situacije u kojoj središnja uprava bez faktičke potrebe obuhvaća sve informacije ili njihov veći dio klauzulom o povjerljivosti.

Sadržaj ovih propisa dovodi do zaključka da informacija, koja može biti obuhvaćena klauzulom o povjerljivosti će biti informacija, koja će istovremeno ispunjavati dva uvjeta: imati će povlašteni karakter, te će dodatno biti prosljeđena članovima ERV-a uz uvjet povlaštenosti.

Prema čl. 8 stavak 2 Direktive svaka država članica propisuje, u posebnim slučajevima i pod uvjetima i ograničenjima koje propisuje nacionalno zakonodavstvo, da središnja uprava, koja se nalazi na njezinom području nije obvezna prosljeđiti informacije kad je njihova priroda takva da bi, prema objektivnim kriterijima, ozbiljno naštetili djelovanju predmetnog poduzeća ili bi imali utjecaja na njega. Država članica može takvo odstupanje uvjetovati prethodnim upravnim i sudskim odobrenjem. Vrijedni napomenuti, da Direktiva ERV predlaže uvjetovanje nedavanje gore navedenih informacija dobivanjem odgovarajućeg odobrenja, ali primjenjivanje ovog načela ostavlja odluci pojedinih zemalja članica.

Također u slučaju informacija posebnog karaktera, čl. 11 stavak 2 Direktive ERV predviđa kontrolni mehanizam, na osnovi kojeg države članice osiguravaju da su na raspolaganju odgovarajući upravni i sudski postupci kako bi se omogućilo provođenje obveza koje

proizlaze iz ove Direktive, što će omogućiti primjenjivanje obveza, koje proizlaze iz Direktive ERV. Drugim riječima način na osnovi kojeg je moguće dobiti sudsko odobrenje ili odluku odgovarajućeg tijela o prosljeđivanju informacije koja nije prosljeđena, u slučaju kada ne postoje stvarne osnove odstupanja od strane središnje uprave od realizacije obveze prosljeđivanja informacije.

Direktiva ERV, kao europski akt, koji se ne primjenjuje neposredno je implementirana u pojedine pravne poretke na osnovi nacionalnih propisa. Način izvršavanja gornjih odredbi Direktive ERV se može razlikovati u pojedinim zemljama. Primjerice propisi poljskog zakona od 5. travnja 2002. g. o europskim radničkim vijećima (to je Dz.U. br 2012/1146 – poljski službeni list), dalje zakon o ERV ne predviđa mehanizam na osnovi kojeg bi nedavanje informacija posebnog karaktera ovisilo o prethodnom dobivanju odgovarajuće suglasnosti, koju središnja uprava bi morala ishoditi. Sigurno nedostatak takvog rješenja značajno oslabljuje pristup ERV informacijama.

Informacije, koje nisu obuhvaćene klauzulom o povjerljivosti u smislu Direktive ERV

Direktiva sadrži brojne natuknice za određivanje koje su informacije obuhvaćene klauzulom o povjerljivosti. Koristeći iste probati ćemo odrediti koje informacije nisu ili ne bi trebale biti obuhvaćene klauzulom o povjerljivosti.

Ako zabrana otkrivanja informacija obuhvaća informacije prosljeđene ERV-u, koje imaju povlaštenu karakter, te su označene kao povlaštene, ista neće se odnositi na informacije, koje nisu dostavljene članovima ERV-a, a do kojih su članovi ERV-a došli na drugi, legalan način.

Klauzula o povjerljivosti neće također obuhvaćati podatke, koje imaju povlaštenu karakter, ali za koje nije naređena klauzula o povjerljivosti. Potrebno je pamtit, da zabrana otkrivanja ovih informacija može proizlaziti iz posebnih propisa.

Zabrana otkrivanja ne bi trebala obuhvaćati informacije, koje su članovima ERV-a prosljeđene s klauzulom o povjerljivosti, ali koje nemaju povlaštenu karakter, npr. opće su dostupne ili koje više ne sadrže predmet povlaštenosti. Ipak u ovom slučaju odlučujuća može biti odluka nadležnog tijela ili suda, na temelju koje dolazi do oslobođenja iz obveze držanja povlaštenosti podataka.

Nacionalno zakonodavstvo, koje može uvesti dodatne uvjete kojima bi povlaštena informacija trebala biti podložena da bi bila obuhvaćena klauzulom o povjerljivosti igra veliku ulogu u definiranju opsega povlaštene informacije.

Primjerice poljski zakon o ERV predviđa, da klauzulom o povjerljivosti mogu biti obuhvaćene samo ove informacije, koje su dobivene u vezi s vršenom dužnošću, koje su tajna poduzeća, te za koje je središnja uprava odredila obavezu držanja povlaštenosti.

U ovom slučaju klauzulom o povjerljivosti neće moći biti obuhvaćene ove informacije, koje su legalno dobivene na drugi način, bez povezanosti sa sudjelovanjem u ERV. Klauzulom o povjerljivosti ne mogu biti obuhvaćene također informacije koje nisu tajna poduzeća.

Prosljeđivanje informacija nacionalnim organizacijama

Na osnovi čl. 10 stavak 2 Direktive ERV članovi Europskog radničkog vijeća opunomoćeni su obavješćivati predstavnike radnika podružnica ili poduzeća skupine poduzeća koja posluju na razini Zajednice ili, ako nemaju svojih predstavnika, cjelokupnu radnu snagu o sadržaju i ishodu postupka obavješćivanja i savjetovanja obavljenim u skladu s ovom Direktivom ERV. Ovaj propis je potrebno čitati kroz motiv 33., koji kaže kako bi u potpunosti obavljali svoju predstavničku ulogu i pobrinuli se da Europsko radničko vijeće bude korisno, predstavnici radnika moraju izvješćivati radnike koje zastupaju.

Propis čl. 10 stavak 2 Direktive uvodi dvojbu prema kojoj informiranje predstavnika radnika ne može dovesti u pitanje članak 8 u vezi s povlaštenim podacima. Drugim riječima članovi ERV mogu, te se od njih očekuje, da će predstavnicima radnika na razini podružnice davati

informacije koje se odnose na sadržaj i rezultate načina obavješćivanja i savjetovanja s isključenjem ovih informacija, koje imaju klauzulu o povjerljivosti.

U sklopljenom sporazumu o osnivanju ERV društveni partneri mogu precizirati opseg informacija koje su povlaštene. Nije u interesu ERV-a da bi ovaj opseg bio formuliran preširoko.

Klauzula o povjerljivosti u ugovoru u vezi s detaljnim načinima obavješćivanja radnika i savjetovanja s njima.

Europski poslodavac, te nacionalni poslodavci su oslonili model obavješćivanja radnika u transnacionalnim poduzećima na načelu autonomije strana.

U odnosu na detaljne načine obavješćivanja radnika i konzultiranja s istima, u ugovoru, dalje Ugovor o ERV, se mogu detaljno regulirati različita pitanja, u tome pitanja povlaštenosti. Ugovor o ERV može obuhvaćati definiciju povlaštenih informacija, načela povezivanja klauzulom o povjerljivosti, te vrijeme trajanja iste.

U nekim ugovorima o ERV povlaštena informacija ima vrlo široku definiciju, npr. u jednom od ugovora o ERV se našla slijedeća definicija povlaštene informacije: Povlaštena informacija je svaka informacija, koju je središnja uprava označila kao povlaštenu, te informacija o kojoj su članovi ERV ili stručnjaci od strane središnje uprave dobili usmenu ili pismenu obavijest o njezinom povlaštenom karakteru.

Gore navedena definicija skoro doslovno ponavlja sadržaj čl. 8 stavak 1 *in fine* Direktive ERV, bez uzimanja u obzir ciljeva i ostalih propisa Direktive ERV.

Navedeno definiranje povlaštenih informacija dozvoljava povlaštenim smatrati također one informacije, koje u pravnom smislu ili prema faktičnom stanju u određenom trenutku nemaju karakteristike povlaštenosti, npr. koje nemaju ekonomsku vrijednost ili ove, kojih otkrivanje ne predstavlja opravdani interes poduzeća.

Preširoko definiranje povlaštene informacije nije dobra praksa, budući da može dovesti do paraliziranja djelovanja ERV-a, te praktički onemogućiti realizaciju ciljeva direktive – prosljeđivanje informacija nacionalnim sindikalnim organizacijama.

Prilikom formuliranja odredbi o karakteru sankcija zbog neovlaštenog korištenja ili otkrivanja povjerljive informacije neovlaštenim osobama od strane ERV-a u Ugovoru o ERV, potrebno je uzimati u obzir ugovorni opseg definicije povlaštene informacije. Što je šira definicija povlaštene informacije u Ugovoru o ERV, to je veći opseg i rizik odgovornosti, što nije korisno za članove vijeća.

Korisno je da ugovor o ERV sadrži odredbe koje se odnose na načela povezivanja informiranja ERV i nacionalnih tijela koje zastupaju radnike, te savjetovanja s istima.

Ugovor bi mogao sadržavati klauzulu koja određuje trenutak prestanka povezivanja klauzulom o povjerljivosti, npr. da povezivanje klauzulom o povjerljivosti traje nakon završetka mandata do trenutka objavljivanja određene informacije.

Sankcije

Motiv 36. Direktive ERZ ukazuje da u skladu s općim načelima prava Zajednice, kod kršenja obveza iz ove Direktive morali bi se primjenjivati upravni ili sudski postupci, kao i sankcije koje su učinkovite, odgovarajuće i razmjerne težini kažnjivog djela.

Direktiva ERV ne sadrži daljnje smjernice koje se odnose na sankcije koje proizlaze iz kršenja propisa Direktive ERV, već državama članicama ostavlja detaljnije reguliranje ovog pitanja.

Neke zemlje članice nisu odlučile o obuhvaćanju kaznenim sankcijama prakse nedavanja informacija članovima ERV ili zloupotrebljavanja klauzule o povjerljivosti, te su se ograničile do određivanja načina kontrole po pitanju povlaštenosti (imaju li stvarno informacije obuhvaćene klauzulom o povjerljivosti karakter povlaštenih informacija) te naređivanja davanja informacija u slučaju protuzakonitog odbijanja davanja ove informacije u okolnostima spomenutim u čl. 11 stavak 2 Direktive ERV.

Osim regulacija na nacionalnoj razini, sankcije zbog kršenja klauzule o povjerljivosti se stavljaju i u ugovore o ERV.

Ugovori predviđaju široki spektar sankcija, od opće navedenih upravnih sankcija do stegovnih sankcija (uključujući i izbacivanje iz ERV-a), društvenih sankcija (obaveza nadoknađivanja štete ili plaćanje ugovorne kazne), te kaznenih sankcija.

Zbog nedoumica koje se odnose na dozvolu prosljeđivanja informacija obuhvaćenih klauzulom o povjerljivosti nacionalnim organizacijama Ugovor o ERV bi mogao regulirati i ova načela. Na primjer u praksi u nekim ugovorima je regulirana obaveza dobivanja pismene suglasnosti središnje uprave za davanje informacija obuhvaćenih klauzulom o povjerljivosti.

Vrijedi uključiti u ugovoru i osnivanje skupine, koja bi putem nagodbe rješavala sve nedoumice oko interpretacije ili sporove koje su proizašle iz korištenja ugovora.

Povlaštene informacije u sustavima nacionalnog zakonodavstva

Poslovna tajna

Ovisno o načinu implementacije Direktive ERV pojam povjerljivosti informacije može imati različiti predmetni opseg u pojedinim zemljama. Prilikom definiranja povlaštene informacije svaka se zemlja može oslanjati na npr. poslovnu tajnu. Europski zakonodavac je definirao poslovnu tajnu u Direktivi Europskog parlamenta i Vijeća br. 2016/943 od 8. lipnja 2016. o zaštiti neotkrivenih znanja i iskustva te poslovnih informacija (poslovne tajne) od nezakonitog pribavljanja, korištenja i otkrivanja. Direktiva o zaštiti tajne u poljsko zakonodavstvo implementirana je Zakonom od 16. travnja 1993. godine o suzbijanju nepoštenog tržišnog natjecanja (pročišćeni tekst Dz.U. od 2019. br. 1010).

Sukladno motivu 18. Direktive o zaštiti neotkrivenih znanja pribavljanje, korištenje ili otkrivanje poslovnih tajni, kada iste nalaže ili dopušta zakon, trebalo bi smatrati zakonitim za potrebe ove Direktive. To se osobito odnosi na pribavljanje i otkrivanje poslovnih tajni u kontekstu ostvarivanja prava predstavnika radnika na informacije, savjetovanje i sudjelovanje u skladu s pravom Unije te nacionalnim zakonodavstvima i praksom, te kolektivnog zastupanja interesa radnika i poslodavaca, uključujući suodlučivanje, kao i pribavljanje ili otkrivanje poslovne tajne u kontekstu zakonskih revizija koje se obavljaju u skladu s pravom Unije ili nacionalnim pravom. Međutim, takvo smatranje zakonitim pribavljanja poslovne tajne ne bi trebalo dovoditi u pitanje bilo kakvu obvezu povjerljivosti u pogledu poslovne tajne niti bilo kakvo ograničenje u pogledu njezina korištenja, koje primatelju informacije ili onome tko je pribavio tu informaciju nameće pravo Unije ili nacionalno pravo.

Čl. 2 stavak 1 Direktive o zaštiti neotkrivenih znanja poslovnu tajnu definira na sljedeći način:

- 1) „poslovna tajna” znači informacije koje ispunjavaju sve sljedeće zahtjeve:
 - a) tajne su u smislu da nisu, u svojoj ukupnosti ili u točnoj strukturi i sklopu svojih sastavnih dijelova, općenito poznate ili lako dostupne osobama iz krugova koji se obično bave dotičnom vrstom informacija;
 - b) imaju komercijalnu vrijednost zbog toga što su tajne;
 - c) u odnosu na njih je osoba koja te informacije zakonito kontrolira poduzela u tim okolnostima razumne korake kako bi sačuvala njihovu tajnost

Sukladno čl. 3 stavak 1 slovo c) direktive pribavljanje poslovne tajne smatra se zakonitim kada je poslovna tajna pribavljena načina ostvarivanjem prava radnika ili predstavnika radnika na informiranje i savjetovanje u skladu s pravom Unije i nacionalnim zakonodavstvima i praksom.

Pribavljanje, korištenje ili otkrivanje poslovne tajne se smatra zakonitim u onoj mjeri u kojoj se takvo pribavljanje, korištenje ili otkrivanje zahtijeva ili dopušta pravom Unije ili nacionalnim pravom.

Reguliranje pitanja zaštite poslovne tajne poduzeća se može razlikovati u pojedinim zemljama s obzirom na razlike u načinu implementiranja Direktive o zaštiti neotkrivenih znanja.

Nije također moguće iscrpno navesti koje informacije predstavljaju poslovnu tajnu poduzeća. Primjerice u poljskom zakonodavstvu poslovna tajna, sukladno stanju prije implementiranja Direktive o zaštiti neotkrivenih informacija je identificirana na slijedeći način.

Jedne informacije, koje su poslovna tajna imaju tehnički ili tehnološki karakter, dok druge obuhvaćaju informacije bitne s točke gledišta organizacije poduzeća kao takvog (njegove strukture, kolanja dokumenata, načina kalkuliranja cijena, zaštite podataka itd.) Zakonsko navođenje ima karakter otvorenog kataloga.

Sud nadležan za zabranjene sporazume na osnovi presude od 15.10.1997 g., XVII Ama 1-96, „Wokanda“ 1997/10, br. 55 je naveo kako povjerljivu informaciju čine pogotovo podatke koje prezentiraju veličinu proizvodnje i prodaje, te izvore opskrbe i tržišta.

Sukladno odluci Suda nadležnog za zabranjene sporazume u Varšavi od 30.10.1996 g., XVII Amz 3/96 (LEX br. 56452) poslovnu tajnu čine podaci o veličini proizvodnje i prodaje, te izvori opskrbe i tržišta.

Poslovnom tajnom će se također smatrati povlašteni *know/how*, industrijski i dekorativni dizajn, izumi, te informacije povezane s tržišnom djelatnošću. U presudi Vrhovnog suda od 28.02.2007. g., V CSK 444/06, LEX br. 449836, je naglašeno kako činjenica da informacije koje se odnose na pojedine elemente uređaja su javno dostupne, isto ne odlučuje o oduzimanju timu informacije o proizvodu i njegovom povlaštenom karakteru.

Informacija obuhvaćena tajnom može biti lako dostupna trećim osobama. Poslovnom tajnom neće se smatrati informacija koja je objavljena ili je sadržana u opće dostupnom registru ili na Internetu. U presudi od 5.09.2001 g., I CKN 1159/00, OSNC 2002/5, br. 67 Vrhovni sud je isključio obuhvaćanje poslovnom tajnom informacije, koje zainteresirana osoba može dobiti običnim, legalnim putem.

U odnosu na tajnu poduzeća odlučivanje o tajni (odluka o povlaštenosti) pojedinih informacija ne može ovisiti samo o slobodnom odlučivanju poduzetnika, već bi se trebalo temeljiti na opravdanoj sumnji, da određeni podatak nije još javno dostupan, te da bi otkrivanje istog bitno ugrožavalo interesima poduzetnika, te da se ova informacija može smatrati povjerljivom na osnovi običaja i prakse određene grane ili struke. Osim toga tajnom se ne mogu obuhvatiti informacije koje su opće poznate ili o sadržaju kojih određeni subjekt može dobiti informaciju običnim, dozvoljenim putem na osnovi djelatnosti koju obavlja (struke). Što više do sada nepoznata informacija gubi svoj tajni karakter, a time i zaštitu, kada se ista objavi na način da svaka zainteresirana osoba ima mogućnost upoznavanja s istom bez suglasnosti posjednika.

Drugi propisi

Popisi o poslovnoj tajni ne iscrpljuju katalog informacija, koji mogu imati povlašteni karakter. Informacija povlaštenog karaktera može biti informacija koja se odnosi na transnacionalno pitanje, koja se odnosi na poduzeće na razini Zajednice, te koja može utjecati na njegovu vrijednost na tržištu kapitala.

Predmet C-384/02

Presuda Suda Europske unije od 22. studenog 2005. g. u predmetu C-384/02 se odnosi na prosljeđivanje povjerljive informacije od strane predstavnika sindikata.

Faktično stanje

Bang je bio predsjednik uprave Finansforbundet, sindikata radnika zaposlenih u financijskom sektoru. Finansforbundet ima oko 50 tisuća članova. K. Grøngaard je bio član uprave društva RealDanmark, ozbiljne financijske institucije kotirane na burzi, koja zapošljava skoro 7 tisuća radnika, a koji je bio designiran do strane radnika. Također je imenovan članom odbora za vezu grupe RealDanmark (dalje „odbor“). Ovaj odbor je osnovan na osnovi sporazuma između Finansforbundeta i RealDanmarka. K. Grøngaard je u odboru zastupao sindikat. K. Grøngaard je bio predsjednik Kapitalkredsa, jedne od 11 sekcija Finansforbundeta, koja je imala oko 6,5 tisuća članova, te je okupljala preko 90% zaposlenika RealDanmarka. Kao posljedica izvanredne sjednice uprave RealDanmarka, K. Grøngaard je 23. kolovoza 2000. g. A. Bangu predao informacije koje su se odnosile na planove otvaranja pregovora o spajanju s Danske Bankom, drugom financijskom institucijom, značajnom u Danskoj. U razdoblju između 28. kolovoza i 4. rujna 2000. A. Bang se konzultirao s dvije potpredsjednice, gđama. Madsen i Nielsen, kao i s g. Christensenom, jednim od suradnika tajništva Finansforbundeta, te je njima dao

informacije, koje je dobio od K. Grøngaarda. 31. kolovoza 2000. g. Christensen je kupio dionice RealDanmarka u vrijednosti 48 tisuća eura. 18. rujna 2000. g. K. Grøngaard je sudjelovao u sjednici uprave RealDanmarka, za vrijeme koje se raspravljalo o datumima spajanja. 22. rujna 2000. je također sudjelovao u izvanrednoj sjednici odbora za vezu, na kojoj se također raspravljalo o rokovima spajanja. 26. rujna 2000. se ponovo obratio A. Bangu radi pružanja podrške radnicima u suočavanju s posljedicama spajanja. Razmatrali su prije svega pitanje kalendara planiranog za spajanje, te očekivanog porasta vrijednosti dionica RealDanmarka od 60 do 70%. 27. i 28. rujna 2000. A. Bang je dao g. Larsenu, glavnom tajniku Finansforbundeta, te svojem kolegi g. Christensenu informacije, koje su se pogotovo odnosile na predviđeni datum spajanja, te očekivani koeficijent zamjene dionica. 29. rujna 2000. g. Christensen je nabavio slijedeće dionice RealDanmarka u vrijednosti 214 tisuća eura. 2. listopada 2000. je javno objavljena informacija o spajanju RealDanmark i Danske Bank, te je vrijednost dionica narasla za oko 65%. 2. i 3. listopada 2000. g. Christensen je prodao dionice RealDanmarka, koje je posjedovao, te je stekao ukupnu dobit oko 180 tisuća eura. Kasnije je dobio kaznu zatvora od šest mjeseci zbog zlouporabe povlaštenih informacija što je kršenje zakona. K. Grøngaard i A. Bang su optuženi u kaznenom postupku od strane Gradskog suda (Københavns Byret) zbog otkrivanja povjerljivih informacija što je kršenje zakona.

Københavns Byret, koji je razmatrao predmet je odlučio zaustaviti postupak, te uputiti Sudu Europske unije pitanje sa sljedećim prethodnim pitanjima:

„1) Da li se čl. 3 slovo a) Direktive 89/592 protivi otkrivanju povlaštenih informacija od strane osobe, ukoliko je ona dobila iste kao član uprave poduzeća designirani od strane zaposlenika, te ukoliko otkriva iste predsjedniku sindikalne organizacije, koja okuplja zaposlenike, koji su designirali ovu osobu kao člana uprave?

2) Da li se čl. 3 slovo a) Direktive 89/592 protivi otkrivanju povjerljivih informacija od strane osobe, ukoliko je dobila iste kao član odbora za vezu poduzeća, te ukoliko otkriva iste predsjedniku sindikalne organizacije, koja okuplja zaposlenike, koji su designirali ovu osobu kao člana odbora za vezu?

3) Da li čl. 3 slovo a) Direktive 89/592 zabranjuje predsjedniku radničke organizacije otkrivati povlaštene informacije, ukoliko je dobio iste u okolnostima opisanim u prvom pitanju, te predaje iste a) dvojici svojih potpredsjednika, b) šefu najviše uprave u tajništvu organizacije i c) svojim suradnicima u tajništvu organizacije?

Kakav utjecaj na odgovor na ova četiri prva pitanja ima okolnost, da povlaštene informacije, koje su bile otkrivene:

a) odnose se na okolnosti, u kojima su pokrenuti pregovori o spajanju dvaju poduzeća kotiranih na burzi,

b) odnose se na datum spajanja između dvaju društava kotira na burzi ili

c) se odnose na veličinu porasta cijena dionica društva kotiranog na burzi, koji se može očekivati s obzirom na spajanje društva s drugim društvom kotiranim na burzi?“

Sud Europske unije je naveo:

Radi ograničenja kruga osoba, koje bi mogle takvu informaciju iskoristiti nabavljanjem ili prodajom vrijednosnih papira, na koje se ova informacija odnosi, čl. 3 Direktive 89/592 predviđa u odnosu na osobe navedene u čl. 2 ove direktive zabranu otkrivanja povlaštenih informacija trećim osobama.

Međutim takva zabrana nema apsolutni karakter.

Sukladno čl. 3 slovo a) direktive 89/592 zabrana otkrivanja povlaštenih informacija nije obvezujuća ukoliko otkrivanje istih je u okviru običnog načina vršenja dužnosti od strane ovih osoba u okviru njihovog zapošljavanja, struke ili poslovnih dužnosti.

Ukoliko dolazi do nekolicke slučajeva otkrivanja za redom, svaki od njih bi trebao ispunjavati gore navedene pretpostavke da bi bio u skladu s izuzetkom predviđenim u čl. 3 slovo a) direktive 89/592.

Ukoliko postoji potreba izvršenja ocjene neophodnosti otkrivanja povlaštenih informacija, potrebno je također uzeti u obzir okolnost, da svaki slijedeći slučaj otkrivanja može povećati rizik iskorištenja ovih informacija u svrhe, koje nisu u skladu s direktivom 89/592.

Radi određivanja je li u određenom slučaju otkrivanje opravdano, potrebno je imati na umu i stupanj povlaštenosti određenih informacija.

Posebna opreznost se zahtijeva u slučaju otkrivanja povlaštenih informacija, koje mogu vidljivo utjecati na cijenu određenih vrijednosnih papira. Sukladno gore navedenome potrebno je naglasiti kako **povlaštene informacije koje se odnose na spajanje dvaju poduzeća kotiranih na burzi općenito imaju vrlo povlašteni karakter.**

Potrebno je naglasiti kako status i načela funkcioniranja administrativnih, upravnih, te nadzornih tijela društava kapitala, kao i status i uloga predstavnika radnika u ovim tijelima su u stvari regulirana zakonodavstvom država članica.

Iz ovoga proizlazi kako odgovor na pitanje, da li otkivanje povlaštenih informacija predsjedniku ove radničke organizacije ostaje u okviru običnog načina izvršavanja službenih dužnosti od strane osobe, u velikoj mjeri ovisi o propisima, koji reguliraju ove službene dužnosti u pojedinom nacionalnom pravnom poretku.

U presudi je Sud naveo:

Članak 3 slovo a) direktive Vijeća 89/592/EGP od 13. studenog 1989. g. o usklađivanju propisa o trgovanju na temelju povlaštenih informacija se protivi tome, da osoba koja je dobila povlaštene informacije, kao predstavnik radnika u upravi društva ili kao član odbora za vezu grupe poduzeća, otkriva takve informacije predsjedniku radničke organizacije koja okuplja ove radnike i koji su izabrali tu osobu za člana odbora za vezu, osim slučajeva kada:

- **postoji uska povezanost između otkrivanja takve informacije, te rada od strane ove osobe ili struke, te službenih dužnosti i**
- **otkrivanje takve informacije je apsolutno neophodno za rad, struku ili službene obveze.**

U svijetlu odgovarajućih nacionalnih propisa, prilikom ocjenjivanja, nacionalni sud bi trebao imati na umu pogotovo:

- okolnost, kako ovaj **izuzetak od zabrane otkrivanja povjerljivih informacija bi trebalo interpretirati doslovce;**
- **okolnost kako svaki slijedeći slučaj otkrivanja može povećati rizik iskorištenja ovih informacija u svrhe koje nisu u skladu s direktivom 89/592, te stupanj povlaštenosti ovih informacija.**

Presuda se odnosila na interpretaciju čl. 3 slovo a) direktive 89/592/EGP Vijeća od 13. studenog 1989. g. o usklađivanju propisa o trgovanju na temelju povlaštenih informacija. Ova Direktiva je zamijenjena Direktivom 2003/6/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 28. siječnja 2003. o trgovanju na temelju povlaštenih informacija i manipuliranju tržištem (zlouporabi tržišta), a ista je ukinuta Uredbom (EU) br. 596/2014 Europskog parlamenta i Vijeća od 16. travnja 2014. o zlouporabi tržišta (Uredba o zlouporabi tržišta) te stavljanju izvan snage Direktive 2003/6/EZ Europskog parlamenta i Vijeća i direktiva Komisije 2003/124/EZ, 2003/125/EZ i 2004/72/EZ, u dalje: Uredba MAR.

Presuda se odnosila na interpretaciju čl. 3 slovo a) direktive 89/592. Bez obzira na prestanak važenja Direktive 89/592 teza spomenute presude, koja se odnosi na pitanje prava prosljeđivanja povlaštene informacije od strane predstavnika sindikata i dalje je aktualna, budući da MAR sadrži analogan propis koji se odnosi na otkrivanje povlaštenih informacija (čl. 10 stavak 1 Uredbe MAR). Uredba MAR uvodi, te precizira definiciju povlaštenih informacija, te istovremeno regulira pitanje što je to korištenje povlaštenih informacija, te u kojim slučajevima korištenje informacija je dozvoljena radnja.

Aktualno neposredni izvor reguliranja definicije povlaštene informacije, koje se odnose na financijsko tržište te režima postupanja s istima u poljskim uvjetima, kao i u pravnim porecima drugih država članica je Uredba (EU) Europskog parlamenta i Vijeća od 16. travnja 2014. o zlouporabi tržišta (Uredba o zlouporabi tržišta) te stavljanju izvan snage Direktive 2003/6/EZ Europskog parlamenta i Vijeća i direktiva Komisije 2003/124/EZ, 2003/125/EZ i 2004/72/EZ.

Uredba MAR po prvi puta uvodi jedinstvenu definiciju povlaštenih informacija za sve države članice. Definicija povlaštenih informacija regulirana je u čl. 7 stavak 1 Uredbe MAR.

1. **Povlaštene informacije** imaju slijedeće karakteristike:

- ovo su **informacije precizne naravi;**
- informacije, koje **nisu** objavljene;
- koje se **izravno ili neizravno** odnose na jednog ili više izdavatelja ili na jedan ili više financijskih instrumenata;

- koje kad bi bile objavljene, **vjerojatno bi imale značajan utjecaj na cijene** takvih instrumenata ili na cijene povezanih izvedenih financijskih instrumenata;

U srži povlaštene informacije ostaje onda njezina posebna vrijednost koja proizlazi od činjenice što je ova informacija, do trenutka objavljivanja isključivo vlasništvo izdavatelja (ili drugog subjekta, na koji se odnosi). Iz definicije ove informacije proizlazi određena vrijednost, imovinska ili neimovinska, te zbog toga pristup istoj ima mali broj osoba. Posebna vrijednost povlaštene informacije je također u tome, što otkrivanje iste, pogotovo „prijevremeno“ bi moglo imati utjecaj na cijenu ili vrijednost konkretnih financijskih instrumenata.

U čl. 7 stavak 1 Uredbe MAR su navedene četiri vrste povlaštenih informacija.

Prva, najopćenitija, se odnosi na izdavatelje na burzi te druge platforme organizirane trgovine (uglavnom – dionička društva).

Druga se kategorija odnosi na ovlasti za izdavatelje ili proizvode koji se na njima temelje i prodaju na burzi, te sudionike tržišta ovlasti za izdavanje.

Treća se kategorija odnosi na robne instrumente i njihove izdavatelje.

Četvrta je međutim zamišljena kao proširenje opće definicije iz čl. 7 stavak 1 slovo a Uredbe MAR na subjekte koji se poslovno bave primanjem i izvršavanjem narudžbi koje se odnose na financijske instrumente od strane klijenata (u stvari: posrednike/brokere).

Neodvojivo svojstvo informacije je njezin potencijal stvaranja cijena. Ovo stvaranje cijena se podrazumijeva na objektivni i neobjektivni način, s točke gledišta investitora i izdavatelja.

U presudi Suda Europske unije (drugo vijeće) od 11. ožujka 2015. g., c-628/13, Sud je naveo kako bi se određene informacije smatrale informacijama precizne naravi u smislu tih odredaba, da je moguće s dostatnim stupnjem vjerojatnosti zaključiti da će se, nakon što budu objavljene, njihov mogući utjecaj na cijene financijskih instrumenata ostvariti u određenom smjeru. Dovoljno je da informacija bude dovoljno konkretna i detaljna (precizna) za ocjenu njezinog potencijalnog utjecaja na cijenu dionice. Jedino općenita ili nejasna informacija, koja ne daje bilo koje zaključke o njezinom potencijalnom karakteru stvaranja cijena se neće smatrati povlaštenom informacijom u smislu Uredbe MAR.

Povlaštena informacija mora biti precizna. Preciznost informacije je potrebno razumjeti kao stanje, u kojem sadržaj određene informacije dozvoljava ocijeniti mogući utjecaj određenih okolnosti ili događanja na cijenu ili vrijednost instrumenata. Razina detaljnosti (to je preciznosti) je osnova ocjene karaktera stvaranja cijena određene informacije.

Važan aspekt definiranja pojma povlaštene informacije u Uredbi MAR, te procesa njezinog prepoznavanja u svakom slučaju je vremenski horizont povlaštene informacije i mogućnost njezinog „razvlačenja“ u vremenu. Sukladno motivu 16. preambule Uredbe MAR, ukoliko se povlaštene informacije odnose na proces koji se odvija u fazama, svaka faza procesa kao i cjelokupan proces bi mogli predstavljati povlaštene informacije. Međukorak u dugotrajnom procesu može sam po sebi predstavljati skup okolnosti ili događaj koji postoji ili za koji postoje realni izgledi da će se pojaviti na temelju sveukupne procjene faktora koji postoje u određenom trenutku. Međutim, to ne bi trebalo tumačiti tako da se mora uzeti u obzir razmjer učinka tog skupa okolnosti ili tog događaja na cijene predmetnih financijskih instrumenata. Međukorak bi trebalo smatrati povlaštenom informacijom ako on, sam po sebi, ispunjava kriterije za povlaštene informacije. Ovo pitanje je precizirano u motivu 17 preambule Uredbe MAR. Informacije koje se odnose na događaj ili skup okolnosti koji predstavlja međukorak dugotrajnog procesa mogu se odnositi, na primjer, na stanje pregovora o ugovoru, uvjete koji su privremeno dogovoreni tijekom pregovora o ugovoru, mogućnost plasmana financijskih instrumenata, uvjete pod kojima će se financijski instrumenti stavljati na tržište, privremene uvjete plasmana financijskih instrumenata ili razmatranje uvrštavanja financijskog instrumenta u značajni indeks ili brisanja financijskog instrumenta iz takvog indeksa.

Zaključno ako dio procesa koji je vremenski raspoređen nema potencijal stvaranja cijena, isti se ne može smatrati povlaštenom informacijom.

Članak 8. Uredbe MAR regulira pitanje korištenja povlaštenih informacija, koje mogu imati različite oblike. U smislu Uredbe MAR, korištenje povlaštene informacije je:

- 1) situacija, kada određena osoba posjeduje povlaštene informacije i koristi te informacije pri stjecanju ili otpuštanju, za vlastiti račun ili za račun treće osobe, izravno ili neizravno, financijskog instrumenta na koji se ta informacija odnosi

- 2) korištenje povlaštenih informacija za otkazivanje ili izmjenu naloga u vezi s financijskim instrumentom na koji se ta informacija odnosi kad je nalog predan prije nego što je dotična osoba posjedovala povlaštenu informaciju također se smatra trgovanjem na temelju povlaštenih informacija.
- 3) pogledu dražbi emisijskih jedinica ili drugih proizvoda na dražbi koji se na njima temelje, korištenje povlaštenih informacija obuhvaća podnošenje, promjenu ili povlačenje ponude za kupnju od strane osobe za vlastiti račun ili za račun treće osobe.

Zabrana korištenja povlaštenih informacija odražava apsolutnu i bezuvjetnu naredbu suzdržavanja od aktivnosti određenih u propisu. Kršenjem zabrane će se smatrati svako korištenje povlaštenih informacija radi dobivanja – neposredno ili posredno – koristi (najčešće imovinske) ili smanjenja gubitaka (šteta) u rezultatu obavljene transakcije, koja je obuhvaćena zabranom.

Čl. 8 stavak 4 Uredbe MAR navodi subjekte obuhvaćene ovim propisom. Ovo su sve osobe (fizičke ili pravne), koje posjeduju povlaštene informacije zbog činjenice da ova osoba je:

- a) član je u administrativnim, upravljačkim ili nadzornim tijelima izdavatelja ili sudionika na tržištu emisijskih jedinica;
- b) posjeduje udio u kapitalu izdavatelja ili sudionika na tržištu emisijskih jedinica;
- c) ima pristup informacijama tijekom obavljanja posla, profesije ili dužnosti (članovi ERV-a); ili
- d) sudjeluje u kriminalnim aktivnostima.

Ovaj članak primjenjuje se i na svaku osobu koja posjeduje povlaštene informacije pod okolnostima različitim od onih iz prvog podstavka kada navedena osoba zna ili bi trebala znati da je riječ o povlaštenim informacijama.

Članak 10 Uredbe MAR definira što je nezakonito objavljivanje povlaštenih informacija. Nezakonito objavljivanje povlaštenih informacija postoji kada osoba posjeduje povlaštene informacije i objavi te informacije bilo kojoj drugoj osobi, **osim kada se informacije objavljuju u normalnom obavljanju posla, profesije ili dužnosti.**

Sadržaj čl. 10 MAR nadopuna je regulacija iz čl. 8 i – posredno – čl. 9 MAR.

Sukladno Uredbi MAR otkrivanje povlaštenih informacija, osim slučajeva objavljivanja istih na dopušteni način (čl. 17 Uredbe MAR) te legitimnim ponašanjem (čl. 9 Uredbe MAR), je nezakonito djelovanje, te kao takve je zabranjeno.

Nezakonitim otkrivanjem povlaštenih informacija se smatra stanje, kada osoba posjeduje povlaštene informacije i objavi te informacije bilo kojoj drugoj osobi, osim kada se informacije objavljuju u normalnom obavljanju posla, profesije ili dužnosti. **Protuzakonito otkrivanje povlaštenih informacije nije davanje povlaštenih informacija u normalnom obavljanju posla, profesije ili dužnosti.** Drugim riječima otkrivanje povlaštenih informacija u normalnom obavljanju posla, profesije ili dužnosti isključuje (i odbacuje) ilegalnost otkrivanja povlaštenih informacija. Takovo otkrivanje povlaštenih informacija je dopustivo i u skladu s propisima.

Članak 10 Uredbe MAR će se primjenjivati za članove ERV-a, kojima su povlaštene informacije predane od strane središnje uprave.

Čl. 14 Uredbe MAR uvodi zabranu trgovanja na temelju povlaštenih informacija i nezakonitog objavljivanja povlaštenih informacija. Sukladno ovom propisu osoba ne smije:

- a) trgovati ili pokušati trgovati na temelju povlaštenih informacija;
- b) preporučiti drugoj osobi da trguje na temelju povlaštenih informacija ili je poticati na trgovanje na temelju povlaštenih informacija; ili
- c) nezakonito objaviti povlaštene informacije.

Čl. 17 Uredbe MAR sadrži načela objavljivanja povlaštenih informacija, što je srž cijelog dokumenta. Sukladno čl. 17 stavak 1 Uredbe MAR izdavatelji obavješćuju javnost što je prije moguće o povlaštenim informacijama koje se izravno odnose na ove izdavatelje. Ova obveza se ne odnosi na informacije koje se posredno odnose na izdavatelja. Informacija koja se neposredno odnosi na izdavatelja je svaka informacija o situaciji, događajima ili okolnostima, koje se neposredno odnose na djelatnost izdavatelja, o pitanjima koje se odnose na organizacijsku strukturu izdavatelja, financijskim stanjem njegove imovine (kapitala), stanjem ili vrijednošću njegovih aktiva, pasiva, obveza i potraživanja, te financijskom situacijom. Riječ je i o situacijama, događajima i okolnostima do kojih je došlo izvan strukture emitenta ili njegovog poduzeća, unutar grupe povezane kapitalom. U okviru

povlaštenih informacija podložni i nadležni subjekt (članovi grupe povezane kapitalom) za potrebe obavljanja informacijske obveze se tretiraju kao jedinstvena organizacijska jedinica. Do objavljivanja povlaštenih informacija bi trebalo doći što prije. Jedino u posebnim situacijama, kada bi realizacija ove obaveze mogla naštetiti opravdanim (pravilnim) interesima izdavatelja, dozvoljena je mogućnost kašnjenja s objavljivanjem povlaštene informacije.

Kao što je navedeno u točki 50. preambule Uredbe MAR legitimni interesi mogu, posebno, biti povezani sa sljedećim netaksativnim okolnostima: a) pregovori u tijeku, ili povezani elementi, kada je vjerojatno da bi na ishod ili uobičajenu strukturu tih pregovora utjecalo objavljivanje. Posebno u slučaju kada je financijska sposobnost izdavatelja u ozbiljnoj i neposrednoj opasnosti, iako nije unutar opsega primjenjivog stečajnog prava, objavljivanje informacija može se odgoditi za ograničeno razdoblje kada bi takvo objavljivanje ozbiljno ugrozilo interese postojećih i potencijalnih dioničara ugrožavajući sklapanje posebnih pregovora osmišljenih kako bi osigurali dugoročni financijski oporavak izdavatelja; b) odluke koje je donijelo ili ugovori koje je sklopilo upravljačko tijelo izdavatelja za koje je potrebno odobrenje drugog dijela izdavatelja da bi bili valjani, kada organizacija takvog izdavatelja traži odvojenost između tih tijela, pod uvjetom da bi objavljivanje informacija prije takvog odobrenja, zajedno s istovremenom najavom da se odobrenje još čeka, ugrozilo ispravnu procjenu informacija u javnosti.

Do objavljivanja povlaštene informacije bi trebalo u stvari doći na internetskoj stranici izdavatelja, te bi ova informacija trebala ostati tamo barem pet godina.

Osim obveze objavljivanja povlaštenih informacija na svojoj stranici izdavatelj je dužan prosljediti ove informacije uz pomoć kanala navedenog za određeni sustav prometa u svakoj državi članici (u poljskim uvjetima aktualno je ovo sustav ESPI).

Otkrivanje povlaštene informacije trećim osobama, te krug subjekata, kojima je dozvoljeno legalno prosljeđivati povlaštene informacije o običnom načinu aktivnosti je naveden u čl. 17 stavak 8 Uredbe MAR. Kada izdavatelj ili sudionik na tržištu emisijskih jedinica, ili osoba koja djeluje u njihovo ime ili za njihov račun, objavi povlaštene informacije trećoj osobi u normalnom tijeku izvršavanja posla koji je dio radnog mjesta, profesije ili dužnosti kako je navedeno u članku 10. stavku 1., oni moraju te informacije u potpunosti i učinkovito objaviti;

a) i to istodobno u slučaju namjernog objavljivanja,

b) a brzo u slučaju nenamjernog objavljivanja.

Ovaj se stavak ne primjenjuje ako je osoba koja je primila informacije vezana obvezom povjerljivosti, bez obzira na to temelji li se ta obveza na zakonu, drugim propisima, statutu ili ugovoru.

Na osnovi navedenog propisa središnja uprava može prosljediti ERV informacije povlaštenog karaktera, koje još nisu javno objavljene, ukoliko članovi ERV se zaduže, te prime zaduženje za povjerljivost. U obrnutom slučaju na osnovi propisa s trenutkom prosljeđivanja ovih informacija nastaje istovremena obveza izvršenja potpunog i efikasnog otkrivanja takvih informacija.

Sankcije

Čl. 30 Uredbe MAR kaže da države članice daju ovlast nadležnim tijelima, u skladu s nacionalnim pravom, da poduzimaju odgovarajuće administrativne sankcije i druge administrativne mjere. Isto obuhvaća među drugima čl. 14 MAR koji se odnosi na zabranu trgovanja na temelju povlaštenih informacija i nezakonitog objavljivanja povlaštenih informacija. Sukladno pojašnjenju sadržanim u motivu 71 stvaran iznos administrativnih novčanih kazni koji se izriče u konkretnom slučaju mogao dosegnuti maksimalnu razinu predviđenu u ovoj Uredbi, ili višu razinu predviđenu u nacionalnom pravu, za jako ozbiljna kršenja, dok se novčane kazne značajno manje od maksimalne razine mogu primjenjivati na manja kršenja ili u slučaju nagodbe. Ovom se Uredbom ne ograničava mogućnost država članica da predvide više administrativne sankcije ili druge administrativne mjere.

Kaznene sankcije

Europski propisi koji ukazuju na visinu kaznenih sankcija su sadržani u DIREKTIVI 2014/57/EU EUROPSKOG PARLAMENTA I VIJEĆA od 16. travnja 2014. o kaznenopravnim sankcijama za zlouporabu tržišta (Direktiva o zlouporabi tržišta). Kako je navedeno u motivu

23 - područje primjene ove Direktive određuje se tako da dopunjuje i osigurava djelotvornu provedbu Uredbe (EU) br. 596/2014. Budući da bi kaznena djela počinjena s namjerom i barem u ozbiljnim slučajevima trebala biti kažnjiva u skladu s ovom Direktivom, za izricanje sankcija za kršenja Uredbe (EU) br. 596/2014 ne zahtijeva se dokazivanje namjere niti da su okvalificirana kao ozbiljna. Prilikom primjene nacionalnog prava za prenošenje ove Direktive, države članice trebale bi osigurati da izricanje kaznenopravnih sankcija za kaznena djela u skladu s ovom Direktivom i administrativnih sankcija u skladu s Uredbom (EU) br. 596/2014 ne dovede do kršenja načela *ne bis in idem*.

Direktiva određuje minimalne norme koje se odnose na kaznene sankcije za korištenje povlaštenih informacija, nezakonito otkrivanje povlaštenih informacija. Pri tome „povlaštene informacije“ su informacije u smislu čl. 7 stavak 1-4 Uredbe (EU) br. 596/2014 (čl. 2 stavak 2 Direktive).

Sukladno čl. 3 Direktive do trgovanja na temelju povlaštenih informacija dolazi kada osoba posjeduje povlaštene informacije i koristi te informacije, izravno ili neizravno, pri stjecanju ili otpuštanju financijskog instrumenta na koji se ta informacija odnosi, za vlastiti račun ili za račun treće osobe. Ovaj članak primjenjuje se na svaku osobu koja posjeduje povlaštene informacije zbog činjenice da ta osoba:

- a) član je u administrativnim, upravljačkim ili nadzornim tijelima izdavatelja ili sudionika na tržištu emisijskih jedinica;
- b) posjeduje udio u kapitalu izdavatelja ili sudionika na tržištu emisijskih jedinica
- c) ima pristup informacijama tijekom obavljanja posla, profesije ili dužnosti; ili
- d) sudjeluje u kriminalnim aktivnostima.

Ovaj članak primjenjuje se i na svaku osobu koja je do povlaštenih informacija došla pod okolnostima koje se razlikuju od onih iz prvog podstavka kada je ta osoba svjesna da je riječ o povlaštenim informacijama.

Sukladno čl. 4 stavak 2 Direktive ozbiljni slučajevi nezakonitog otkrivanja povlaštenih informacija mogu biti kaznena djela, ukoliko su počinjena namjerno. Do nezakonitog objavljivanja povlaštenih informacija dolazi kada osoba posjeduje povlaštene informacije i te informacije objavi bilo kojoj drugoj osobi, **osim kada je to objavljivanje dio uobičajenog obavljanja posla, profesije ili dužnosti.**

Sukladno čl. 7 stavak 2 Direktive kaznena djela iskorištenja povlaštenih informacija se kažnjiva maksimalnim trajanjem kazne zatvora od najmanje četiri godine, dok kazneno djelo otkrivanja povlaštenih informacija je kažnjivo maksimalnim trajanjem kazne zatvora od najmanje dvije godine.

Legalni načini dobivanja informacija o poduzeću

Propisi prava, tako na nacionalnoj, kao i europskoj razini stavljaju na poduzeća koje su izdavatelji, niz informacijskih obveza. Informacijske obveze obuhvaćaju potrebu javnog objavljivanja od strane izdavatelja povlaštenih informacija, tekućih i povremenih izvješća.

Ove obveze proizlaze iz sljedećih pravnih akata Europske unije, te nacionalnih pravnih akata, na osnovi kojih se implementiraju;

1. Direktiva 2003/71/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 4. studenoga 2003. o prospektu koji je potrebno objaviti prilikom javne ponude vrijednosnih papira ili prilikom uvrštavanja u trgovanje te o izmjeni Direktive 2001/34/EZ s kasnijim izmjenama, te Uredba (EU) 2017/1129 Europskog parlamenta i Vijeća od 14. lipnja 2017. o prospektu koji je potrebno objaviti prilikom javne ponude vrijednosnih papira ili prilikom uvrštavanja za trgovanje na uređenom tržištu te stavljanju izvan snage Direktive 2003/71/EZ;
2. Uredba (EU) br. 596/2014 Europskog parlamenta i Vijeća od 16. travnja 2014. o zlouporabi tržišta (Uredba o zlouporabi tržišta) te stavljanju izvan snage Direktive 2003/6/EZ Europskog parlamenta i Vijeća i direktiva Komisije 2003/124/EZ, 2003/125/EZ i 2004/72/EZ, s kasnijim izmjenama, „Uredba MAR“;
3. Direktiva 2004/109/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 15. prosinca 2004. o usklađivanju zahtjeva za transparentnošću u vezi s informacijama o izdavateljima čiji su vrijednosni papiri uvršteni za trgovanje na uređenom tržištu i o izmjeni Direktive 2001/34/EZ s kasnijim izmjenama, u tome izmjenama koje proizlaze iz Direktive 2013/50/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 22. listopada 2013. g.

Informacije obavezno objavljujane od strane društava koje su izdavatelji na njihovim internetskim stranicama za investitore su osnova ocijene gospodarske i financijske situacije određenog izdavatelja, te perspektive njegovog razvoja. Mogu biti također vrijedan izvor informacija za članove ERV-a neovisno o tome da li su dobili iste od središnje uprave.

Koncentracija, spajanje poduzeća

Informacija o koncentraciji može skrenuti pozornost na činjenicu planiraju li se preuređenja poduzeća na razini Zajednice, te kakav bi bio opseg preuređenja. Koncentracija može imati nacionalni okvir ili biti na razini Zajednice.

Sustav kontrole spajanja poduzeća u Europskoj uniji je osnovan uredbom Vijeća (EZ) br. 139/2004 od 20. siječnja 2004. o kontroli koncentracija između poduzetnika (Uredba EZ o koncentracijama) te Uredbom Komisije (EZ) br. 802/2004.

Do koncentracije na razini zajednice dolazi u situaciji;

- spajanja dva ili više poduzeća, koje su do sada bile samostalne ili dijela poduzeća;
- preuzimanja od strane jedne ili više osoba, koje već kontroliraju najmanje jedno poduzeće ili od strane jednog ili više poduzeća, neposredne ili posredne kontrole nad cijelim ili dijelom jednog ili više drugih poduzeća, bilo putem nabave vrijednosnih papira ili aktiva, ili putem ugovora ili na bilo koji drugi način;
- stvaranja zajedničkog poduzeća koje na trajni način obavlja sve funkcije samostalnog gospodarskog subjekta.

Koncentracija je od značaja za cijelu Zajednicu (čl. 1 stavak 2 uredbe 139/2004) ako:

a) ukupan prihod svih predmetnih poduzetnika, na svjetskom tržištu premašuje 5 000 milijuna EUR; i

b) ukupan prihod unutar Zajednice, svakog od najmanje dvaju predmetnih poduzetnika premašuje 250 milijuna EUR,

osim ako, svaki od predmetnih poduzetnika, više od dvije trećine svojeg ukupnog prihoda u Zajednici ostvari u istoj državi članici (tzv. pravilo dvije trećine). U takvoj situaciji koncentracija, bez obzira na dostizanje gore navedenih pragova, nije od značaja za cijelu Zajednicu.

Koncentracija, je od značaja za cijelu Zajednicu, ako ispuni ukupno sve niže pretpostavke (čl. 1 stavak 3 uredbe 139/2004)Č

- ukupan prihod svih predmetnih poduzetnika na svjetskom tržištu premašuje 2 500 milijuna EUR;

- ukupan prihod svih predmetnih poduzetnika u svakoj od najmanje tri države članice premašuje 100 milijuna EUR;

- ukupan prihod svakog od najmanje dvaju predmetnih poduzetnika, u svakoj od najmanje tri države članice iz gornje točke premašuje 25 milijuna EUR; i

- ukupan prihod unutar Zajednice svakog od najmanje dvaju predmetnih poduzetnika premašuje 100 milijuna EUR,

osim ako svaki od predmetnih poduzetnika više od dvije trećine svojeg prihoda unutar Zajednice ostvaruje u istoj državi članici (pravilo dvije trećine). U takvoj situaciji koncentracija, bez obzira na dostizanje gore navedenih pragova, također nije od značaja za cijelu Zajednicu.

Transakcije koje nisu o ovim okvirima ne podliježu notifikaciji Europskoj komisiji. U slučaju kada nema obveze notifikacije namjere koncentracije do Europske komisije, ostaje u stvari obveza prijavljivanja namjere koncentracije predsjedniku nadležnog nacionalnog upravnog tijela. Isto je izraz izvršenja načela „pojedine institucije“ određene u uredbi 139/2004, koja regulira kontrolu koncentracije poduzetnika od strane Europske Komisije.

Na ovoj stranici su navedeni svi otvoreni postupci, koje vodi Europska komisija:

http://ec.europa.eu/competition/elojade/isef/index.cfm?fuseaction=dsp_merger_ongoing

Informacije o otvorenim postupcima na temelju prava zabranjenih sporazuma u predmetima koji se odnose na koncentraciju redovito se objavljuju na internetskoj stranici poljskog Ureda za zaštitu konkurencije i potrošača

(<http://www.uokik.gov.pl/koncentracje.php>).

Odluke se objavljuju na stranicama:

http://www.uokik.gov.pl/decyzje_prezesa_uokik2.php).

Subjekti, koji su zainteresirani za informacije o aktualno otvorenim postupcima, kao i rješenjima koja su donesena u ovim predmetima, mogu redovito pratiti iste na gore navedenim internetskim stranicama.

GDPR i pristup ERV-a informacijama

UREDBA (EU) 2016/679 EUROPSKOG PARLAMENTA I VIJEĆA od 27. travnja 2016.o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka i o slobodnom kretanju takvih podataka te o stavljanju izvan snage Direktive 95/46/EZ (Opća uredba o zaštiti podataka), dalje GDPR, sadrži propise koji reguliraju zaštitu fizičkih osoba u vezi s obradom osobnih podataka. Nacionalni zakoni osiguravaju korištenje GDPR-a. GDPR je na snazi od 25. svibnja 2018. godine, te na poduzeća i institucije naređuje posebne obveze u okviru zaštite osobnih podataka svojih klijenata, poslovnih partnera ili zaposlenika.

GDPR određuje načela obrade osobnih podataka te u smislu čl. 83 uvodi visoke sankcije u slučaju kršenja ovih načela. Zbog toga od dana stupanja GDPR-a na snagu poduzeća često odbijaju davanje podataka koji se odnose na radnike, te se pozivaju na GDPR. Ova analiza teži prema odgovoru na pitanje kada je odbijanje davanja podataka od strane središnje uprave opravdano, a kada pozivanje na GDPR će biti samo isprika za odbijanje davanja podataka.

Što su onda osobni podaci obuhvaćeni regulacijama GDPR-a?

Sukladno čl. 4 stavak 1 GDPR-a „osobnim podacima“ se smatraju svi podaci koji se odnose na pojedinca čiji je identitet utvrđen ili se može utvrditi („ispitanik”); pojedinac čiji se identitet može utvrditi jest osoba koja se može identificirati izravno ili neizravno, osobito uz pomoć identifikatora kao što su ime, identifikacijski broj, podaci o lokaciji, mrežni identifikator ili uz pomoć jednog ili više čimbenika svojstvenih za fizički, fiziološki, genetski, mentalni, ekonomski, kulturni ili socijalni identitet tog pojedinca.

Obrada osobnih podataka je obuhvaćena zaštitom GDPR-a, definicija obrade je sadržana u čl. 4 stavak 2 GDPR-a. „Obrada” znači svaki postupak ili skup postupaka koji se obavljaju na osobnim podacima ili na skupovima osobnih podataka, bilo automatiziranim bilo neautomatiziranim sredstvima kao što su prikupljanje, bilježenje, organizacija, strukturiranje, pohrana, prilagodba ili izmjena, pronalaženje, obavljanje uvida, uporaba, otkrivanje prijenosom, širenjem ili stavljanjem na raspolaganje na drugi način, usklađivanje ili kombiniranje, ograničavanje, brisanje ili uništavanje.

Kao što motiv 4. ukazuje GDPR, obrada osobnih podataka bi trebala biti osmišljena tako da bude u službi čovječanstva. Pravo na zaštitu osobnih podataka nije apsolutno pravo; mora ga se razmatrati u vezi s njegovom funkcijom u društvu te ga treba ujednačiti s drugim temeljnim pravima u skladu s načelom proporcionalnosti. Ovom se Uredbom poštuju sva temeljna prava i uvažavaju slobode i načela priznata Poveljom koja su sadržana u Ugovorima, osobito poštovanje privatnog i obiteljskog života, doma i komuniciranja, zaštita osobnih podataka, sloboda mišljenja, savjesti i vjeroispovijedi, sloboda izražavanja i informiranja, sloboda poduzetništva, pravo na učinkoviti pravni lijek i pošteno suđenje te pravo na kulturnu, vjersku i jezičnu raznolikost.

Motiv 26. rečenica 1. ukazuje da bi se načela zaštite podataka trebala primjenjivati na sve informacije koje se odnose na pojedinca čiji je identitet utvrđen ili se može utvrditi. Načela zaštite podataka stoga se ne bi trebala primjenjivati na anonimne informacije, odnosno informacije koje se ne odnose na pojedinca čiji je identitet utvrđen ili se može utvrditi ili na osobne podatke koji su učinjeni anonimnima na način da se identitet ispitanika ne može ili više ne može utvrditi. Ova se Uredba stoga ne odnosi na obradu takvih anonimnih informacija, među ostalim za statističke ili istraživačke svrhe.

Sukladno cilju Direktive ERV informacije koje se daju ERV-u od strane središnje uprave odnose se na transnacionalna pitanja, koje bitno utječu na interese radnika. Ovo su informacije poput:

- ▶ situacija i tendencija u okviru zapošljavanja
- ▶ ulaganja te bitnih izmjena povezanih s organizacijom, uvođenjem novih metoda rada ili novih procesa proizvodnje
- ▶ prenošenjem proizvodnje

- ▶ spajanja poduzeća
- ▶ reduciranja razmjera ili zatvaranja poduzeća, podružnica ili važnih dijelova podružnica
- ▶ te kolektivnog otpuštanja.

S obzirom na transnacionalni, europski karakter informacija malo je vjerojatno da informacije prosljeđivane od strane središnje uprave, koje se odnose ili koje utječu na pitanja radnika bi bile dovoljno precizne da bi mogli detaljno odrediti, na koje se konkretno individualne radnike ili druge osobe odnose. Naravno moguće je doći do odgovore na koje se određene skupine radnika, odluke ili informacije odnose.

Ako bi se ipak u praksi pokazalo, da informacije koje su povezane s planovima središnje uprave transnacionalnog karaktera, koje se npr. odnose na prenošenje nekog poduzeća ili njegove posebne strukture, npr. odjela za istraživanja ili razvoj u drugu zemlju, odnosile na osobe, koje članovi ERV-a će moći identificirati individualno, propisi GDPR-a ne mogu biti osnova odbijanja davanja ERV-u informacija tog tipa.

Osnova pravna koja dozvoljava obradu podataka u ovom slučaju je čl. 6 slovo c) GDPR-a, koji glasi da je obrada nužna radi poštovanja pravnih obveza voditelja obrade. Pravna obveza spomenuta u ovom propisu je obveza davanja ERV informacija na način informiranja ili konzultiranja koji posredno proizlazi iz Direktive ERV, a posredno iz nacionalnih zakona ERV, kojima je Direktiva ERV implementirana.

Zaključci

1. Preklapanje nekoliko pravnih režima: europskog, nacionalnog kao i ugovornih odluka, te prirodna promjena karaktera informacija u vremenu ne dozvoljava jasno i definitivno ukazati koja je informacija ona, koja može biti obuhvaćena klauzulom o povjerljivosti.
2. Primjenjivanje Direktive ERV zahtijeva razlikovanje informacija povlaštenog karaktera od informacija obuhvaćenih klauzulom o povjerljivosti. U stvari bi se opseg ovih pojmova trebao preklapati, ipak praksa pokazuje da nije tako.
3. Zakonodavac odlučuje o tome, kakav je opseg pojma povlaštene informacije, dok središnja uprava u konkretnoj situaciji jednostrano odlučuje o tome kakav je opseg informacije obuhvaćene klauzulom o povjerljivosti. Ista odluka podliježe upravnoj ili sudskoj kontroli ovisno o rješenjima prihvaćenim u pojedinoj državi članici.

Prilikom rukovanja s informacijom potrebno je pamtit i nekoliko načela:

1. Status informacije povlaštenog karaktera se mijenja u vremenu, zato bi se i u vremenu trebao mijenjati status informacija obuhvaćenih klauzulom o povjerljivosti. U ugovoru ERV vrijedi uvesti odgovarajući propis koji ukazuje na trenutak prestanka povezivanja klauzulom o povjerljivosti.
1. Opseg pojma informacije obuhvaćene klauzulom o povjerljivosti u smislu čl. 8. stavak 1 Direktive ERV će se razlikovati u pojedinim zemljama članicama ovisno o načinu implementacije ovog propisa, u tome načina definiranja u nacionalnom zakonodavstvu informacije, koja može biti obuhvaćena klauzulom o povjerljivosti.
2. Informacija koja ostaje u posjedu članova ERV, do koje su isti došli na drugi način nego putem informacije od središnje uprave, npr. informacija opće dostupna ili pristup kojoj su članovi ERV-a stekli na legalan način, npr. opće dostupni registri, tekuće ili periodične objavljujane informacije, povlaštene informacije objavljene od strane izdavatelja, sektorske glasine, neće se smatrati informacijama obuhvaćenim klauzulom o povjerljivosti u smislu Direktive ERV.
3. U pravilu informacija, koja nije označena kao povlaštena neće biti obuhvaćena klauzulom o povjerljivosti u smislu Direktive ERV.
4. Čl. 10 stavak 1 Direktive ERV određuje pravilo prosljeđivanja informacija radnicima podružnica ili svim zaposlenicima od strane članova ERV-a, s isključenjem informacije o kojoj je riječ u čl. 8 Direktive ERV, to je informacije koja je označena kao povlaštena.
5. U slučaju promjene karaktera povlaštene informacije (informacija, koja je označena kao povlaštena je s vremenom izgubila atribut povlaštenosti s obzirom npr. na njezino objavljivanje ili zastarjelost, dok središnja uprava nije skratila razdoblje

obvezivanja klauzule o povjerljivosti) prilikom prosljeđivanja ove informacije strukturama, kao izvor informacija ne može se navoditi središnja uprava, već bi izvor informacija trebao biti npr. mjesto objavljivanja informacije.

Industrija 4.0

Industrija 4.0 označava integraciju inteligentnih strojeva i uvođenje promjena u procesima proizvodnje radi povećavanja učinkovitosti proizvodnje, te uvođenje mogućnosti elastičnih promjena asortimana. Odnosi se na nove načine rada i uloge osoba u industriji.

Četiri revolucije u industriji

- Industrija 1.0 – mehanizacija – izum i primjena parnog stroja je uvela proizvodnju u doba industrijalizacije;
- Industrija 2.0 – elektrifikacija – električna struja je izbacila parne strojeve, a proizvodne linije su mogle početi proizvoditi robu u velikim serijama;
- Industrija 3.0 – digitalizacija – sve više učinkovitiji kompjuteri i sustavi za obradu podataka su omogućili upravljanje strojevima uz pomoć softvera. Zahvaljujući tome strojevi su postali učinkovitiji, precizniji i elastičniji, te je proces digitalizacije omogućio sve veće stupnjeve automatizacije. Nastajali su sustavi planiranja i kontrole, kojima je cilj bila koordinacija aktivnosti u okviru proizvodnje;
- Industrija 4.0 – integracija sustava i stvaranje mreža; Industrija 4.0 integrira ljude i uređaje kojima se upravlja digitalno uz pomoć Interneta i informacijskih tehnologija. Materijali koji se proizvode ili koriste za proizvodnju se mogu uvijek identificirati, imaju također mogućnost neovisne komunikacije između sebe. Protok informacija se realizira vertikalno: od pojedinih komponenata do IT odjela poduzeća i od IT odjela do komponenata. Drugi smjer protoka informacija se realizira na razini između strojeva angažiranih u proces proizvodnje i sustava proizvodnje poduzeća.

Industrija 4.0:

- u širem kontekstu je dio Interneta stvari (predmeta, koje mogu skupljati, obrađivati, te mijenjati podatke uz pomoć umjetne inteligencije), te novog spektra inteligentnih tehnologija povezanih s mobilnošću, zgradama ili Smart Grid (inteligentna internetska mreža).
- označava unifikaciju realnog svijeta proizvodnih strojeva s virtualnim svijetom Interneta i informacijske tehnologije. Ljudi, strojevi i IT sustavi automatski izmjenjuju informacije u toku proizvodnje – u okviru tvornice ili u okviru različitih IT sustava, koji su implementirani u poduzeću: od naručivanja i dostave komponenata za proizvodnju u tijeku, do slanja robe klijentima, te usluge nakon prodaje.
- osigurava pristup korisnoj informaciji u dovoljnom trenutku, na dovoljnom mjestu, što omogućuje ekonomičnu proizvodnju individualiziranih proizvoda i kratkih serija (tzv. Mass Customization), što dovodi do smanjivanja troškova i elastičnog reagiranja na pitanja klijenata.

Pozitivne strane nove vrste proizvodnje

- umreženost i izmjena podataka povećava ekonomičnost proizvodnje, reagiranje na individualne potrebe klijenata, te reducira vrijeme posvećeno na prilagođavanje strojeva novim zahtjevima.
- alati za proizvodnju mogu modificirati svoje djelovanje, te se prilagođavati novim zadacima putem korištenja odgovarajućeg programa za rukovanje strojevima, koji automatski uključuje module potrebne za izvršenje danog procesa, te isključuje nepotrebne. Isto omogućuje proizvodnju čak i pojedinih komada i trošak isti kao

standardizirana serijska proizvodnja, uz istovremeno otkrivanje slučajeva smanjivanja efikasnosti i gospodarenja otpadom.

- omogućuje stvaranje novih poslovnih modela. Izazov je u tome da se iste otkrije, te što prije implementira i koristi njihove ekonomske pogodnosti, koje pružaju.
- omogućuje korištenje mreže vrijednosti, u kojima IT sustavi te proizvodne linije proizvođača strojeva te njihovih dobavljača će automatski izmjenjivati podatke između sebe.

Tehnologija u praksi: rasprostranjeno upravljanje i otvoreni standardi

Rasprostranjene, inteligentne komponente automatike imaju vlastite sustave obrade podataka i softver. Jedino što trebaju je naredba iz sustava za upravljanje, kako bi napravile određenu radnju ili sekvenciju pokreta. Što će se više funkcija prenijeti u softver, to se elastičnije izvršni elementi mogu adaptirati do novih zahtjeva. Prilagođavanje strojeva novim uvjetima se više ne događa putem odvijača, već putem naredbi programa.

Internet stvari – prema budućnosti

Internet stvari – se odnosi na izmjenu informacija između uređaja, sustava i čovjeka, što stvara nove mogućnosti u različitim aspektima života. Npr. automobili prilikom mijenjanja podataka putem Interneta mogu sprječavati nesreće ili gužvu, termostati uređaja za grijanje mogu ranije povećavati temperaturu u prostorijama itd.

Uloga čovjeka u kontekstu četvrte revolucije, te ugroženosti za društvenu stranu

1. Promjene na radnom tržištu:

- robotizacija radnih mjesta predviđa potrebu za visoko kvalificiranim radnicima, što može utjecati na značajno smanjenje zainteresiranosti članstvom u sindikatima;
- uz razvoj internetskih platformi slijedi i predavanje zadaća tvrtke drugim subjektima (outsourcing), što rezultira većom atomizacijom kruga radnika, te značajno otežava dosadašnji model sindikalnog funkcioniranja.

2. Promjene u obrazovnom sustavu:

- Cjeloživotno učenje je neophodno – diploma sveučilišta i služenje kompjuterskim tehnologijama više nije garancija dobivanja ili održavanja posla.

3. Promjene u sustavima socijalne zaštite:

- Utjecaj robotizacije radnih mjesta na sadašnje forme fiskalne politike i sustave socijalne zaštite, koje su se do sada temeljile prije svega na solidarnosti generacija i financijskim investicijama.

4. Promjene sindikalnih struktura:

- Neophodnost elastičnog prilagođavanja sindikalnih organizacijskih struktura novim formama radnog tržišta, čega primjer je rasprostranjeno zapošljavanje na internetskim platformama.